

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**VEZİRKÖPRÜ GANİOĞLU MAHALLESİ GELENEKSEL
KONUTLARI**

Cansu Ece İVGİN

**Tez Danışmanı
Doç.Dr.Murat ÇERKEZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

ARALIK– 2019

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**VEZİRKÖPRÜ GANİOĞLU MAHALLESİ GELENEKSEL
KONUTLARI**

Cansu Ece İVGİN

**Tez Danışmanı
Doç.Dr.Murat ÇERKEZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI**

ARALIK– 2019

 ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

VEZİRKÖPRÜ GANİOĞLU MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARI

Cansu Ece İVGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ARALIK- 2019

Cansu Ece İVGİN tarafından hazırlanan “Vezirköprü Ganiöglu Mahallesi Geleneksel Konutları” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalında Türk Sanatı Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Murat ÇERKEZ

Türk Sanatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Abdülkadir DÜNDAR

Türk-İslam Sanatları Tarihi, Ankara Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Muhammet GÖRÜR

Türk Sanatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 24/12/2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Cansu Ece İVGİN

24/12/2019

VEZİRKÖPRÜ GANİOĞLU MAHALLESİ GELENEKSEL KONUTLARI

(Yüksek Lisans Tezi)

Cansu Ece İVGİN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Aralık 2019

ÖZET

Vezirköprü ilçesi Türkiye'nin kuzeyinde Orta Karadeniz Bölüm'nde Samsun il sınırları içinde yer alır. Yaklaşık 5 asır boyunca Osmanlı egemenliğinde kalan ilçedeki ayakta kalan yapıların tamamı bu dönemden kalmadır. Vezirköprü konutlarında ayakta kalabilen yapılar arasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Çevresinde yer alan Samsun merkez ve çeşitli ilçeleri, Amasya, Boyabat, Kastamonu, Çorum gibi şehirlerde bulunan eski evlere yönelik çalışmalar olmasına rağmen Vezirköprü evlerine dair şu ana kadar kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Yaptığımız çalışma ile Vezirköprü Ganioğlu Mahallesiindeki konutların Türk sanatındaki yeri belirlenerek, plan, malzeme ve süsleme açısından geleneksel konut mimarisine uygunluğu da ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yaptığımız araştırmada 150 konut tespit edilmiş; ancak yüksek lisans tezi kapsamını aştığından dolayı; Vezirköprü genelinde diğer konutların da ortak özelliklerini barındıran Ganioğlu mahallesi ölçeğinde halen mevcut 15 konut bütün yönleriyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Yapılan bu çalışma ile tarihi mirasımızın önemli ölçeğini oluşturan geleneksel konutları koruma bilincinin oluşturulması gerektiği vurgulanmaya çalışılmıştır.

Bilim Kodu : 1164
Anahtar Kelimeler : Geleneksel Mimari, Vezirköprü, Konut, Süsleme
Sayfa Adedi : 201
Tez Danışmanı : Doç.Dr. Murat ÇERKEZ

TRADITIONAL HOUSINGS IN THE GANİOĞLU DISTRICT OF VEZİRKÖPRÜ

(Master Thesis)

Cansu Ece İVGİN

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

December 2019

ABSTRACT

Despite the studies conducted in the city center and counties in the neighboring city, Samsun, and other regions such as Amasya, Boyabat, Kastamunu and Çorum, no extensive study was conducted on the housings of Vezirköprü. In this study, it was mainly aimed to determine and document the values and reveal the problems in the protection of the housings in the Ganiöğlu District of Vezirköprü before they are destroyed. Opportunities to investigate the housings by entry were not found for all of the housings. In the comparison and evaluation section, the housings in Ganiöğlu District were evaluated among both themselves and housings located in surrounding cities in architectural terms. In conclusion, the traditional housings in Ganiöğlu District, Vezirköprü, demonstrate similarities to traditional housing architecture, especially to Safranbolu housings, which are one of the preliminary examples of Turkish Housing. At the end of our study, the place of traditional housings located in Ganiöğlu District, Vezirköprü, will be determined within the Turkish type of houses. In this study, it was attempted to emphasize the need for raising awareness to protect the traditional houses, which constitute a significant proportion of the historical heritage.

Science Code : 1164

Key Words : Traditional Architecture, Vezirköprü, House, Decoration

Page Number : 201

Supervisor : Doç.Dr. Murat ÇERKEZ

TEŞEKKÜR

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırlamış olduğumuz Yüksek Lisans tezinde; Geleneksel Türk evlerinin karakteristik özelliklerini içerisinde barındıran Vezirköprü Ganioğlu Mahallesi'ndeki on beş ev; plan, mimari biçimleniş, cephe düzenlemesi, malzeme ve süsleme özellikleri bakımından mümkün olduğunca anlatılmaya çalışılmıştır. Toplumların çekirdeği teşkil eden ailelerin barınmasını ve korunmasını sağlayan bir mekân olarak konut, başta Sanat Tarihi ve Mimarlık Tarihi olmak üzere pek çok bilim dalının ilgilendiği önemli bir alandır. Evler içinde yaşayan bireyler, konutlarına inanışlarını, geleneklerini, zevk ve karakterlerini de yansıtmışlardır. Vezirköprü tarihi kent dokusuna zenginlik katan bu konutlar, iç mekânları yanı sıra dış cephelerindeki biçimleniş özellikleriyle de dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerini ortaya koymaktadır. Osmanlı Döneminde 19.yüzyıl başlarında inşa edilmiş "Geleneksel Türk Evi" karakterini yansıtan Vezirköprü Ganioğlu Mahallesi'ndeki konutların büyük bir kısmı zaman içerisinde değişikliklere uğramış bakımsızlık veya çeşitli nedenlerle yıkılmış ya da yıkılma noktasına gelmiştir. Her türlü olumsuzluğa rağmen hâlâ güzelliğini koruyan, korumaya çalışmak için mücadele eden "Samsun'un Safranbolu'su" olarak nitelendirilen Vezirköprü, yeterince tanınmamış, tanıtılmamış ve gereken ilgiyi görmemiştir. Vezirköprü Ganioğlu Mahallesi geleneksel konutları üzerinde çalışmamı teşvik eden, yönlendiren, yardım ve ilgisini hiç eksik etmeyen çok saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Murat ÇERKEZ'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Evlerin plan çizimlerinde yardımlarını esirgemeyen, büyük bir sabırla ilgilenen ablam mimar Sayın Çağla Demirkan TUNÇ'a en büyük teşekkürlerimi sunarım. Araştırmalarım sırasında evlerinde inceleme yapma fırsatı tanıyan ev sahiplerine, haritaların düzenlenmesinde ve katalog bölümünde yer alacak evlerin belirlenmesinde benden yardımlarını esirgemeyen emekli Tapu ve Kadastro Uzmanı amcam Hüseyin İVGİN'e, evlerin mahallelerde yerlerini tespit etmemde ve fotoğraflanmasında sıkılmadan yanımda bulunan yengem Seyhane İVGİN'e minnetlerimi sunarım. Her türlü maddi ve manevi desteği benden esirgemeyen annem Seyhan İVGİN, arkeolog abim İlkay İVGİN'e en içten şükranlarımı sunarım.

Kültürü, arkeolojiyi, sanat tarihini bana küçük yaşlarda sevdiren, bilgisini en iyi şekilde aşılayan rahmetli babam, emekli ğretmen Hdi İVGİN'e ithafen...

Cansu Ece İvgin

2019, Ankara

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	.vi
İÇİNDEKİLERviii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	.xi
RESİMLERİN LİSTESİ.....	.xii
ÇİZİMLERİN LİSTESİ.....	.xx
TABLoların LİSTESİ.....	.xxii
1. GİRİŞ	1
2. VEZİRKÖPRÜ HAKKINDA BİLGİLER	5
2.1. Tarihçe.....	5
2.2. Konumu Ve Coğrafi Özellikleri.....	6
2.3. Vezirköprü Şehrinin Yerleşim Özellikleri.....	8
2.4. Tarihi Kaynaklara Göre Vezirköprü’de Demografik Yapı Ve Mahallelerin Kuruluşu.....	8
2.5. Gezginlerin Gözünden Vezirköprü.....	9
2.5.1. Evliya Çelebi.....	9
2.5.2. Şemseddin Sami.....	9
2.5.3. Diplomat William Gifford Palgrave.....	10
2.5.4. Diplomat Vitale Cuinet.....	10
2.6. Geleneksel Türk Konutunun Genel Özellikleri.....	11
2.6.1. Konut (Ev) Tanımı.....	11
2.6.2. Türk Konutunun Tarihi Süreç İçinde Gelişimi.....	12
2.6.3. Mimari Elemanlar.....	15
2.6.4. Plan Tipleri.....	18

3-VEZİRKÖPRÜ GANIÖĞLU MAHALLESİ KONUTLARI.....	19
3.1. Derici Konağı.....	19
3.2. Koçoğulları Konutu.....	47
3.3. Parlar Konutu.....	59
3.4.-Hüseyin-Hamide Demir Konutu.....	71
3.5. Mehmet Nuri Kaya Konutu.....	77
3.6. Enise Seyhan Konutu.....	80
3.7. Emine Cansu Konutu.....	85
3.8. Mehmet Baba Konutu.....	93
3.9. Çiçekdağ Konutu 1.....	96
3.10. Çiçekdağ Konutu 2	101
3.11. Tuncer Kenanlı Konutu.....	107
3.12.Teksinir Konutu.....	114
3.13. Şükrü Sayar Konutu.....	120
3.14.Kazım Saraçoğlu Konutu.....	129
3.15. Enver Binici Konutu.....	135
4.KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME.....	141
4.1.Geleneksel Vezirköprü konutlarının mimari özellikleri.....	143
4.1.1.Plan Özellikleri	143
4.1.1.1. İç sofalı plan tipi.....	143
4.1.1.2. İç ve dış sofalı plan tipi.....	146
4.1.2. Yapı Malzemesi.....	148
4.1.2.1. Ahşap.....	149
4.1.122. Taş.....	150
4.1.2.3. Tuğla.....	150
4.1.2.4. Çağdaş yapı malzemeleri.....	151
4.1.3.Yapım Tekniği.....	153

4.1.3.1. Yığma taş üzerine ahşap çatma tekniğiyle yapılmış konutlar.....	153
4.1.4. Kat Sayısına Göre Konutlar.....	154
4.1.5. Cephe Elemanlarının Özellikleri.....	156
4.1.5.1. Pencereler.....	156
4.1.5.2. Kapılar.....	157
4.1.5.3.Çıkmalar.....	158
4.1.5.4.Balkon.....	165
4.1.5.5. Çatı ve saçak.....	166
4.1.6.İç Mekan Özellikleri.....	167
4.1.6.1. Odalar.....	167
4.1.6.2. Oda kapıları.....	169
4.1.6.3. Döşemeler.....	170
4.1.6.4. Tavan.....	171
4.1.6.5. Dolap.....	172
4.1.6.6. Ocaklar.....	173
4.1.6.7. Banyo-tuvalet.....	175
4.1.6.8. Merdiven.....	175
4.1.7. Süslemeler.....	179
4.1.8. Kapı Tokmakları Ve Kapı Halkaları.....	193
5.SONUÇ.....	197
KAYNAKLAR	201
ÖZGEÇMİŞ	205

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Vezirköprü Ganiöğlu Mahallesi Konutlarının Görünümü.....	1
Şekil 1.2. Vezirköprü Ganiöğlu Mahallesi Konutlarının Görünümü.....	2
Şekil 1.3. Vezirköprü İlçesi ve Komşu Şehirleri.....	6
Şekil 2.1. Celal Esad Arseven-Türk Konutunun Mimari Elemanları.....	15
Şekil 4.4. Vezirköprü Ganiöğlu Mahallesi Konutlarının Görünümü.....	138

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1.1. Ocakların davlumbazları üzerindeki malakâri bezeme arasına hicrî yıl olarak düşülen 1219 tarihi.....	17
Resim 3.1.2. Doğu Cephe	21
Resim 3.1.3. Kuzey Cephe.....	22
Resim 3.1.4. Bahçeden Görünüm.....	23
Resim 3.1.5. Güney Cephe.....	24
Resim 3.1.6. Doğu Cephe.....	24
Resim 3.1.7. Zemin Katı.....	25
Resim 3.1. 8. Zemin Katı.....	26
Resim 3.1.9. Zemin Katı Bahçe Yönü.....	26
Resim 3.1.10. Bodrum Katı.....	27
Resim 3.1.11. Zemin Kat Tuvalet Holü.....	27
Resim 3.1.12. Zemin Kat Tuvaleti.....	28
Resim 3.1.13. Zemin Katı.....	28
Resim 3.1.14. Ara Kat.....	29
Resim 3.1.15. Ara Kat Odası.....	29
Resim 3.1.16. Ara Kat Odası.....	30
Resim 3.1.17. Merdiven Kuruluşu.....	31
Resim 3.1.18. Dolap ve Ocak.....	32
Resim 3.1.19 .Ara kat Görünümü.....	32
Resim 3.1.20. Ara kat Görünümü.....	33
Resim 3.1.2.1 1. Kat.....	34
Resim 3.1.22. 1. Kat.....	34
Resim 3.1.23. 1.Kat.....	34
Resim 3.1.24. 1. Kat.....	34
Resim 3.1.25. 1.Kat.....	35
Resim 3.1.26. 1.Kat Oda Dolap Ve Ocak Nişi.....	35
Resim 3.1.27. Ocak Üstü Süslemesi.....	36
Resim 3.1.28. 1.Kat Oda Dolap Ve Ocak Nişi.....	36
Resim 3.1.29. 1.Kat Oda Dolap Ve Ocak Nişi.....	37
Resim 3.1.30. 1.Kat Oda Dolap Süslemesi ve Tarihçesi.....	37

Resim	Sayfa
Resim 3.1.31. 1.Kat Oda Tarih İbaresini.....	38
Resim 3.1.32. 1.Kat Oda Tarih İbaresini.....	38
Resim 3.1.33. 1.Kat Oda Tarih İbaresini Detayı.....	39
Resim 3.1.34. 1.Kat Hol.....	39
Resim 3.1.35. 1.Kat Oda Pencereleeri.....	40
Resim 3.1.36. 1.Kat Oda.....	41
Resim 3.1.37. 1.Kat Oda.....	41
Resim 3.1.38. 1.Kat Oda Ocak Üstü Süslemesi.....	42
Resim 3.1.39. 1.Kat Oda Dolap ve Ocak Nişisi.....	42
Resim 3.1.40. 1.Kat Oda Ocak Nişisi.....	43
Resim 3.1.41. 1.Kat Oda.....	43
Resim 3.2.42. Tarih İbaresini.....	45
Resim 3.2.43. Batı Cephe.....	46
Resim 3.2.44 .Güney Cephe.....	46
Resim 3.2.45 .Batı Cephe.....	47
Resim 3.2.46 .Malzeme Detayı.....	48
Resim 3.2.47 .Güney Cephe.....	50
Resim 3.2.48 .Tarih İbaresini.....	50
Resim 3.2.49 .Kuzey Cephe.....	51
Resim 3.2.50 .Bodrum.....	52
Resim 3.2.51.Bodrum.....	52
Resim 3.2.52 .Ara Kat.....	53
Resim 3.2.53 .Ara Kat.....	53
Resim 3.2.54 .Ara Kat.....	54
Resim 3.2.55. Ara Kat.....	54
Resim 3.2.56. 1. Kat Hol.....	55
Resim 3.2.57. 1. Kat Oda.....	56
Resim 3.2.58. 1. Kat Oda.....	56
Resim 3.2.59 . 1. Kat Oda.....	56
Resim 3.2.60. 1. Kat Oda.....	56
Resim 3.3.61. Batı Cephe.....	57

Resim	Sayfa
Resim 3.3.62. Doğu Cephe.....	58
Resim 3.3.63 .Batı Cephe.....	60
Resim 3.3.64 .Batı Cephe.....	60
Resim 3.3.65 .Kapı Detayları.....	61
Resim 3.3.66 .Kapı Detayı.....	61
Resim 3.3.67 .Çıkma ve Alınlık.....	61
Resim 3.3.68 .Zemin Kat Oda.....	63
Resim 3.3.69 .Zemin Kat.....	64
Resim 3.3.70. Zemin Kat Tuvalet.....	64
Resim 3.3.71 Zemin Kat Oda.....	64
Resim 3.3.72 .Zemin Kat Oda.....	64
Resim 3.3.73 .1.Kat Oda.....	65
Resim 3.3.74. 1.Kat Oda.....	66
Resim 3.3.75 .1.Kat Oda.....	66
Resim 3.3.76 .1.Kat İptal Edilen Oda Kapısı.....	67
Resim 3.4.77 .Batı Cephe.....	69
Resim 3.4.78 .Batı Cephe.....	69
Resim 3.4.79 .Batı Cephe.....	69
Resim 3.4.80 .Zemin Kat Oda.....	72
Resim 3.4.81 .Zemin Kat.....	72
Resim 3.4.82. Zemin Kat.....	72
Resim 3.4.83 .Zemin Kat Oda.....	73
Resim 3.4.84 .Teras.....	74
Resim 3.4.85. 1.Kat Oda.....	74
Resim 3.5.86 .Batı Cephe.....	75
Resim 3.6.87 .Batı Cephe.....	79
Resim 3.6.88 .Batı Cephe.....	79
Resim 3.6.89 .Zemin Kat Oda.....	81
Resim 3.6.90. 1. Kat Oda.....	81
Resim 3.6.91. 1. Kat Oda Ocak Nişi.....	82
Resim 3.6.92. 1. Kat Oda Ocak Nişi	82
Resim 3.7.93 .Batı Cephe.....	84
Resim 3.7.94 .Batı Cephe.....	85
Resim3.7.95. Zemin Kat Oda.....	86

Resim	Sayfa
Resim3.7.96 .Zemin Kat Oda.....	86
Resim3.7.97 .Zemin Kat Oda.....	87
Resim 3.7.98. Merdiven Kuruluşu.....	87
Resim 3.7.99 .1.Kat	88
Resim 3.7.100. 1.Kat Oda.....	89
Resim 3.7.101 .1.Kat Oda.....	89
Resim3.7.102. 1.Kat Oda.....	90
Resim3.7.103. 1.Kat Oda.....	90
Resim3.7.104. 1.Kat Oda Rafları.....	90
Resim 3.8.105 .Batı Cephe.....	91
Resim3.9.106. Batı Cephe.....	95
Resim 3.9.107. Batı Cephe.....	96
Resim 3.9.108 .Merdiven Kuruluşu.....	97
Resim 3.9.109. 1.Kat.....	98
Resim 3.10.110. Kuzey Cephe.....	100
Resim3.10.111 .Batı Cephe.....	102
Resim 3.10.112 .Kuzey Cephe.....	102
Resim3.10.113. Kapı Detayı.....	103
Resim3.10.114 .1.Kat Oda.....	103
Resim3.10.115. 1.Kat Oda.....	104
Resim 3.11.116 .Kuzey Cephe.....	105
Resim 3.11.117 .Kuzey Cephe.....	106
Resim 3.11.118. Zemin Kat.....	108
Resim 3.11.119 .Merdiven Kuruluşu.....	108
Resim 3.11.120 .Ara Kat.....	109
Resim3.11.121. Ara Kat.....	109
Resim3.11.122 .Ara Kat Tuvalet.....	109
Resim3.11.123 .Ara Kat Tuvalet.....	110
Resim 3.11.124 .1. Kat Oda.....	110
Resim 3.11.125. 1.Kat Oda Dolabı.....	111
Resim 3.11.126. 1.Kat Oda Dolabı.....	111
Resim 3.12.127. Kuzey Cephe.....	112
Resim 3.12.128. Tuvalet Eklentisi.....	114
Resim 3.12.129. Zemin Kat.....	115

Resim	Sayfa
Resim 3.12.130. Zemin Kat Oda	115
Resim 3.12.131. Zemin Kat Oda.....	115
Resim 3.12.132. Merdiven Kuruluşu.....	116
Resim 3.12.133. Banyo.....	116
Resim 3.12.134. Tuvalet.....	116
Resim 3.12.135. 1.Kat Oda.....	117
Resim 3.12.136. 1.Kat Oda	117
Resim 3.12.137. 1.Kat Oda.....	117
Resim 3.12.138. 1.Kat Oda.....	117
Resim 3.13.139. Kuzey Cephe.....	118
Resim 3.13.140 .Kuzey Cephe.....	120
Resim 3.13.141. Zemin Kat	121
Resim 3.13.142. Bahçe Girişi.....	121
Resim 3.13.143. Zemin Kat Odalar.....	121
Resim 3.13.144. Zemin Kat Oda.....	122
Resim3.13.145. Zemin Kat Oda.....	123
Resim3.13.146. Zemin Kat Oda.....	123
Resim3.13.147. Zemin Kat Oda.....	123
Resim 3.13.148. Zemin Kat Banyo.....	124
Resim 3.13.149. Merdiven.....	124
Resim 3.13.150. 1.Kat.....	125
Resim 3.13.151. 1.Kat.....	125
Resim3.13.152. 1.Kat Oda.....	126
Resim3.13.153. 1.Kat Oda.....	126
Resim3.13.154. 1.Kat Oda.....	163
Resim3.13.155. 1.Kat Oda Terekleri.....	126
Resim 3.14.156. Kuzey Cephe.....	127
Resim 3.14.157. Giriş Holü.....	129
Resim3.14.158. Tuvalet eklentisi.....	130
Resim3.14.159 .Zemin Kat Oda.....	130
Resim3.14.160. Zemin Kat Oda.....	130
Resim3.14.161. Zemin Kat	131
Resim3.14.162 .Üst Kat Banyo.....	131

Resim	Sayfa
Resim 3.14.163 .1.Kat Oda	132
Resim 3.14.164. 1.Kat Oda.....	132
Resim 3.15.165. Kuzey Cephe.....	133
Resim 3.15.166 .Kuzey Cephe.....	133
Resim 3.15.167. Kuzey Cephe Görünümü.....	134
Resim 3.15.168. Zemin Kat.....	135
Resim 3.15.169. Dükkan.....	135
Resim3.15.170 .Zemin Kat Depo.....	136
Resim3.15.171 .Zemin Kat Banyo.....	136
Resim3.15.172 .Zemin Kat Oda.....	136
Resim3.15.173. 1. Kat Oda.....	137
Resim3.15.174 1. Kat Oda	137
Resim3.15.175. 1. Kat Oda.....	137
Resim3.15.176 1. Kat Oda.....	137
Resim 4.15.177 Pencere Detayları.....	154
Resim 4.15.178. Kapı Detayları.....	155
Resim 4.1.5.3.179. MehmetpaşaMh.ToprakkaleSk.....	157
Resim 4.1.5.3.180 .Abdülğani Mh.Yeni Cami Sk.....	157
Resim 4.1.5.3.181. FazılAhmetPaşa Mh.Hacı Mithat Sk.....	157
Resim 4.1.5.3.182. Ortacami Mh. Keşşafıoğlu Sk.....	158
Resim 4.1.5.3.183. Samsun/Alaçam Konutları.....	160
Resim 4.1.5.3.184. Sinop/Boyabat Konutları.....	160
Resim 4.1.5.3.185. Tokat Konutu.....	161
Resim 4.1.5.3.186.Beypazarı Konutu.....	161
Resim 4.1.5.3.187. Safranbolu Konutu.....	161
Resim4.1.5.3.188.Odunpazarı Konutu.....	161
Resim 4.1.5.3.189.Kastamonu Konutu.....	162
Resim 4.1.5.3.190. Tokat-Zile Konutu.....	162
Resim 4.1.5.4.191. Değirmenbaşı Mh.100.yıl Cad.....	162
Resim 4.1.5.4.192. Değirmenbaşı Mh.100.yıl Cad.....	163
Resim 4.1.5.5.193. Vezirköprü Evleri.....	163
Resim 4.1.6.1.194. Oda Kapıları	166
Resim 4.1.6.1.195. Oda Kapısı.....	166

Resim	Sayfa
Resim 4.1.6.2.196. Oda Kapıları.....	166
Resim 4.1.6.2.197. WC Kapısı.....	166
Resim 4.1.6.2.198. Oda Kapısı	167
Resim 4.1.6.3.199. Oda Döşemesi.....	167
Resim 4.1.6.4.200. Tavan Görünümü.....	169
Resim4.1.6.8 201. Tek Kolu Köşede Sahanlıklı.....	174
Resim4.1.6.8 202. Tek Kolu Köşede Sahanlıklı.....	174
Resim4.1.6.8 203. Tek Kollu Çeyrek Dönüştü.....	174
Resim4.1.6.8 204. Tek Kollu.....	174
Resim4.1.6.8 205. Tek Kollu.....	175
Resim4.1.6.8 206. Tek Kollu Çeyrek Dönüştü.....	175
Resim4.1.6.8 207. Tek Kollu Çeyrek Dönüştü.....	175
Resim 4.1.7.208. Kitabe İbaresı Süslemesi	178
Resim 4.1.7.209. Konsol Süslemesi.....	178
Resim 4.1.7.210. Konsol.....	178
Resim 4.1.7.211. Konsol.....	179
Resim 4.1.7.212. Konsol.....	179
Resim 4.1.7.213. Konsol	179
Resim 4.1.7.214. Konsol.....	179
Resim 4.1.7.215. Pencere Ayrıntısı.....	180
Resim 4.1.7.216. Pencere Ayrıntısı.....	180
Resim 4.1.7.217. Pencere Ayrıntısı.....	181
Resim 4.1.7.218. Kapı Ayrıntısı.....	181
Resim 4.1.7.219. Ocak Süslemesi	182
Resim 4.1.7.220. Ocak Süslemesi.....	182
Resim 4.1.7.221. Ocak Süslemesi	182
Resim 4.1.7.222. Ocak Süslemesi.....	182
Resim 4.1.7.223 .Ocak Süslemesi	183
Resim 4.1.7.224 .Ocak Süslemesi	183
Resim 4.1.7.225 .Ocak Süslemesi.....	183
Resim 4.1.7.226 .Ocak Süslemesi.....	184
Resim 4.1.7.227 .Diyarbakır Ulu Cami.....	185
Resim 4.1.7.228 .Dolap Süslemesi	185

Resim	Sayfa
Resim 4.1.7.229 .Dolap Süslemesi.....	185
Resim 4.1.7.230 .Dolap Süslemesi.....	186
Resim 4.1.7.231 .Dolap Süslemesi	186
Resim 4.1.7.232 .Dolap Süslemesi.....	186
Resim 4.1.7.233 .Dolap Süslemesi Isparta Konutu.....	186
Resim 4.1.7.234. Tavan Süslemeleri.....	188
Resim 4.1.7.235. Tavan Süslemeleri.....	188
Resim 4.1.7.236 .Tavan Süslemeleri.....	188
Resim 4.1.7.237 .Tavan Süslemeleri.....	189
Resim 4.1.7.238 .Tavan Süslemeleri.....	189
Resim -4.1.8.239. Kapı Tokmakları.....	190
Resim 4.1.8. 240.Kapı Tokmakları.....	191
Resim -4.1.8.241 .Kapı Tokmakları Mardin Konutu.....	192
Resim 4.1.8.242. Isparta Konutu	192
Resim 4.1.8.243. Tokat Konutu.....	192

ÇİZİMLERİN LİSTESİ

Çizim	Sayfa
Çizim 3.1.1. Derici Konağı Doğu Cephesi.....	20
Çizim 3.1.2. Güney Cephe.....	21
Çizim 3.1.3.Kuzey Cephe.....	22
Çizim 3.1.4. Batı Cephe.....	23
Çizim 3.1.5. Zemin Kat Planı.....	25
Çizim 3.1.6. Ara Kat Planı.....	31
Çizim 3.1.7. Birinci Kat Planı.....	33
Çizim 3.2.8. Batı Cephe.....	47
Çizim 3.2.9. Güney Cephe.....	49
Çizim 3.2.10. Zemin Kat Planı.....	53
Çizim 3.2.11. Arakat Planı.....	54
Çizim 3.2.12. Birinci Kat Planı.....	55
Çizim-3.3.13. Batı Cephe Görünümü.....	57
Çizim-3.3.14. Doğu Cephe.....	58
Çizim-3.3.15. Zemin Kat Planı.....	62
Çizim-3.3.16 .Birinci Kat.....	65
Çizim-3.4.17. Plan.....	69
Çizim-3.4.18 .Batı Cephe	69
Çizim-3.5.19 .Batı Cephe	74
Çizim-3.5.20. Plan.....	75
Çizim-3.5.21 .Batı Cephe.....	77
Çizim 3.6.22. Plan.....	79
Çizim 3.7.23. Batı Cephe Kesiti.....	85
Çizim-3.7.24. Plan.....	86
Çizim 3.8.25. Batı Cephe.....	91
Çizim 3.8.26. Plan.....	92
Çizim 3.9.27. Batı Cephe.....	96
Çizim 3.9.28. Plan.....	96
Çizim 3.9.29. Zemin Kat Planı.....	100
Çizim 3.9.29. Üst Kat Planı.....	100
Çizim 3.10.30. Batı Cephe Kesiti.....	100
Çizim 3.11.31. Kuzey Cephe Kesit.....	106

Çizim**Sayfa**

Çizim 3.11.32. Plan.....	107
Çizim 3.12.33. Kuzey Cephe Kesiti.....	112
Çizim 3.12.34. Zemin ve Üst Kat.....	113
Çizim 3.13.35. Zemin Kat.....	117
Çizim 3.13.36. Birinci Kat.....	117
Çizim 3.13.37. Kuzey Cephe Kesit.....	118
Çizim 3.14.38. Kuzey Cephe Kesit.....	127
Çizim 3.14.39. Plan.....	129
Çizim 3.15.40. Kuzey Cephe Kesit.....	133
Çizim3.15.41. Plan.....	135

TABLULARIN LİSTESİ

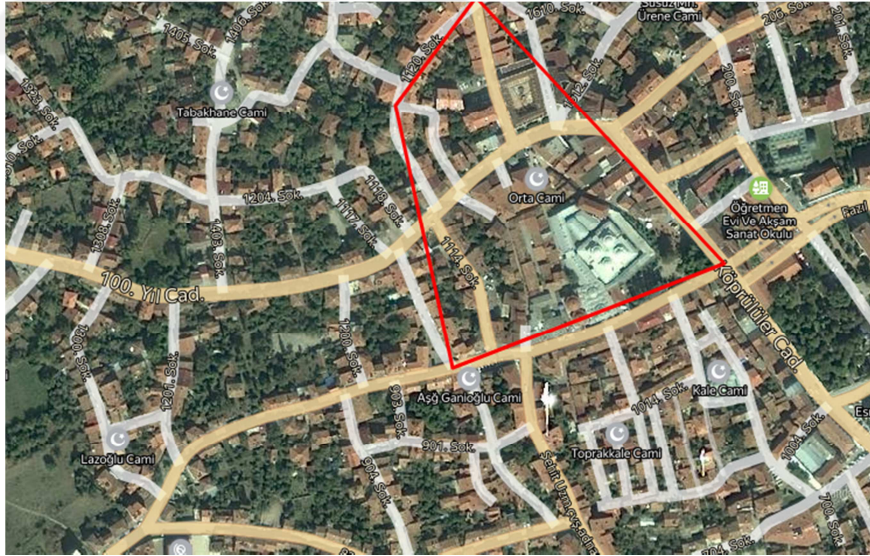
Tablo	Sayfa
4.1. Plan Özellikleri Tablosu.....	142
4.2 .Malzeme Tablosu.....	149
4.3 .Kat Sayısına Göre Konutların Tablosu.....	152
4.4 .Çıkma Özelliklerine Göre Konutlar.....	159
4.5 .Ocak Özellikleri.....	171
4.6 .Merdiven Özellikleri.....	173
4.7. Süsleme Tablosu.....	177

1. GİRİŞ

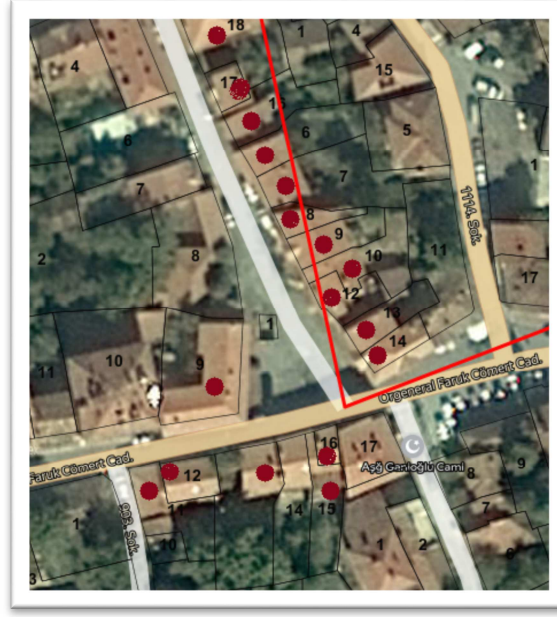
Bu araştırmada, Vezirköprü ilçe merkezinde bulunan Ganiöğlu Mahallesi geleneksel kent konutları incelenmiş, bu konutların birçoğ bakımından sivil mimarlıktaki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır. 19.yüzyıl sonu ile 20.yüzyıl başlarında inşa edilen konutlardan günümüze ulaşabilmiş olanlar hakkında bilgi toplanmış, arazi çalışması yapılmış, elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanan çalışmamızda eserler; plan, malzeme, mimari ve süsleme özellikleri itibariyle tek tek tanıtılmış ve Anadolu geleneksel Türk konut mimarisi içerisindeki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Ayrıca Vezirköprü konut mimarisinin şekillenmesinde rol oynayan költürel ve coğrafi etkenler çerçevesinde de sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır.

Yaptığımız araştırmada 150 konut tespit edilmiş; ancak bu sayı yüksek lisans tezi kapsamını aştığından dolayı; Vezirköprü genelinde diğer konutların da ortak özelliklerini barındıran Ganiöğlu Mahallesi ölçeğinde halen mevcut 15 konut bütün yönleriyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

şekil 1.1. Vezirköprü Ganiöğlu Mahallesi Genel Görünümü

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/41.14291160517098/35.45680761337281>

Şekil 1.2. Vezirköprü Ganioğlu Mahallesi Konutlarının Görünümü

(<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografı/41.14291160517098/35.45680761337281>)

Bugüne kadar Vezirköprü konutları konusunda geniş kapsamlı bir çalışmaya henüz rastlanılmamıştır. Mevcut yayınlar ise daha çok kent tarihi ve konutlar dışındaki diğer yapılara yönelik araştırmalardır.

Vezirköprü'nün coğrafi konumu, özellikleri, iklim ve bitki örtüsü, nüfus ve yerleşim özellikleri ve tarihi dokusu, tarihçesi konularında Vezirköprü Kaymakamlığı tarafından 2008 yılında bastırılan “Geçmişten Günümüze Vezirköprü”¹ adlı eserden faydalanılmıştır.

Katalog bölümünde yapılan konutların tespitinde Samsun İl Özel İdaresi tarafından 2012 yılında hazırlanan “Samsun Kültür Varlıkları Envanteri”² kitabının “Vezirköprü” hakkında hazırlanan bölümden yararlanılmıştır.

Türk evi planlarını anlamamız konusunda temel eser niteliği taşıyan Sedat Hakkı Eldem'in “Türk Evi Plan Tipleri”³ adlı eseri geleneksel Türk evi kapsamında Vezirköprü evlerinin hangi plan tiplerinde yer aldığını anlamamız için bu eserden faydalanılmıştır.

¹ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (2008). *Geçmişten Günümüze Vezirköprü*, Vezirköprü.

² Samsun İl Özel İdaresi,(2012), “*Samsun Kültür Varlıkları Envanteri*”Samsun.

³ Eldem, S. H., (1968), *Türk Evi Plan Tipleri*, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Katalogda yer verilen konutlardan bir kısmının Vezirköprü Belediyesi'nden onaylı restorasyon projeleri bulunmaktadır. Bu konutlardan 3 tanesinin rölevesi buradan temin edilmiştir. Geri kalan rölöveler ise tarafımızca çıkarılmıştır.

Bugüne kadar Vezirköprü ile ilgili pek çok çalışma bulunmasına rağmen, sivil mimarlık örnekleri kapsamında yer alan Vezirköprü konutlarıyla ilgili detaylı bilgiler sunan kaynağa rastlanılmamıştır. Yeterli düzeyde yayın ve araştırmanın bulunmayışı, yapılan bilinçsiz onarımlar, bakımsızlık ve doğal afetler gibi ⁴ sebeplerle sayıları her geçen gün biraz daha azalan mimari mirasımızın bu önemli örnekleri, “Vezirköprü Ganioglu Mahallesi Geleneksel Konutları” başlıklı bu çalışmamızın belirlenmesinde önemli rol oynamıştır.

Çalışmaya başlamadan önce Anadolu konut mimarisinin genel özelliklerinin tespiti için çeşitli kütüphane ve arşivlerde kaynaklar taranmıştır. Daha sonra Vezirköprü'de geleneksel özellikte tarihi dokusunu koruyan Ganioglu Mahallesindeki konutlar tespit edilmiştir. Ardından konutların sahipleriyle görüşülerek izin alınabilen evler incelenmiştir. Yapıların fotoğrafları çekilmiş, planlarına ulaşılmış ve tezin yazım aşamasına geçilmiştir.

⁴ Ahunbay, Z. ,(2011),''Tarihi Çevre Araştırma ve Restorasyon'', Yapı Endüstri Yayınları, İstanbul.

Tezimiz konu hakkında kısa tanıtıcı bilgiler içeren “Giriş”ten sonra beş ana başlığa ayrılmıştır. Çalışmanın Birinci Bölümünde Vezirköprü şehri hakkında bilgiler verilmiş, ilçe tüm yönleriyle tanıtılmıştır. İkinci Bölümde ev ve konut kavramı, geleneksel konutların kökeni, tarihsel akış içerisinde evin gelişimi, tanımı ve kökenlerinin incelenmesi gibi konular literatür çalışmaları üzerinden tartışılmıştır. Üçüncü Bölümde Vezirköprü şehri Ganioglu Mahallesinde bulunan geleneksel 15 konut plan, mimari, malzeme-teknik, süsleme özellikleri başta olmak üzere bütün ayrıntılarıyla tek tek incelenmiş ve tanıtılmıştır. Dördüncü Bölümü oluşturan “Karşılaştırma ve Değerlendirme” kısmında Vezirköprü Şehrinde yer alan geleneksel konutların mimari özellikleri öncelikle kendi içerisinde değerlendirilmesinin ardından diğer yerleşmelerde yer alan evlerle ayrıntılı bir şekilde karşılaştırılmış ve Anadolu Türk Konut Mimarisi içindeki yeri ve önemi vurgulanmıştır. Beşinci Bölümde Vezirköprü Ganioglu Mahallesi geleneksel konutlarına yönelik çalışmamızda elde ettiğimiz bütün veriler genel yorumlamalarla sonuca ulaştırılmıştır.

2. VEZİRKÖPRÜ HAKKINDA BİLGİLER

2.1. Tarihçe

Geç Neolitik/Erken Kalkolitik (M.Ö.5000-3000) dönemlerden itibaren yerleşim görülmeye başlanan Vezirköprü ve çevresinde Türklerden önce Hitit, Frig, Roma, Kimmer, Lidya, Pers ve Bizans egemenliği görülmektedir ⁵.

İlçede egemenlik kuran ilk Türk Hanedanı burayı Bizans'tan alan Danişmentliler olmuştur. Daha sonra Selçuklu Sultanı Mesud zamanında şehir Selçuklu yönetimine geçmiş ve bu dönemde 'Gedegara'(köprü) adıyla anılmıştır⁶. Selçukluların zayıflamasıyla birlikte Canik bölgesinde görülen ve Canik Beyleri adıyla anılan yerel beylerden Emir oğlu Taşan Bey; Merzifon, Havza ve Vezirköprü'de kendi beyliğini kurmuştur ⁷.

Vezirköprü 1695 yılındaki Celali isyanları sırasında sık sık baskına uğramış ve yağmalanıp yıkılmıştır. Bu nedenle insanlar kalelere sığınma ihtiyacı duymuş Taşkale ve Toprakkale olmak üzere iki kale yapılmıştır. Şimdi bu kale yıkıntıları üstünde kurulan mahalleler aynı adlarla anılmaktadır. Celali isyanlarından sonra Köprülü Mehmet Paşa ilçedeki yıkılmış yapıları tamir ettirmiş ve ayrıca yeni eserler de yaptırmıştır. İdari bakımdan Sivas Beylerbeyliğine bağlı Amasya İdaresi içinde olan Vezirköprü; 1925 yılına kadar Amasya'ya bağlı bir ilçe iken 1925 yılında Samsun iline bağlı bir ilçedir. Mehmet Paşa Sadrazamlığı zamanında ilçe "Vezirköprüsü" adını almıştır. İlçenin günümüzdeki adı kısaltılmış olarak Vezirköprü'dür ⁸.

Evliya Çelebi'nin Vezirköprü şehrindeki konutlar ile ilgili görüşleri ise şöyledir: "Şehrin iç ve dışında kiremitli, alçaklı, yüksekli, kâgir üst kısımları meşe tahtasından yapılmış altı bin kadar evi vardır. Tahtanın iç ve dışına beyaz kireç sıvadıklarından inci gibi parlayan süslü bir şehirdir. Kışı çok soğuk olduğundan evlerinin bacaları beyaz minare gibi yüksek, külahlı duman çekici bacalardır ki hiçbir yerde öyle bir bacalar yoktur. Şehre çok güzel bir görüntü vermiştir. Evlerinin tamamı kıpkırmızı kiremitlerle örtülü bir şehirdir. Dış kalede; Elmacı Yusuf Ağa sarayı, Köprülü Mehmet Paşa sarayı, Müezzinzade

⁵ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (2008). *Geçmişten Günümüze Vezirköprü*, s.83, Vezirköprü.

⁶ Darkot B. (1988). "Vezirköprü" mad., İ.A., C.XIII, s.315, İstanbul.

⁷ Öz M. (1999). *XV-XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı*, s.21, Ankara.

⁸ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s. 84.

sarayı, Küçük Mehmet Paşa sarayı, Hasan Ağa sarayı, Kibleli ve Duracan Çavuş sarayı vardır.⁹

2.2. Konumu ve Coğrafi Özellikleri

Vezirköprü ilçesi, Orta Karadeniz bölümünde yer alan Samsun iline bağlı olup, Batı Karadeniz Dağlarının doğuya doğru uzanan kesiminin Aşağı Kızılırmak vadisi çevresine rastlayan kıyı ardında yer almaktadır. Vezirköprü ilçesi, 35° 01' - 35° 48' doğu boylamları ile 41° 00' - 41° 19' kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Denize kuş uçuşu uzaklığı 55 km olan Vezirköprü ilçesi, Samsun il merkezine 115 km uzaklıktadır¹⁰.

Samsun il merkezinin güneybatısında yer alan Vezirköprü ilçesi, kuzeybatıdan Sinop'un Boyabat ve güneybatıdan Çorum'un Osmancık ilçeleri, doğudan Havza, kuzeyden Bafra ve Alaçam, güneyden ise Merzifon ve Gümüşhacıköy ilçeleriyle çevrilidir¹¹. (Şekil-1.2)

Etrafı yüksek alanlarla çevrili olan Vezirköprü ilçesinin kuzeyini, Kızılırmak'ın her iki tarafında yay şeklinde uzanan Kuzey Anadolu Dağlarının bu ilk sırasını batıda Küre (İsfendiyar), doğuda ise Canik Dağlarından oluşan kütleler meydana getirir. İlçenin kuzeyinde yer alan ve kuzeybatı – güneydoğu doğrultusunda uzanan bu dağlık sahada Dedem Tepesi, Hamurcu Tepesi, Yund Dağı ve Sıralı dağ zirveleri bulunur. Yükseltileri 1000 m nin altına düşmeyen bu kütle aynı zamanda Vezirköprü ilçesini, kuzeyden komşu olduğu Bafra'dan da ayırmaktadır. İlçeyi güneyden çevreleyen kütleler ise Tavşan Dağı ve onun batıya doğru uzantısı durumundaki Dip Dağıdır. Tavşan Dağı, Vezirköprü ile Merzifon'u birbirinden ayıran doğal bir sınırdır¹². (Şekil 1.1)

⁹ Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, İkinci Kitap (Hazırlayanlar, Kurşun Z., Kahraman S.A., Dağlı Y.), İstanbul, 1999, s.208-210.

¹⁰ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.31

¹¹ <http://www.vezirkoprurum.com/vezirkopru-cografya-konum/>

¹² Çoban A., (2013). "Vezirköprü İlçesinin İdari Coğrafya Analizi", The Journal of Academic Social Science Studies, s.403-420.

Şekil 2.3. Vezirköprü İlçesi ve Komşu Şehirleri (Kaynak Cevdet Yılmaz)

Vezirköprü ilçesinin iklimi Karadeniz iklimiyle, İç Anadolu karasal iklim tipi arasında geçiş iklimidir. Kışlar fazla soğuk geçmediği gibi, kıyı boyları kadar ılık da değildir. Dolayısıyla Vezirköprü ilçesinin iklimi kışları soğuk-yağışlı, yazları ise sıcak ve kurak geçen bir iklim tipidir¹³.

Türkiye’de en fazla köy yerleşmesine sahip ve Samsun’un en büyük beşinci ilçesi olan Vezirköprü, bir ilçe merkezi ve iki belde olmak üzere üç kentsel idari alan ve üç bucak bünyesinde toplanmış 139 köy idari alanı bulunmaktadır. Merkez nüfusu düşük olup, nüfusun çoğu kırsal kesimde toplanmıştır¹⁴.

¹³ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.

¹⁴ Çoban A., (2013). “a.g.m.”, s.403-420.

2.3. Vezirköprü şehrinin yerleşim özellikleri

Vezirköprü şehrindeki konutlar sokak dokusunun şekillendirdiği üzere yapının oturduğu arsaya göre konumlandırılmıştır. Oturum alanları çoğunlukla kare ve dikdörtgen parsellerden oluşmaktadır¹⁵.

Şehir merkezinde yol üzerinde, bitişik nizamla yapılmış veya duvarlarla dört tarafı çevrili avlular içerisindeki konutlar bir kent fiziği meydana getirmiştir.

Şehrin Abdülgani, Taşkale, Orta Cami, Mehmet Paşa, Çanaklı, Fazıl Ahmet Paşa, Tikenli Tabakhane, Nalbantlı, Değirmenbaşı Mahallelerinde yoğunlaşmıştır¹⁶.

2.4 Tarihi kaynaklara göre Vezirköprü'de demografik yapı ve mahallelerin kurulması

Tacettin Paşa'nın divan katibi olması ile değeri artıp gelişmeye başlayan Köprü köyü kısa zamanda kasaba halini almış Köprülü Abdülatif Efendi kendi adıyla anılan mahallelerini, Gedekaralı Abdülganizade, Mehmet Çelebi de onun yanında başka bir mahalleyi kurmuştu. Adlarıyla anılan mahalleleri kurmakla yetinmeyen bu hayır sever insanlar ve diğer hayır severler, her biri kendi mahallelerinde cami ve okul yaptırma gayretine düşerek adeta birbirleriyle yarışmışlardır. 1658 tarihine kadar birbirinden ayrı olan bu mahallelerin arası dolmuş ve birbirinden ayırt edilemez hale gelmiştir. Hüseyin Hüsameddin'in "Amasya Tarihi" isimli eserinde 18 mahallenin adı yer alır.

Ortacami Mahallesi, Uzunsokak Mahallesi, Cedit(Yeni)Mahallesi, Çayırbaşı Mahallesi, Çanaklı Mahallesi, Taşkale Mahallesi, Toprakkale Mahallesi, Abdülatif Mahallesi, Ganioglu (Ganizade,Çukurçeşme) Mahallesi, Tabakhane Mahallesi, Değirmenbaşı Mahallesi, Dikili Mahallesi, Sultanpınarı Mahallesi, Şeyh Mahallesi, Lazoğlu Mahallesi, Molla Hasan Mahallesi, Nalbantlı Mahallesi ve Yeni Cami Mahallesi¹⁷.

¹⁵ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.75

¹⁶ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.96

¹⁷ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.100

2.5. Gezginlerin gözünden Vezirköprü

2.5.1. Evliya Çelebi

Evliya Çelebi'ye göre Vezirköprü o zamanlar Şehzade ve Paşaların sayfiye yeri halindeydi. Resmi kayıtlarda burası idari olarak Sivas Eyaletinin Amasya Livasına bağlı Köprü kazasının merkezi olarak tanındı.

1647 yılı kışında kasabayı ziyaret eden Evliya Çelebi 140 köyü olan Köprü'de ki kalenin harap hale geldiğini, halkın Celali İsyanlarından Taşkale'ye bitişik bir Toprakkale inşa etmiş olduklarını Kalenin dört kapısı bulunduğunu, çarşı ve pazarın kale dışında yer aldığını söyler.

Evliya Çelebi'nin Vezirköprü Evleri ile ilgili görüşleri ise şöyledir:

'Şehrin iç ve dışında kiremitli, alçaklı, yüksekli, kargir üst kısımları meşe tahtasından yapılmış altı bin kadar evi vardır. Tahtanın iç ve dışına beyaz kireç sıvadıklarından inci gibi parlayan süslü bir şehirdir. Kışı çok soğuk olduğundan evlerinin bacaları beyaz minare gibi yüksek, külahlı duman çekici bacalardır ki hiçbir yerde öyle bir bacalar yoktur. Şehre çok güzel bir görüntü vermiştir. Evlerinin tamamı kıpkırmızı kiremitlerle örtülü ma'mur bir şehirdir. Dış kalede; Elmacı Yusuf Ağa sarayı, Köprülü Mehmet Paşa sarayı, Müezzinzade sarayı, Küçük Mehmet Paşa sarayı, Hasan Ağa sarayı, Kibleli ve Duracan Çavuş sarayı vardır'¹⁸.

2.5.2. Şemseddin Sami

Şemseddin Sami ise Vezirköprü'den şöyle söz eder:

'Sivas Vilayetinin Amasya sancağına bağlı olan kazanın sekiz nahiyesinde 160 köyünde 24.120 nüfus barındırır. Nüfusun 5000 kadarı Hristiyan, geri kalanı Müslümandır. 1530 yılında 'Gedegara' kazası Canik livasına bağlı bir kaza merkezi olmuştur.

Anadolu'da ki Celali İsyanlarının 1602'ler de etrafa dehşet saçması üzerine ünlü toprak ağası, zeamet sahibi Sinan Çelebi'nin oğlu Mustafa Ağa devrinde Taşkale ve Toprakkale adında kaleler yapılmıştır. Kale etrafında kurulan mahalleler aynı adla anılmaya başlamıştır¹⁹.

¹⁸ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.99

¹⁹ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.99

2.5.3. Diplomat William Gifford Palgrave

1867-1873 yıllarında İngiltere'nin Trabzon konsolosu olarak görev yapan William Gifford Palgrave bölgede yaptığı 1869 tarihli gezisinde Vezirköprü ile ilgili şu bilgileri kaydeder. Kızılırmak kenarına yakın bir yerde kurulan şehrin merkezinde toplam 5594 kişi yaşamakta olup bunların 1185'i Hristiyandır²⁰.

2.5.4. Diplomat Vitale Cuinet

Fransız Diplomat ve maliyecisi olan Vitale Cuinet 1880'li yıllara ait anılarında Amasya sancağı ile ilgili bilgi verirken Vezirköprü'den de söz eder. Vitale Cuinet Vezirköprü'nün sekiz nahiye ve onlara bağlı 135 köyü olduğunu belirtir²¹.

²⁰ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.99

²¹ Arslan A., İğci N., Kıvrak B. (a.g.e.) s.99

2.6. Geleneksel Türk Konutunun Genel Özellikleri

2.6.1. Konut (Ev) Tanımı

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'nde konut; bir insanın yatıp kalktığı, iş zamanı dışında yaşamını sürdürdüğü,tüzel kişiliği olan bir kuruluşunun bulunduğu ev ya da apartman gibi yer,mesken,ikametgah olarak tanımlanır²². Ancak konut, yalnızca barınma işlevini üstlenmiş taş, tuğla ve diğer malzemeleri bir araya getiren bir yapı değil, aynı zamanda mekanla toplumun ara kesitini oluşturan bir bina olarak ele alınmalıdır. Haşim Karpuz'a göre konut; insanın fizyolojik, sosyolojik, estetik ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı bir yapıdır. Öyleyse bir toplum, konutunu; kültür, aile yapısı, üretim şekli, gelir dağılımı, mülkiyet durumu ile arazi ve iklim koşullarına bağlı olarak biçimlendirir²³.

Konutun eş anlamlısı olarak ev sözcüğü eski Türkçe'de eb'den gelmektedir. "İnsanların oturması için yapılmış mesken anlamındadır"²⁴.

Celal Esad Arseven'e göre ; "Mesken manasına da gelen ev tanımının mimarideki manası kulübe ve dam'dan daha büyük ve özenli yapılmış olan bir veya birkaç katlı kargir veya ahşap meskendir."

Türk Evi ise Sedat Hakkı Eldem'in tanımına göre şöyledir; "Türk evi eski Osmanlı devletinin işgal ettiği sınırlar içinde eski anlatımla Rumeli ve Anadolu Bölgelerinde yerleşmiş, gelişmiş ve 500 sene kadar tutunmuş kendi özellikleriyle oluşmuş bir ev tipidir."²⁵.

Doğan Kuban'a göre Türk Evi;"Geleneksel Türk Ailesinin yaşam kültürü ve törelerine uygun şekil ve plan özelliklerini gösteren, asırlarca Türk insanının gereksinimlerine cevap vermiş bir konut tipi olarak bilinmekte ve tanımlanmaktadır"²⁶.

²² T.D.K. *Türkçe Sözlük*,1979.

²³ Özmen,A., (1995). "1920 Sonrası Ankara'da Apartman-Konut Gelişimi ve Sosyal Değişim ve Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma", Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

²⁴ *Meydan Larousse*,1990.

²⁵ Eldem, S. H., (1968), *Türk Evi Plan Tipleri*, s. 27,34,111, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları,. İstanbul.

²⁶ Kuban, D., (1966), *Mimarlık, Türkiye'de Malzeme Koşullarına Bağlı Geleneksel Konut Mimarisi Üzerinde Gözlemler*, s.16.

2.6.2. Türk Konutunun Tarihi Süreç İçinde Gelişimi

İnsan ırkının binlerce yıllık tarihi içerisinde en dikkat çeken uğraşlarından birisi yaşadığı doğal çevreyi çeşitli ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemesi ve değiştirmesidir. Konutun kökeninde de bu uğraşı vardır²⁷. Var olmamızla birlikte başlayan bu uğraşlar en başında tabiat ananın sunduğu bir nevi hazır ürünlerle (mağara, kovuk, in) ve bazı geçici çözümlerle karşılanmıştır. Avcılık ve toplayıcılıkla geçinen bu insanlar Neolitik dönemde devrim olarak nitelenebilecek bir gelişmeyle yaşam tarzlarını değiştirmişler, toprağa bağlanarak tarıma, dolayısıyla üretime dayalı yeni bir çevre kurmaya başlamışlardır²⁸.

Paleolitik ve Mezolitik dönem insanların avcılık ve toplayıcılık yaptığı ve mağara, kaya altı sığınakları, açık alanda yapılan barınaklar ve ağaç kavuklarında barındığı bir dönemdir²⁹. Uygarlığın temellerinin atıldığı, üretimin, yerleşik hayatın ve gerçek anlamda ilk evlerin ortaya çıktığı Neolitik dönemde köy olarak tanımlanabilecek ilk yerleşim yerleri de ortaya çıkmıştır. Özellikle su kaynaklarına yakın düzlüklere ve topografyası yerleşime uygun alçak tepelere kurulan bu yerleşimlerden Çayönü, gelişmiş mimarisi ve yapısal özellikleri ile Anadolu'nun geleneksel halk mimarisinin öncüsüdür. Dönemin en büyük yerleşmesi olan Çatalhöyük, avlular etrafında kümelenmiş birbirine bitişik, dikdörtgen planlı, küçük evlerden oluşan dönemine göre oldukça büyük bir kenttir³⁰. Orta Anadolu'ya yerleşip Anadolu'da ilk merkezi devleti kuran Hititler' in asimetric ve doğal bir oluşuma sahip yerleşim yerlerinde avlulu, dikdörtgen planlı, bir kaç mekândan oluşan, taş temel üzerine kerpiçten basit konutlarla karşılaşırız. Evlerin pek çoğu iki katlıdır ve alt katlar ambar ve ya islik olarak kullanılmıştır. Üst katlarda ise oturma ve yatak odaları bulunmaktaydı³¹.

Türk konutlarının tarihsel süreçlerini anlayabilmek için Türklerin ilk anavatanı olan Orta Asya'da ki konut tiplerini de incelemek gerekir.

Değişik Türk lehçelerinde “ev-iv, üw, öy, üy, eb, ep, öm” gibi şekillerde görülen ev kelimesinin anlamı “barınak-çadır” olup bazı lehçelerde “kadın, aile” anlamına da gelir.

²⁷ Vitruvius konutların kökenini insanoğlunun doğayı ve hayvanları taklit etmesinde görür.

Vitruvius,(1998), *Mimarlık Üzerine On Kitap*, s. 27.

²⁸ Akurgal, E.,(1998), *Anadolu Kültür Tarihi*, s.3, Ankara.

²⁹ Arslantaş, Y., (2014), “*Paleolitik ve Mezolitik (epi-paleolitik) Çağ'da Barınma*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.1, Elazığ.

³⁰ Kınal, F., (1991), *Eski Anadolu Tarihi*, s.10, Ankara.

³¹ Naumann, R., (1991), *Eski Anadolu Mimarlığı*, s.494, Ankara.

Anadolu'nun bazı yörelerinde ev manasında kullanılan "dünek-tünek" kelimesi ise tünemek, yani geceleme fiilinden türemiştir. Göktürk ve Uygur yazıtlarında konut manasında bark ve ev kelimeleri kullanılmıştır. Oğuz Kağan Destanında Dede Korkut kitabında ve Divan-ı Lügatit Türk'te de ev kelimesi, içinde yaşanan yapı manasında kullanılmıştır³².

Orta Asya'da MÖ. 2000' lere tarihlenen Andronovo kültüründe kışlak olarak kullanılan tipik yer altı evleri coğrafi ve tarihsel olarak bozkırla sınırlı kalmamış Orta Asya'dan Çin, Tacikistan, Kafkasya ve Anadolu" ya kadar uzanan bir alanda günümüze kadar süren bir Asya evi kimliği kazanmıştır. Özellikle kademeli ahşap tavan konstrüksiyonu (tüteklikli çatı) içindeki etkileyici mekan yaşantısıyla Asya' daki bir çok kültürün anıtsal mimarisini de etkisi altına almıştır³³

Hun ve Göktürk çağlarında da konutlar değişmemiştir. Çin kaynakları göçebe olan idareci zümrenin çadırlarda ve araba üzerinde taşınan keçe evlerde oturduklarını belirtir. Halkın bir kısmı ise ziraatla meşgul olup yerleşik hayatı sürdürmekteydi. Kent, kasaba ve köy yaşamına, tarım ve ticarete dayalı bir yerleşik hayatın söz konusu olduğu Uygur döneminde ise arkeolojik kalıntılar, yazılı kaynaklar ve fresk-minyatür gibi görsel malzemelerle saptanabilen gelişmiş bir konut mimarisi oluşturulmuştur. Bu döneme ait Uygur yapılarında karşılaştığımız bindirme ahşap tavan tekniğini Anadolu'da Erzurum evlerinde de görebiliriz³⁴.

Arkeolojik araştırmalar, tarihi vesikalar ve eski yer isimleri çeşitli Türk boylarının 11.yüzyıl öncesinde de Anadolu'ya gelip yerleştiklerini göstermektedir. Ancak yarımada'nın gerçek anlamda yurt edinilmesi 11.yüzyılın ikinci yarısında Malazgirt savaşı ile başlayan bir süreçte gerçekleşmiştir³⁵.

Türklerin geçmişte yerleşik oldukları topraklar üzerinde edinmiş oldukları mimari geleneklerle, bu yeni coğrafya üzerinde karşılaşmış oldukları mimari geleneklerin yüzyıllar içerisinde kaynaşması sonucu bugün genel olarak "Türk Evi" olarak adlandırılan olgu ortaya çıkmıştır. Anadolu'da yaratılan bu mimari gelenek özellikle Osmanlı devletinin

³² Özkurt, N.B.(1995), "Ev" *İslam Ansiklopedisi*,s.502, İstanbul.

³³ Akın, G.,(1997), "Orta Asya" *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, s.1383, İstanbul.

³⁴ Küçükerman,Ö.,(1973),*Anadoludaki Geleneksel Türk Evinde Odalar*, İstanbul.

³⁵ Eldem, S.H.,(1955), *Türk Evi Plan Tipleri*,s.24, İstanbul.

siyasi genişlemesine koşut olarak farklı coğrafyalara (Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya, Bosna, Kırım,) benimsetilerek yaygınlaştırılmıştır³⁶.

Türk anlayışına göre ev geçici bir mekan olup, yaşamakta olan kuşağa bağlıdır. Ailenin barınağı, nesilden nesile korunacak ve yaşatılacak bir kavram değildir. Bu bakımdan evler imkan oldukça yeniden yapılmıştır. Aile yuvasının babadan oğula devredilerek kullanıldığı örneklere, ancak evin bir ağa veya bey makamı olması halinde ya da imkansızlıklar nedeniyle rastlanmaktadır. Bunun sonucu olarak da evler sürekli olarak yenilenmiştir. Bu nedenle, evlerin tarih boyunca ortaya çıkarmış oldukları tipleri belirlerken 17. yüzyıldan daha öncelere gitmek mümkün olamamıştır. Türk evi, devreleri bakımından 3 büyük gruba ve onların karşılığı olan tiplere ayrılmıştır³⁷.

I. Devir Evleri (17. Yy): Genel olarak dış sofalıdır ve iki katlıdır. Alt kat daha basık olup, kış ve hizmet odalarına ayrılmıştır. Üst kat yaşama mekanıdır. 17. yüzyılın ilk yarısına ait evlerde çıkma bulunmamaktayken, ikinci yarısından sonra odaların dış cephelerinde pencerelerin arttığı, hatta bazı çıkmaların bile yapıldığı saptanmıştır. Bu tür yapılar genellikle Bursa, Kütahya ve Tekirdağ'da bulunmaktadır³⁸

II. Devir Evleri (18. Yy.): Orta veya merkezi sofa etrafında gruplaşmış odalar tercih edilmiştir. Oda ve sofalar büyümüştür. İç mekanlar zenginleşmiş ve çeşitlilik kazanmıştır. Sofada da köşk şeklinde çıkmalar oluşturularak avlu veya bahçe cephesi hareketlendirilmiştir. Bu devrin karakteristik örnekleri İstanbul, İzmit ve Tekirdağ civarında görülmekle birlikte zaman içerisinde Anadolu ve Rumeli'nin diğer bölgelerine de yayılmıştır³⁹.

III. Devir Evleri (19. Yy): İlk yarısında barok akımdan etkilenmekle birlikte Türk evi son gelişmesinde büyük bir sadeliğe bürünmüştür. Eski hareketli planlar ve cephelerin yerini düz hatlar, girinti- çıkıntıdan kaçınan bir mimari almıştır. Cephelerin eski canlılığı, pitoreskliği terkedilmiştir. Planlarda göze çarpan özellik, iç sofanın tercih edilmesi, merkezi sofanın hemen hemen terkedilmiş olmasıdır⁴⁰.

³⁶ Eldem, S.H.,(1984), *Türk Evi Osmanlı Dönemi*,s.36, İstanbul.

³⁷ Eldem, S. H.,(1984), *Türk Evi I*, s. 37,214,218, TAÇ Vakfı Yayınları,İstanbul.

³⁸ Eldem, S. H.,(1984), *a.g.e*, s. 37,214,218

³⁹ Eldem, S. H.,(1984), *a.g.e*, s. 37,214,218

⁴⁰ Eldem, S. H.,(1984), *a.g.e*, s. 37,214,218

2.6.3. Mimari Elemanlar (Şekil 3.1)

Geleneksel Türk evinin en önemli plan elemanları sofa ve odadır. Konut tasarımı açısından “sofa” ya da tüm odaların açıldığı hol, Müslümanlar ile gayrimüslimlerin, üst gelir grubu ile alt gelir grubunun konut yapı geleneklerini olduğu kadar farklı yapı türlerini de birbirine bağlayan en önemli ortak özelliklerden biridir. Sofa, hem seçkin ve varlıklı kesimlerin görkemli konutlarının, hem de mütevazı insanların sıradan konutlarının mekan organizasyonunda en yaygın öğedir⁴¹.

Ana birim olan odalar arasında kullanım açısından hemen hemen fark yoktur. Ev planları odalar ile onlara bitişik geçiş ve servis alanlarından oluşur. Türk evinde esas mekanlar üst kattadır. Alt katta depolar, kiler, ahır, samanlık gibi servis mekanları yer almaktadır. Bazı durumlarda mutfak, hamam, hela, fırın gibi bölümler de alt katta ve iç avlunun çevresinde sıralanmıştır.

Oda, sofa ve eyvanlar üst kattadır. Bazı bölgelerde özellikle büyük şehir evlerinde üst kat ile alt kat arasında bir ara kat söz konusudur. Üst katın odaları içinde yol üzerinde olan veya manzaraya bakarı daha büyük tutulmuştur. Bu oda başoda veya divanhane adını alır. Eğer evde bir tek ocak varsa o ocak bu odadadır.

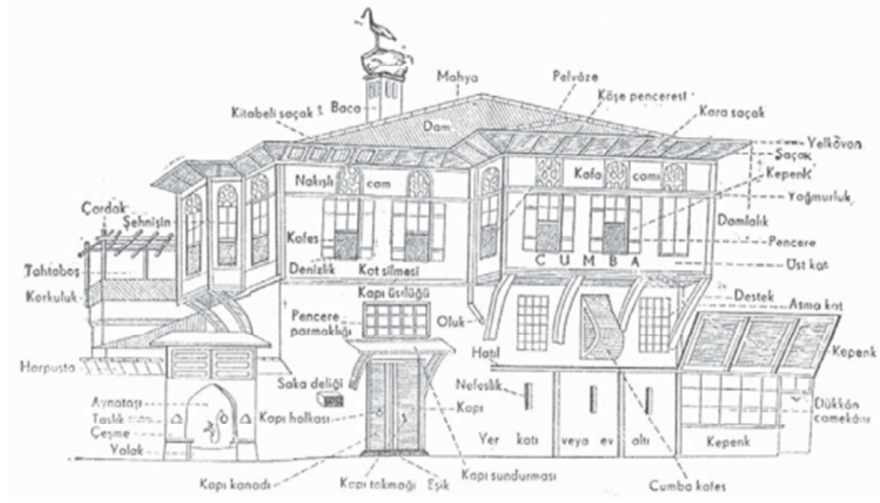
⁴¹ Enlil, M.Z., (1999), 19.yy İstanbul’unda Konut Yapı Gelenekleri ve Kent Kültürü, *Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “Uluslarüstü Bir Miras” Uluslararası Kongre Bildiri Kitabı*, YEM Yayınları, İstanbul.

Oda, günlük hayatın her türlü fonksiyonuna cevap verebilecek biçimde düzenlenmiştir. Odaya girilen kısım pabuçluk veya seki altı adını alır. Burası etrafı sedirlerle çevrili seki üstünden bir basamak daha alçaktır.

Odanın içinde sedirlerin hemen arkasında kol dayanacak yastıkların seviyesinde pencereler sıralanmıştır. Bu pencereler manzaraya veya sokak yönüne açılmıştır. Ocak çoğu zaman girişin karşısına gelen cephede yer alır. Büyük olarak planlanmış Türk evi odalarında bazen sekialtı ile sekiüstü bir direklik ile ayrılmıştır. Bazı odaların seki altı bölümünde, bazı odalarda ise ocağın yanlarında yüklük denilen büyük dolaplar yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi yıkanma hücresi (gusülhane) olarak düşünülmüştür. Yüklüklerden başka duvarlarda bazı gündelik ev eşyasının konulduğu açık duvar nişleri bulunmaktadır.

Pencerelerin üst seviyesinde yüklüklerin ve ocağın üstünde oda duvarlarında çepeçevre dolaşan bir raf (sergen) bulunur. Zengin evlerinde alt pencerelerin hizasında ve sergenin yukarısında daha küçük ebatta tepe pencereleri açılmıştır. Bu pencereler sabit camlı olup alçıdan, revzen olarak adlandırılan renkli cam işçiliğinden yapılmıştır. Odanın en dikkate değer süslemesi genelde tavanda bulunmaktadır.

Türk evinde harem ve selamlık ayırımına kırsal bölgelerde fazla rastlanmamaktadır. Oda sayısının birden fazla olduğu şehir evlerinde genellikle başoda selamlığa ayrılmış, diğerleri hareme tahsis edilmiştir. Zengin ve çok bölümlü plan uygulamalarında harem ve selamlık ayrı ayrı bölümlerde veya binalarda yapılmıştır.

Şekil 3.1 Celal Esad Arseven-Türk Konutunun Mimari Elemanları⁴²

⁴² Arseven,C.E., Sanat Ansiklopedisi, s.572

3.4. Plan tipleri

Türk ev mimarisinde planı belirleyen başlıca unsur merkezi sofadır. Sedat Hakkı Eldem, Türk evi plan tiplerini sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı plan tipi olmak üzere dört grupta incelemiştir⁴³.

Sofasız plan tipi: Oda veya odalar yanyana dizilerek evi oluşturmuşlardır. Odaların önündeki bağlantı geçidi bir kaldırım veya avlu biçimindedir. Odalar üst katta olduğu zaman geçit bir balkon karakteri almaktadır. Bu plan tipine daha çok güney bölgelerde rastlanmaktadır⁴⁴.

Dış sofalı plan tipi: Oda sıraları bir sofa ile birbirine bağlanmıştır. Sofanın bir veya iki ucuna köşk veya odaların ilave edilmesiyle daha kapalı bir dış sofalı plan tipi oluşmuştur⁴⁵.

İç sofalı plan tipi: Sofanın iki yanı oda sıraları ile çevrilmiştir. İç sofa, ihtiyaca göre yan sofa, eyvan veya merdiven sofası ilave edilerek yer yer genişletilmiştir⁴⁶.

Orta sofalı plan tipi: Sofa evin merkezinde ve dört tarafı oda sıraları ile çevrilmiştir. Sofanın aydınlık olması için oda sıralarının arasında eyvan şeklinde boşluk bırakılmıştır⁴⁷.

⁴³ Eldem, S.H.,(1968), *Türk Evi Plan Tipleri*,s.27,34,111, İstanbul.

⁴⁴ Eldem, S.H.,(1968), *a.g.e.*,s.27,34,111.

⁴⁵ Eldem, S.H.,(1968), *a.g.e.*,s.27,34,111.

⁴⁶ Eldem, S.H.,(1968), *a.g.e.*,s.27,34,111.

⁴⁷ Eldem, S.H.,(1968), *a.g.e.*,s.27,34,111.

3. VEZİRKÖPRÜ GANİOĞLU MAHALLESİ KONUTLARI

3.1. DERİCİ KONAĞI

Çizim No: 1-7

Fotoğraf No: 1-41

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Ganioğlu Mahallesiinde Faruk Cömert Caddesi ile 1116 Çukurçeşme Sokağın kesiştiği köşede, 62 Ada 9 Parselde yer almaktadır. Yapı, sanatsal yönden zengin ve özgün özelliklerini muhafaza etmekte olan tescilli geleneksel bir eserdir. Tescil numarası; 5'tir.

İnşa Tarihi: Binanın, Faruk Cömert Caddesi'ne bakan kapısının üzerine sonradan yerleştirildiği anlaşılan madeni bir levhada, "*Hacı Abdullah Derici ve Hacı Vezire Derici Malikânesi Yapım Tarihi:1903*" yazılıdır. Buna karşılık, binanın 1.katındaki iki ayrı odada yer alan ocakların davlumbazları üzerindeki malakâri bezeme arasına hicrî yıl olarak düşülen 1219 tarihi, konutun inşa tarihinin M.1804/1805 olduğunu ortaya koymaktadır. (Resim 3.1.1) Bu bağlamda, Osmanlı çağına ait ve 19.yüzyılın başlarından günümüze kalabilmiş pek az sayıdaki konuttan biri olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

Resim 3.1.1 Ocakların davlumbazları üzerindeki malakârî bezeme arasına hicrî yıl olarak düşülen 1219 tarihi.

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Derici Konağı orjinalliğini küçük müdahaleler dışında korumuştur. Günümüzde sağlam vaziyette olan yapı müze olarak kullanılmaktadır.

Malzeme ve Teknik: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup harman tuğla dolgulu kiremit kaplı kırma çatılı bir eserdir. Yapıda özgün harman tuğla örgülü, üzeri sıvalı baca mevcuttur.

Plan ve Kütle: İç ve dış sofalı plan tiplerini bir arada barındıran konut, bodrum+zemin+ara ve birinci kat olmak üzere üç katlı bir kütle halindedir. Eser, kuzey güney yönlü noktaya konumlanmış dikdörtgen bir parselde yer almaktadır. Yapının oturduğu parselde doğu cephesinden ana giriş, güney cephesinden de yan giriş verilmiştir. Kuzeyinde bahçesi bulunmaktadır. Haremlik ve selamlık anlayışına uygun olarak iki giriş açılmıştır. Yapının yan parsellerinde yeni yapılaşmalar bulunmaktadır.

Dış Tanım: Yapı düz bir arazi üzerinde kuzey-güney yönünde dikdörtgen bir kütle halinde inşa edilmiştir. Yapı bir avlu içinde değildir. Kapılar direkt güneyinde ve doğusunda bulunan sokağa açılmaktadır. Eser çok hareketli bir cephe tasarımına sahiptir. Zemin üzerine bir kat olarak inşa edilen konut, kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Çatının devamı aynı zamanda ahşap malzemedan yapılmış saçakları oluşturmaktadır. Yapının kuzeyindeki cephede saçak yoktur. Çatı üst örtüsü ve kiremit altı ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar

izlenmekle birlikte, çatı genel formunu ve özgün özelliklerini büyük ölçüde korumaktadır. Saçak alın tahtası ve alt kaplama tahtalarında kısmen sarkma ve parça kaybı mevcuttur.

Konut, Mahalle dokusundaki diğer yapılarla karşılaştırıldığında en uzun cepheye sahiptir. Sergilemiş olduğu özgün mimari ve sanatsal özellikleri ile de dokudaki diğer yapılardan ayrılmaktadır.

Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Yapı cephesinde bazı bölümlerde, özellikle zemin kat seviyesinde yoğun olmak üzere, sıva ve boya çatlakları ve boyada renk değişimi-lekelenme izlenmektedir. Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur.

Konut, 1. kat seviyesinde cephe boyunca çıkmalıdır. Çıkma, cephedeki 5 adet süslemeli ahşap konsolla desteklenmektedir. Çıkma altındaki ahşap konsolların ön yüzleri çinko ile kaplanmıştır. Binanın batı cephesinde bahçesi yer almaktadır. Bahçe katı genel konut hizmetlerine ayrılmış ve tamamen dışa kapalıdır. Bu bölümde bir kuyu ve ocak bulunmaktadır. Cephenin birinci katı köşe çıkması yapmaktadır. Birinci kat itibarıyla çıkmanın ön yüzünde iki şer kare pencere açıklığı ve bir boyuna dikdörtgen giyotin pencere açıklığı bulunmaktadır. Birinci katta çıkma yapmayan bölümde de kare giyotin pencere açıklığı bulunmaktadır.

Kuzey cephesi yanındaki yapıyla bitişik nizam olduğundan bir bütün halinde görülememekle birlikte ikinci kata ait üst bölümler kısmen algılanabilmektedir (Resim 3.1.3), (Çizim 3.1.3), (Çizim 3.1.4), (Resim 3.1.4) Görülebildiği kadarı ile de bu cephede boyuna dikdörtgen giyotin pencere açıklığı bulunmaktadır.

Binanın doğu cephesinde yer alan ve bugün 1116 Çukurçeşme Sokağına açılan çift kanatlı bir ahşap kapıyla bulunmaktadır. Güney cephe üzerinde de bir kapının bulunuyor olması, konutun, geçmişte, L plan oluşturan iki ayrı kolun da haremlik ve selâmlık olarak birer işlev görmeleri göz önünde bulundurularak planlandığını açıklamaktadır. Doğu cephenin zemin katında giriş kapısının batısında ve doğusunda 2 şer adet, boyuna dikdörtgen, önünde özgün demir parmaklık olan, ahşap giyotin pencere bulunmaktadır. Cephenin birinci katında 12 adet, boyuna dikdörtgen ahşap alınlıklı giyotin pencere bulunmaktadır. (Çizim 3.1.1), (Resim 3.1.2), (Resim 3.1.6) Cephedeki kapı, pencere ile pervazlarında boya birikimi, yer yer dökülmeler ile iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır. Cephenin zemin kat güney

ucundaki 2 adet pencere, diğer bütün kapı ve pencerelerden farklı renkleriyle dikkat çekmektedir.

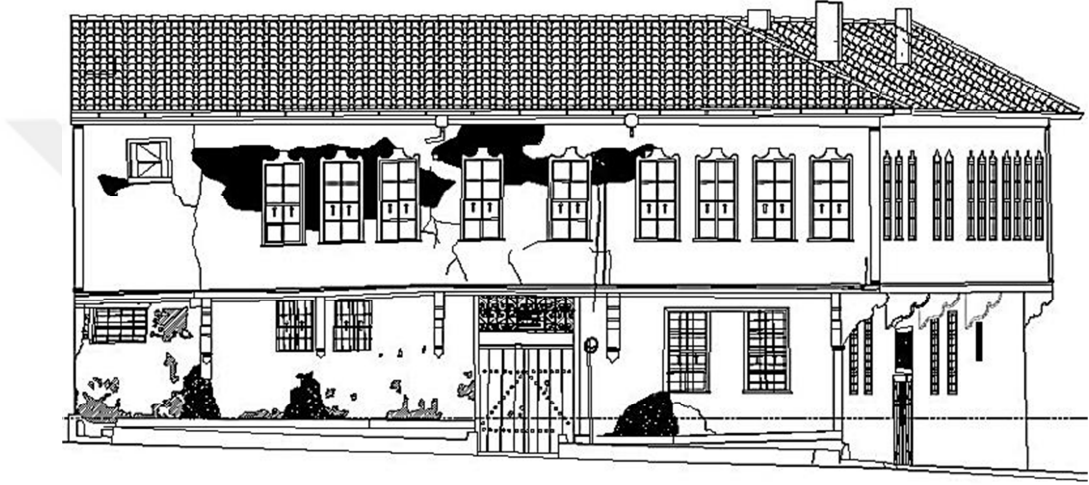
Yapının köşelerinde ahşap dikmeler, zemin kat su basman seviyesi ile çıkma alt hizasındaki ahşap hatıl ve kat silmeleri dikkat çekmektedir. Yapı, kütle tertibi itibarıyla genel olarak sade bir görünüme sahiptir.

Çizim 3.1.1. Derici Konağı Doğu Cephesi
(Vezirköprü Belediyesinden)

Yapının güney cephesi su basman seviyesi altında ikişer adet küçük kare, kiler (mağaza) penceresi mevcutken, bu pencerelerin hemen üzerinde ikişer adet, boyuna dikdörtgen önünde özgün demir parmaklık olan, ahşap giyotin pencere bulunmaktadır. Cephenin orta aksının güney tarafında, üzerinde yatay dikdörtgen ahşap aydınlatma penceresi bulunan, 2 kanatlı özgün ahşap giriş kapısı bulunmaktadır.(Çizim 3.1.2),(Resim 3.1.5) Kapının kuzeyinde ise zemin kattaki diğer 2 pencere ile benzer özellikli 2 adet ahşap giyotin pencere bulunur. Bu iki pencerenin kuzey üst hizasında ise demir parmaklıklı, kare

havalandırma boşluğu dikkat çeker. Yapının 1. katında ise 9 adet, boyuna dikdörtgen oranlı, özgün, ahşap alınlıklı giyotin pencere bulunmaktadır.

Çizim 3.1.2- Güney Cephe
(Vezirköprü Belediyesinden)

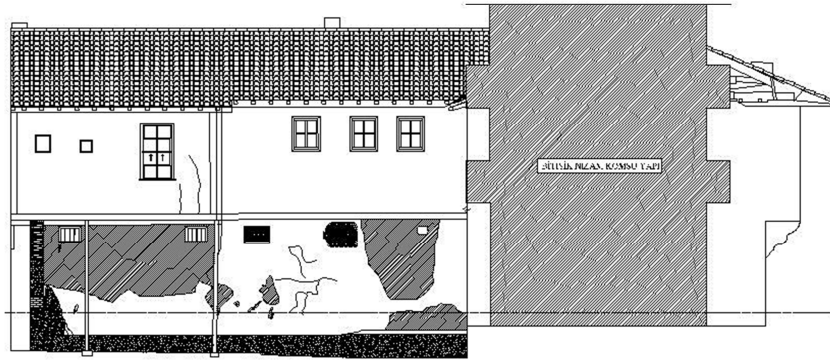
Resim 3.1.2 Doğu Cephe

Resim 3.1.3 Kuzey Cephe

Çizim3.1.3.Kuzey Cephe
(Vezirköprü Belediyesinden)

Çizim 3.1.4 Batı Cephe
(Vezirköprü Belediyesinden)

Resim 3.1.4 Bahçeden Görünüm

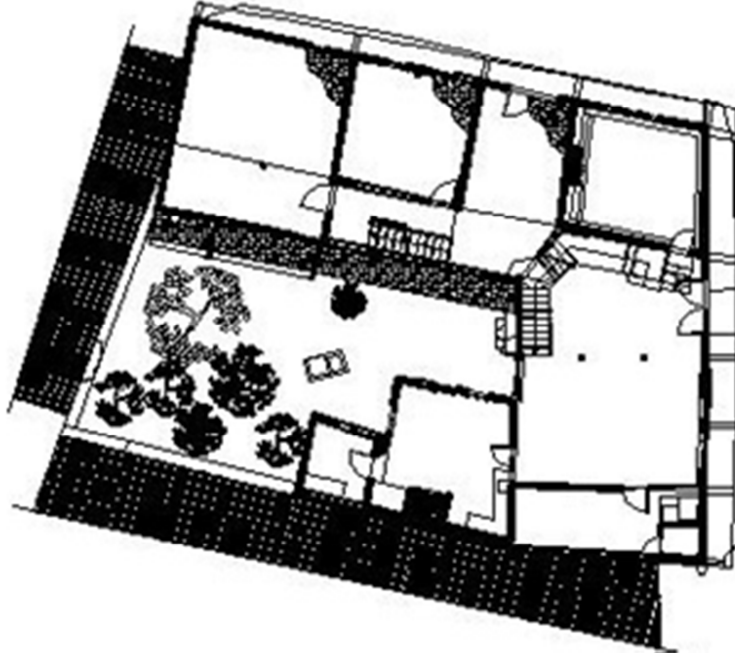

Resim 3.1.5 Güney Cephe

Resim 3.1.6 Doğu Cephe

İç Mekan: Binanın güney ve doğu cephelerinin orta kısmında bulunan boyuna dikdörtgen çift kanatlı bir ahşap kapıyla zemin kata ulaşılır. Geçmişte taşlık işlevi görmek üzere doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı geniş bir sofadan ibarettir. (Çizim 3.1.5), (Resim 3.1.6), (Resim 3.1.7),(Resim 3.1.8),(Resim 3.1.9)

Çizim3.1.5 Zemin Kat Planı

Resim 3.1.7 Zemin Katı

Resim 3.1. 8 Zemin Katı

Mevcut duruma bakılırsa, beş basamaklı bir merdivenle, sofanın güneydoğu köşesinde yer alan ve geçmişte kiler işlevi gördüğü anlaşılan bodrum katına inildiği gibi, kuzey duvarındaki çift kanatlı bir ahşap kapıyla da bahçeye ulaşılabilirdi. (Resim 3.1.10) Sofanın batı kanadında yer alan ve sunta bir levha ile sofadan yalıtılarak tuvalet ve bir tür kiler olarak kullanılmış bölümün, sofanın bu kanadına sonradan ilâve olunmuştur. (Resim 3.1.11),(Resim 3.1.12)

Resim 3.1.9 Zemin Katı Bahçe Yönu

Resim 3.1.10 Bodrum Katı

Resim 3.1.11 Zemin Kat Tuvalet Holü

Resim 3.1.12 Zemin Kat Tuvaleti

Bugün, sofanın doğu kenarını oluşturan duvara bitişik iki ara sahanlıklı ve çift kollu bir ahşap merdiven kuruluşu ile ara kat odasına ulaşılmaktadır.(Resim 3.1.13),(Resim 3.1.14) Kuzey-güney yönünde uzanan dikdörtgen planlı bu oda, kuzey duvarının ortasındaki alçı malzemeden yapılan düz nişli kemerli ocağı ve iki yanındaki ahşap dikdörtgen dilimli yüklük ve dolaplarıyla, özgün halini korumaktadır. Odanın diğer duvarları her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. (Resim 3.1.15), (Resim 3.1.16) (Resim 3.1.18)

Resim 3.1.13 Zemin Katı

Resim 3.1.14 Ara Kat

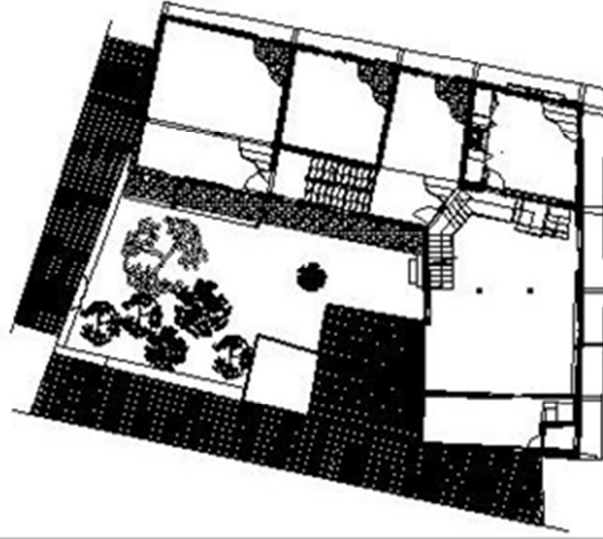

Resim 3.1.15 Ara Kat Odası

Resim 3.1.16 Ara Kat Odası

Diğer taraftan, sofadan, ara kat odasına ulaşan merdiven kolunun, sonradan yenilenmiş olduğu anlaşılmaktadır; (Çizim 3.1.6) buna karşılık, merdivenin, zemin katı üst kat sofasıyla irtibatlı kılan diğer kolu, basamak, ve korkuluk detaylarıyla özgün kalabilmiştir. Detaylara bakılarak, merdivenin diğer kolunun da, aynı tasarımla, bir sahanlık teşkil ederek ara katta da devam ettiği varsayılabilir. (Resim 3.1.17)

Çizim-3.1.6- Ara Kat Planı
(Vezirköprü Belediyesinden)

Resim 3.1.17 Merdiven Kuruluşu

Mevcut duruma bakılırsa, geçmişte, zemin katla üst kat sofası arasındaki merdiven kuruluşunun ara sahanlığı üzerinde, tek kanatlı tâli bir ahşap kapı vasıtasıyla, konutun doğu kenarı boyunca kuzey-güney yönünde uzanan ikinci bölümünün ara katına da ulaşılabilir. (Resim 3.1.18)

Zemin kat sofasından merdiven sahanlığı üzerindeki tek kanatlı bir ahşap kapıyla ulaşılan ara kat, binanın kuzey ucundaki geniş mekânın batı kanadı boyunca uzanan kattan

ibarettir. Bu kattaki odanın tavan döşemeleri düz ahşap tahtalar ile kaplanmış, boya ve cila ile korunan düz kaplamalıdır. Taban döşemeleri ise ince tahtalarla ahşap kaplama uygulanmıştır.

Resim 3.1.18 Dolap ve Ocak

Resim 3.1.19 Arakat Görünümü

L planlı ve birbiriyle irtibatlı iki müstâkil bölüm halinde tasarlanmış binanın birinci katının güney kanadına, zemin kat sofasının kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiş ahşap tek kolu köşede sahanlıklı bir merdiven kuruluşuyla çıkılmaktadır. (Resim 3.1.20)

Çizim-3.1.7 Birinci Kat Planı

Resim 3.1.20 Ara Kat Görünümü

Merdivenle ulaşılan üst kat, zemin katın düzenlemesinden farklı olarak, L planlı bir sofa ve bunun kuzey kenarı ile güneybatı köşesine yerleştirilmiş farklı boyutlardaki iki odadan ibarettir. (Çizim-3.1.7)

Resim 3.1.21 1. Kat

Resim 3.1.22 1. Kat

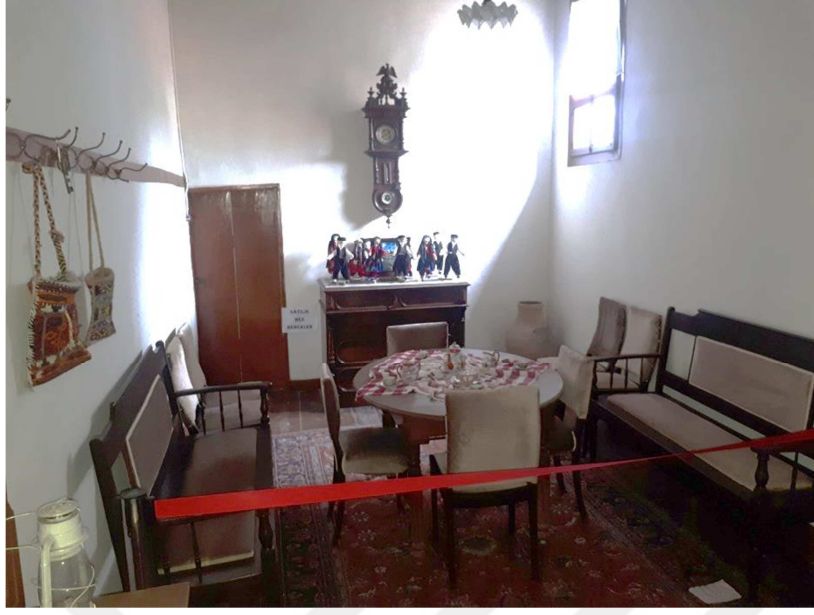

Resim 3.1.23 1. Kat

Resim 3.1.24 1. Kat

Diğer taraftan, sofaya, kuzeybatı köşesindeki bir üçüncü pencereyle de gün ışığı sağlanmış olduğu görülmektedir. Sofanın batı kanadında yer alan ve kuzey-güney yönünde uzanan dikdörtgen planlı lavabo ve tuvalet bölümü sonraki fizikî müdahaleler sonucu yapılmıştır.(Resim3.1.21),(Resim 3.1.22),(Resim 3.1.23),(Resim 3.1.24), (Resim 3.1.25)

Resim 3.1.25 1.Kat

Öyle anlaşılmaktadır ki, vaktiyle haremlık olarak işlev gördüğü söylenebilecek üst katın doğu kanadındaki büyük oda, aynı zamanda, konutun bu katındaki iki ayrı baş odasından biri olarak işlev görmüş ve özgün halini büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşmıştır. Odanın kuzey duvarındaki malakârî bezemeleriyle lambalıklar ve alçı ocak ile iki yanındaki ahşap dikdörtgen bölmeli ve geometrik baklava dilimli bezemeli yüklük ve dolaplar, dönemini yansıtan ince birer işçiliğe sahiptirler. Malakârî bezeme arasında tesadüf edilen 1219 tarihi, konutun inşasının 19.yüzyılın başlarına kadar geri gittiğini gösteren önemli bir tarihî kanıttır. (Resim 3.1.26), (Resim 3.1.27) ,(Resim 3.1.28) (Resim 3.1.29), (Resim 3.1.30),(Resim 3.1.31)

Resim 3.1.26 1.Kat Oda Dolap Ve Ocak Nişi

Resim 3.1.27 Ocak Üstü Süslemesi

Resim 3.1.28 1.Kat Oda Dolap Ve Ocak Nişi

Resim 3.1.29 1.Kat Oda Dolap Ve Ocak Nişi

Resim 3.1.30 1.Kat Oda Dolap Süslemesi ve Tarih İbaresini

Resim 3.1.31 1.Kat Oda Tarih İbaresini

1219 tarihi, sofanın güneybatı köşesindeki kare planlı ikinci odanın batı duvarındaki malakârî bezemede de tekrarlanmıştır. Söz konusu oda da, anılan duvarı

üzerindeki bezemeleri ve düzeni ile sofanın doğu ucundaki diğer odanın küçültülmüş bir modelidir ve özgün halini koruyarak günümüze ulaşmıştır. (Resim 3.1.32) ,(Resim 3.1.33)

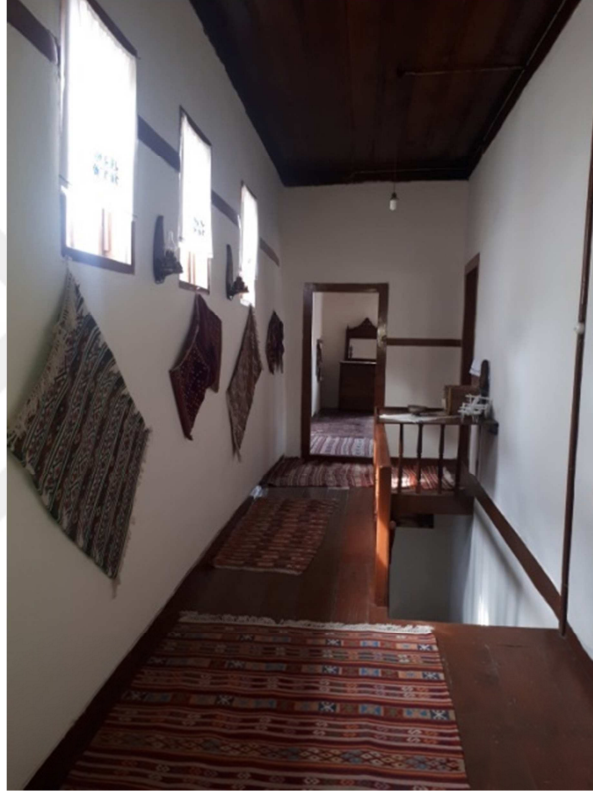

Resim 3.1.32 1.Kat Oda Duvarı

Resim 3.1.33 1.Kat Oda Tarih İbaresini

Üst katın doğu kanadını oluşturan ve kuzey-güney yönünde uzanan üç ayrı odaya,bu kanatta ki zemin kat sofasından çıkılan bir ahşap merdiven kuruluşuyla ulaşılabildiği gibi,aynı zamanda, üst katın güney kanadındaki haremlik sofasının kuzey-doğu köşesine açılmış çift kanatlı bir ahşap kapıyla da geçilebilmektedir.Kapı kanatları dikdörtgen panolar halinde sade bir şekilde düzenlenmiştir. Konutun ikinci müstâkil bölümünü oluşturan bu katın, vaktiyle selâmlık olarak işlev görmüştür.(Resim 34)

Resim 3.1.34 1.Kat Hol Kuzeye Bakış

Söz konusu kat, batı kanadı boyunca kuzey-güney yönünde uzanan bir sofa ile bunun doğu kanadında birbirine bitişik ve farklı boyutlardaki üç ayrı odadan ibarettir.

Sofanın güney kanadında ve üst kat mekânlarına ulaşımı sağlayan ahşap merdivenin bulunduğu bölüm, batı duvarına açılmış üç ayrı penceresiyle özgün düzenini korumaktadır. (Resim 3.1.35) Sofaya, kuzey duvarındaki bir diğer pencereyle,bu yönden de işık girmesi sağlanmıştır.

Resim 3.1.35 1.Kat Oda Duvar Pencereleeri

Sofanın kuzeydoğu köşesindeki büyük oda, haremlik bölümündeki bir diğeri gibi, konutun bu kez selâmlık bölümünün başodası olarak işlev görmüş ve özgün halini koruyarak günümüze kadar gelmiştir. (Resim 3.1.36) Odanın kuzey duvarında, zarif kemerli düzenlemesiyle dikkati çeken alçı ocak ile iki yanındaki ahşap dikdörtgen panolu yüklük ve dolaplar, dönemini yansıtan sade birer işçiliğe sahiptirler. (Resim -3.1.37)

Resim 3.1.36 1.Kat Oda

Resim 3.1.37 1.Kat Oda Duvarı

Resim 3.1.38 1.Kat Oda Ocak Üstü Süslemesi

Benzer bir gözlem, bitişiğindeki diğer oda için de yapılabilir.Özgün halini koruyarak günümüze ulaşabilmiş bu odada da, kuzey duvarında,zarif kemerli düzenlemesiyle dikkati çeken ocak ve üstündeki malakârî kemerli raf düzenlemeleri ile iki yanındaki ahşap yüklük ve dolapların, dönemini yansıtan sade birer işçiliğe sahip oldukları görülür. (Resim 3.1.38),(Resim 3.1.39), (Resim 3.1.40)

Resim 3.1.39 1.Kat Oda Duvar Dolap ve Ocak Nişi

Resim 3.1.40 1.Kat Oda Ocak Nişi

Sofanın güneydoğu köşesindeki son oda, doğu-batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı bir mekândan ibarettir. Diğer bütün üst kat odalarının aksine, içinde ocak ve dolap-yüklük gibi donatıların yer almaması dikkat çekicidir. (Resim 3.1.41)

Resim 3.1.41 1.Kat Oda Duvarları Batıdan Doğuya Bakış

Odanın batı duvarında ve üst kotta bir pencerenin bulunduğu anlaşılabilir. Birlikte, sonradan örülerek iptal edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Anılan odanın, vaktiyle, üst katın batı kanadındaki sofanın, dik açısal dönerek doğu yönüne uzanan devamı olduğu ve sofa olarak tasarlandığı, bu işlevinin, doğu cephesine açılan iki ayrı penceresiyle binanın fasatına yansıtılmış olmasıyla da açıklığa kavuşmaktadır.

Bu husus, anılan odanın içinde, diğerlerinin aksine, neden ocak ve diğer donatıların bulunmadığını da açıklamaktadır. Bu bağlamda, mevcut duruma bakılarak, üst katın bu kanadındaki sofa düzenlemesinin, vaktiyle bir L plan oluşturacak şekilde tasarlandığı ve haremlikten selamlığa geçişi sağlayan çift kanatlı ahşap kapının yer aldığı duvarın da, şimdikinden farklı olarak, zemin ve ara katlarda olduğu gibi, diyagonal uzandığı söylenebilir.

3.2. KOÇOĞULLARI KONUTU

Çizim No:8-12

Fotoğraf No:42-60

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Konut Ganioglu Mahallesinde, Faruk Cömert Caddesi üzerinde 55 Ada 13-14 parselde yer almaktadır.

İnşa Tarihi: 1932 yılında inşa edildiği, ana Caddeye bakan üst kat sofasının üçgen çatısındaki tarihten anlaşılmaktadır.(Resim -3.2.42)

Resim 3.2.42 Tarih İbaresini

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: 1932 tarihli kitâbeden de anlaşılacağı üzere, anılan tarihte, ilk yapının tasarımına kısmen sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir. Günümüzde sağlam bir vaziyettedir. Sonraki kullanımlar sırasında, planında ve sokağa bakan cephelerinde önemli değişiklikler meydana gelmiş; özgün halini önemli ölçüde kaybetmiştir. (Resim 3.2.43) (Resim 3.2.44)

Malzeme ve Teknik: Konutun taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup harman tuğla dolguludur. Ahşap evin en çok kullanılan yapı malzemesidir.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan konut, zemin+1 kat yüksekliğindeki yapının iki parselde bölünmesinden meydana gelmiştir. Koçoğulları konutu kareye yakın dikdörtgen parselde yer almaktadır. Ev batı-doğu yönlü noktaya konumlanmıştır.

Dış Tanım: Yapı düz bir arazi üzerinde kuzey-güney yönünde dikdörtgene yakın kare bir kütle halinde inşa edilmiştir. Yapı bir avlu içinde değildir. Haremlik ve selamlık anlayışına uygun olarak iki giriş açılmıştır. Yapının oturduğu parsel batı cephesinden ana giriş güney cephesinden de yan giriş verilmiştir. Eser çok hareketli bir cephe tasarımına sahiptir. Zemin üzerine bir kat olarak inşa edilen konut, kiremit kaplı çatı ile örtülmüştür. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

Batı ve güney cepheleri sokağa bakan konutun, doğu ve kuzey cepheleri bu yöndeki konutlara bitişiktir. Doğu cephesinin bir bölümü bahçeye açılmaktadır. Bahçe bölümü dışa kapalı bir şekilde yapılmıştır. Bu bölümde bir kuyu ve ocak bulunmaktadır. Binanın bahçeye açılan doğu cephesi, sonradan yapılan fizikî müdahaleler sonucunda büyük ölçüde değişikliğe uğramıştır. Mevcut duruma bakılırsa, cephenin kuzey kanadında, sadece üst katın özgün tasarımını koruyabildiği ve cephenin alt yarısının değişikliğe uğradığı anlaşılmaktadır. (Resim 3.2.49)

Yapının batı cephesinin orta bölümü birinci kat seviyesinde orta sofa çıkmalı olup, çıkma süslemeli, konsol kirişlerle desteklenmektedir. Çıkma üçgen alınlıklı olup, yapı cephesi, enine ve boyuna ahşap dikme ve kat silmesi, saçakta ise alın tahtası, süsleme elemanları ile dikkat çekmekte ve cephesinde sergilemiş olduğu özgün mimari ve sanatsal özellikleriyle dokudaki diğer yapılardan ayrılmaktadır.

Resim 3.2.43 Batı Cephe

Resim 3.2.44 Güney Cephe

Binanın, ara sokağa bakan batı cephesi, zemin kat seviyesinde, bu katın orta aksı üzerine yerleştirilmiş çift kanatlı bir demir kapı⁴⁸ ile bunun kuzey kanadındaki boyuna dikdörtgen çerçeveli ve dekoratif demir korkuluklu iki pencere ve güney kanadında da enine dikdörtgen çerçeveli ve yine demir korkuluklu bir pencere açıklığından ibarettir. Cephenin her iki kanadında, zemin katını, bodrum katından ayıran ahşap siltmelerin alt kenarı boyunca yerleştirilmiş kare formlu ikişer küçük pencere, bu kanat üzerindeki her iki bodrum katına açılmaktadır. (Resim 3.2.45)

Resim 3.2.45 Batı Cephe

Çizim 3.2.8 Batı Cephe
(Vezirköprü Belediyesi)

⁴⁸ Özgün olduğu anlaşılan demirden çift kanatlı kapı açıklığının üzerindeki yatay dikdörtgen pencere açıklığı sonradan ahşap bir levha ile kapatılmıştır. Pencerenin demir korkuluğu, dönemin modasını yansıtmaktadır.

Cephenin, birinci katında, orta aks üzerinde ve cephe duvarına yerleştirilmiş iki ahşap konsola oturarak sokağa taşan üçgen çatılı üst katın sofa çıkması ile cephenin her iki yan kanadındaki ikişer giyotin pencere açıklıklarından ibarettir.(Çizim-3.2.8)Buna göre, özgün tasarımını büyük ölçüde koruyarak günümüze ulaşabilmiş kuzey kanat üzerinde, boyuna dikdörtgen formlu ahşap kasaları ve denizlikleriyle üst kenarları renkli camlarla değerlendirilmiş iki giyotin pencere yer alırken, sofa çıkmasının ön yüzünde aynı türde birbirine bitişik üç, yan yüzlerinde ise birer pencere açıklığı bulunmaktadır. Buna karşılık, cephenin güney kanadında, enine dikdörtgen formlu geniş bir pencere açıklığı yer almaktadır.(Resim 3.2.45),(Resim 3.2.46)

Resim 3.2.46 Malzeme Detayı

Cephenin zemin ve birinci katını katını barındıran güney kanadında, çatı silmesinin özellikle üst katın sofa çıkmasındaki çatıya bağlanma tarzındaki anomali kadar, ahşap işçiliğindeki kimi farklara bakılarak,her iki katın da,konutun ilk inşaatına ait özgün tasarımının bir parçası değildir.

Çizim3.2. 9-Güney Cephe
(Vezirköprü Belediyesinden)

1906 yılında meydana geldiği söylenen bir deprem dolayısıyla, muhtemelen cephenin güney kanadı ve konutun batı yöndeki her iki katı da ortadan kalkmış ve bu bölümler, güney cephesindeki 1932 tarihli kitâbeden de anlaşılacağı üzere, anılan tarihte, ilk yapının tasarımına kısmen sadık kalınarak yeniden inşa edilmiştir. (Çizim-3.2.9)

Bu bağlamda, vaktiyle, cephenin güney kanadındaki zemin ve birinci kat odalarının duvarlarında da, kuzey kanattakiler gibi, simetrik olarak düzenlenmiş altlı üstlü ikişer pencere açıklığının bulunduğu düşünülebilir.

Binanın, önündeki ana caddeye açılan güney cephesi, zemin kat seviyesinde, bu katın orta aksı üzerine yerleştirilmiş çift kanatlı bir demir kapı⁴⁹ ile bunun batı kanadındaki enine dikdörtgen çerçeveli bir pencere açıklığından ibarettir. Cephenin doğu kanadında, vaktiyle binanın güneydoğu köşesinde yer alan odadan dönüştürülmüş ve bugün ana caddeden dahil olunan bir dükkân bulunmaktadır. (Resim 3.2.47)

⁴⁹ Bahsedilen kapı bu bölümün inşa edildiği 1932 yılından kalmadır. Kapı açıklığının üzerindeki enine dikdörtgen pencerenin demir korkuluğu da, dönemin modasını yansıtan bir işçiliğe sahiptir.

Resim 3.2.47 Güney Cephe

Cephenin, birinci katını barındıran ,orta aks üzerinde ve cephe duvarına yerleştirilmiş iki ahşap konsola oturarak sokağa taşan üçgen çatılı üst katın sofa çıkması ile cephenin her iki yan kanadındaki yatay dikdörtgen formlu ve ahşap çerçeveli birer pencere açıklığından ibarettir. Sofa çıkmasının üçgen alınlığındaki alçak kabartma bitkisel karakterli bezemelerin altında 1932 tarihi yer almaktadır. (Resim 3.2.48)

Resim 3.2.48 Tarih İbaresı

1932 yılında inşa edildiği,Caddeye bakan üst kat sofasının üçgen çatısındaki tarihten de anlaşılan cephe, aradan geçen süre içinde, konutun kullanımına bağlı olarak pek çok değişikliğe uğramış ve binanın bu kanadındaki mekânlara güney yönünden ayrıca ikincil bir giriş eklenmiş olduğundan özgün halini de büyük ölçüde kaybetmiştir.Buna karşılık, bazı mevcut izlere ve binanın batı cephesindeki uygulamalara bakılarak,cephenin özgün haline ilişkin bir değerlendirme yapılabilmesi imkânı bulunabilir.Buna göre, cephenin zemin katını barındıran alt yarısında ve bugünkü kapının her iki yanında, batı cephedekine benzer şekilde, boyuna dikdörtgen formlu ve demir korkuluklu ikişer giyotin pencerenin bulunduğu varsayılabilir.

Cephenin birinci katında ve özellikle sofa çıkması ile doğu kanat üzerinde yer alan bazı ahşap elemanların durumuna bakılarak, bunların vaktiyle bu bölümde yer alan ve sonradan bütünüyle değiştirilerek ortadan kaldırılmış eski pencerelerden geriye pervazlar kalmıştır.

Bu durumda, üst katın sofa çıkmasının ön yüzünde, muhtemelen batı cephesinde olduğu gibi, birbirine bitişik dört ve yan yüzlerinde de birer giyotin pencerenin bulunduğu; aynı şekilde,cephenin doğu kanadında iki, batı kanadında da üç giyotin pencerenin yer aldığı düşünülmektedir.

Resim 3.2.49 Kuzey Cephe

İç Mekan Özellikleri: Binanın bodrum katı, batı cephesi üzerinde yer alan iki ayrı mekândan oluşmaktadır. (Resim 3.2.50) ,(Resim 3.2.51)Konutun ilk inşaatına ait özgün plan tasarımının elemanları olarak günümüze ulaşabilmişlerdir.Bu ilk inşaat aşamasında,her iki mekâna da, konutun batı cephesindeki ahşap kapıyla dahil olunan orta sofanın kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerindeki iki odanın içinden ve güneybatı köşelerine yerleştirilmiş tek kolu köşede sahanlıklı merdivenler aracılığıyla inilebilen birer kapıyla ulaşılmaktadır.

Resim 3.2.50 Bodrum

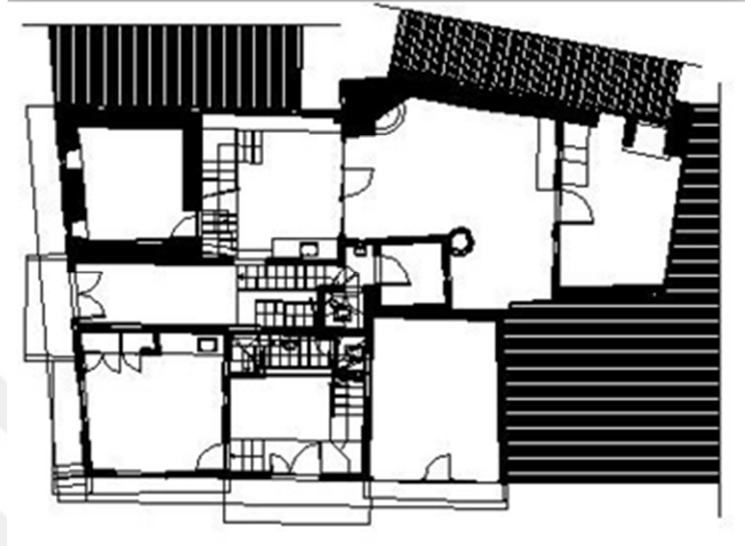

Resim 3.2.51 Bodrum

Her iki kapının da yerinin değişmediği söylenebilir.1932 yılında yapılan müdahale ve değişiklikler sonucunda, sofadan,güneydoğu köşedeki odaya geçilebilen ahşap kapı iptal edilmiş ve bu nedenle sofanın güneybatı köşesindeki bodrum kat mekânına geçiş de,anılan tarihte konutun güney cephesine açılmış yeni kapı ile dahil olunan yeni sofa bölümünden sağlanır hale getirilmiştir.

Konutun özgün tasarımında, zemin kat sofasının kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerinde yer alan ve geçmişte muhtemelen karşılıklı olarak yerleştirilmiş tek kanatlı dikdörtgen panolu ahşap kapıyla girilebilen odadan, sadece konutun batısındaki bodrum katlarına inilmediği, fakat aynı zamanda, ahşap tek kolu köşede sahanlıklı merdiven

kuruluşu ile bu yöndeki birer ara katla da irtibatlı kılındıkları anlaşılmaktadır. (Çizim-3.2.10)

Çizim-3.2.10 Zemin Kat Planı
(Vezirköprü Belediyesinden)

Resim 3.2.52 Ara Kat

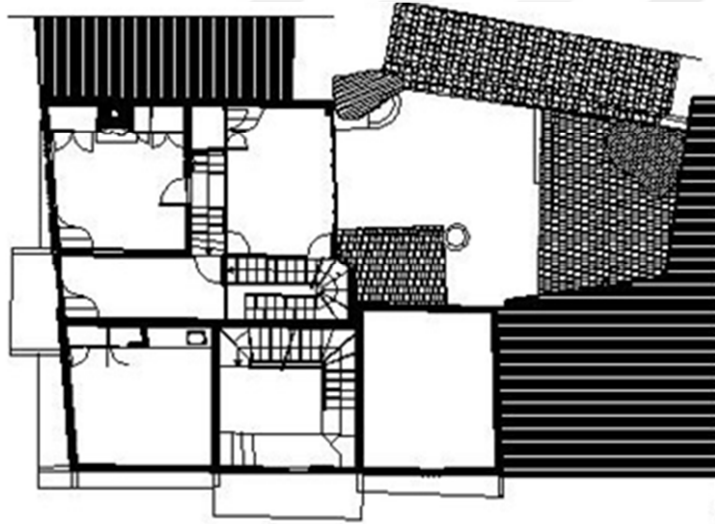
Resim 3.2.53 Ara Kat

Resim -3.2.54 Ara Kat

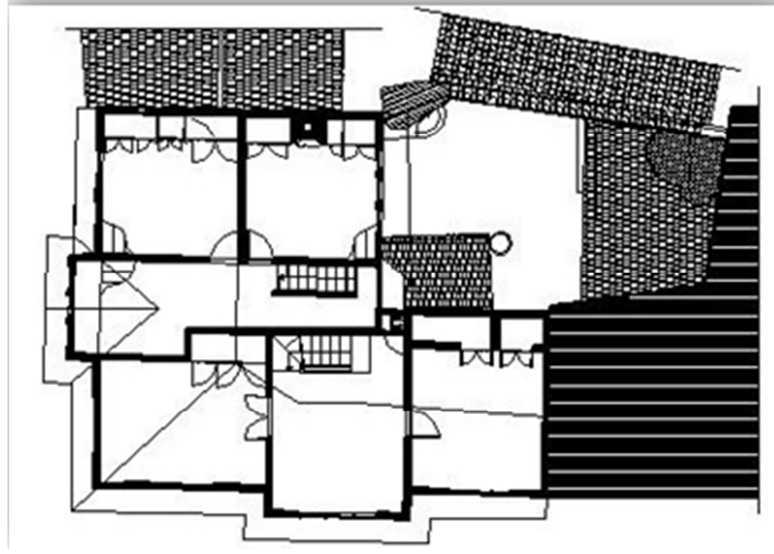
Resim 3.2.55 Ara Kat

Çizim-3.2.11-Arakat Planı

(Vezirköprü Belediyesinden)

Bu bağlamda, söz konusu katın, bir orta sofa üzerinde kümelenen ikişer odadan ibaret bir plana sahip olduğu söylenebilir. Buna karşılık, üst kat sofası ve odalara bugün olduğu gibi, geçmişte de, zemin katın sofasının doğu ucuna yerleştirilmiş dönerli bir ahşap merdivenle çıkılmaktaydı. Bugün iki ayrı konuta dönüştürüldüğü için bir hayli değişikliğe uğramış bu katın, geçmişte, doğu-batı yönünde uzanan bir orta sofa ile kuzey ve güney kanatlarındaki ikişer odadan meydana gelen bir plana sahip olduğu anlaşılmaktadır. (Resim 3.2.52),(Resim 3.2.53), (Resim 3.2.54) ,(Resim 3.2.55),(Çizim-3.2.11)

Çizim-3.2.12- Birinci Kat Planı
(Vezirköprü Belediyesinden)

Resim 3.2.56 1. Kat Hol Kuzeye Bakış

Kuzeydeki odalar, özgün olarak korunmakla birlikte,güney kanattaki diğer iki odanın planı, sofa üzerine yapılan yeni duvar dolayısıyla değişikliğe uğramakla birlikte, özgün planında, her iki odaya da sofa üzerindeki tek kanatlı Dikdörtgen panolu ahşap kapıyla dahil olunur.Odaların her ikisinde de alçı düz nişli ocak ve dikdörtgen panolu

dolaplar bulunmaktadır. (Çizim-3.2.12),(Resim 3.2.56),(Resim 3.2.57),(Resim 3.2.58)
(Resim 3.2.59) (Resim 3.2.60)

Resim -3.2.57 1. Kat Oda

Resim 3.2.58 1. Kat Oda

Resim 3.2.59 1. Kat Oda

Resim 3.2.60 1. Kat Oda

3.3. PARLAR KONUTU

Çizim No:13-16

Fotoğraf No:61-76

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yeri ve Konumu: Ganioğlu Mahallesiinde Çukurçeşme Sokak üzerinde 55 ada 8-9 parselde yer almaktadır.

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu:

Sonraki kullanımlar sırasında, önemli değişiklikler meydana gelmiş; özgün halini önemli ölçüde kaybetmiştir.

Resim 3.3.61 Batı Cephe

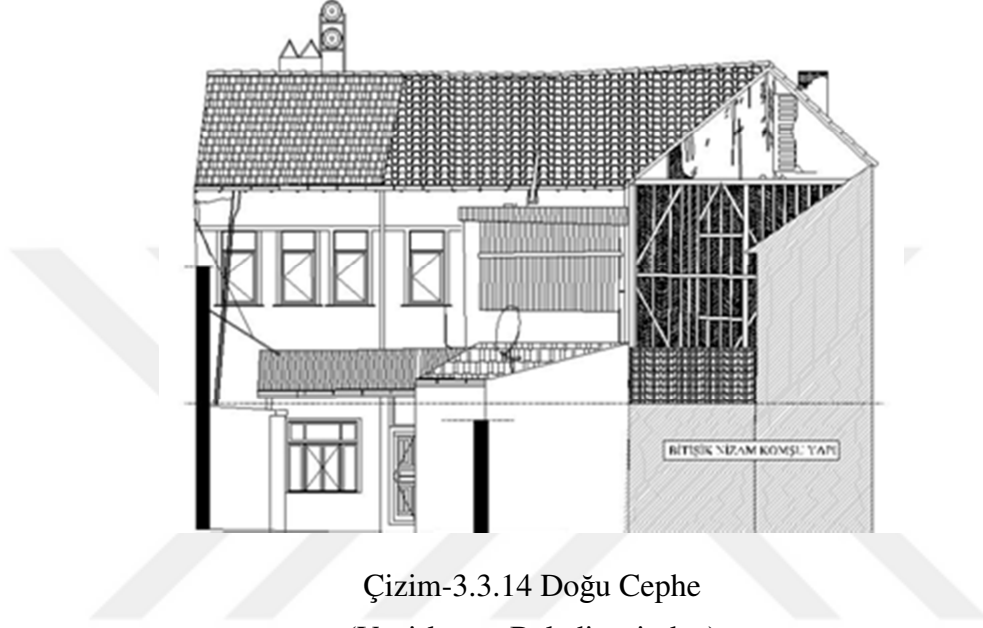

Çizim-3.3.13 Batı Cephe

(Vezirköprü Belediyesinden)

Malzeme ve Teknik: Konutun taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup harman tuğla dolguludur. Ahşap evin en çok kullanılan yapı malzemesidir.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan konut zemin+1 kat yüksekliğindedir. Konut dikdörtgen parselde yer almaktadır. Ev batı-doğu yönlü noktaya konumlanmıştır.

Resim 3.3.62 Doğu Cephe

Dış Tanım: Konut düz bir arazi üzerinde kuzey-güney yönünde dikdörtgen bir kütle halinde inşa edilmiştir. Yapı bir avlu içinde değildir. Kapılar direkt sokağa açılmaktadır. Eser çok hareketli bir cephe tasarımına sahiptir. Zemin üzerine bir kat olarak

inşa edilen konut, kiremit kaplı kırma çatı ile örtülmüştür. Çatının devamı aynı zamanda ahşap malzemededen yapılmış saçakları oluşturmaktadır. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir. Alın tahtasında kopma ve sarkma vardır. Çatının mahya kotuna yakın bir yerine yerleştirilmiş olan güneş enerji sistemi dikkat çekmektedir.Yapının oturduğu parsel batı cephesinden ana giriş bulunmaktadır.Kuzey ve güney cepheleri, bu yönlerdeki diğer konutlara bitişik nizamdadır.Gerisindeki bahçeye bakan doğu cephesine ise,bazı müstemilât bölümleri eklenmiştir.Daha sonradan ortasından bölünmek suretiyle iki ayrı konuta dönüştürülmüştür.

Konutun taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Yapı cephesinde bazı bölümlerde sıva ve boya çatlakları izlenmektedir. Ahşap cephe elemanlarında kısmen sıva ve boya birikimleri ile, iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur.

Binanın, bahçeye bakan doğu cephesi, çeşitli fizikî müdahaleler sonucu zamanla özgün plan ve yapısal özelliklerini kaybederek bütünüyle değişikliğe uğramıştır. Binaya bu yönden eklenmiş müstemilât bölümleri dolayısıyla bir değerlendirme yapılabilmesi güçtür. (Resim 3.3.62),(Çizim-3.3.14) Bu bağlamda, günümüze ne denli değişerek gelmiş olursa olsun, konutun doğu cephesinin de, sokağa bakan batı cephesindeki gibi, aynı modüler düzen ve mekânlarla tasarlandığı düşünülmektedir. Böylelikle, bu cephenin de, zemin katın güney kanadında üç, kuzey kanadında da beş olmak üzere, toplam sekiz pencere ile değerlendirilmiş olduğu söylenebilir. Cephenin ortalarına gelen kesiminde de, vaktiyle, zemin kat sofası ile bahçeyi bağlayan bir kapı bulunmaktaydı.

Binanın, Çukurçeşme Sokağa bakan batı cephesinde, zemin katın orta aksı üzerine açılmış tek kanatlı iki ayrı ahşap kapı ile bunların üstlerine ve arasına yerleştirilmiş farklı ebatta 9 pencere bulunmaktadır. Buna karşılık, cephenin alt katının her iki kanadında da yatay dikdörtgen çerçeveler içine alınmış sonradan açılan PVC doğramalı birer pencere açıklığı yer alır. (Resim 3.3.61), (Çizim-3.3.13), (Resim 3.3.63),(Resim 3.3.64)

Resim 3.3.63 Batı Cephe

Resim 3.3.64 Batı Cephe

Konutun sonra ki kullanımları sırasında, cephenin zemin katını barındıran alt yarısı, zamanla elden geçirilmiş ve özgün halini büyük ölçüde kaybetmiştir. Hakkında hiçbir görsel ve yazılı kaynak bulunmamasına karşılık, mevcut duruma bakılarak, cephenin özgün hali konusunda yine de bir saptama yapılabilmesi imkânı bulunabilir. Yapılan restorasyon sırasında konutun orta aksına bir çıkma eklentisi yapıldığı görülmektedir.

Bu bağlamda , parselasyon gereği, ön cephenin farklı genişlikleri barındıran her iki kanadında da, vaktiyle, muhtemelen üst katın pencereleriyle aynı eksen üzerinde ve boyuna dikdörtgen formlu ahşap kasalar içine alınmış demir korkuluklu giyotin pencerelerin bulunduğu düşünülebilir. Bu husus, cephenin kuzey kanadında beş, güney kanadında ise üç pencerenin bulunduğu anlamına gelebilir. Öyle anlaşılıyor ki, konutun bölünerek kullanımı aşamasında, cephe, zemin kat odalarına açılan her iki yan kanadındaki pencereleri sökülme suretiyle bugünkü haline dönüştürülmüştür. Vaktiyle, orta aks üzerinde yer alan ve çift kanatlı olduğu söylenebilecek ahşap kapı da iptal edilerek, konutun sakinleri için şimdiki iki ayrı kapı yapılmıştır. (Resim 3.3.65), (Resim 3.3.66)

Resim 3.3.65 Kapı Detayları

Resim 3.3.66 Kapı Detayı

Cephenin, birinci katı barındıran üst yarısı, orta aksa yakın bir konumda ve üçgen şeklinde sokağa taşan çatı çıkması ile cephenin her iki yan kanadında asimetrik olarak sıralanan pencere açıklıklarından ibarettir. Aynı işçiliğin ürünü oldukları anlaşılan pencereler, üst çerçevelerine bitişerek adeta akroter gibi yükselen dekoratif ahşap tepeliklere sahiptir. (Resim 3.3.67)

Resim 3.3.67 Çıkma ve Alınlık

Özgün tasarımını kısmen koruyarak günümüze ulaşabilmiş cephenin güney kanadında, boyuna dikdörtgen formlu ahşap kasaları ve denizlikleriyle üç pencere yer alırken, kuzey kanadında yer alan aynı nitelikteki pencere sayısı ise dördür.

Bu kanattaki pencere sayısının özgününde beş iken, çatı çıkmasına yakın konumdaki bir pencerenin, üst kat odasının içine sonradan ilâve olunan odanın duvarı dolayısıyla iptal edildiği anlaşılabilmektedir.

Cephenin sözü edilen kanadında, pencereler de düşünüldüğünde, yine de kuzey ucunda sağır bir duvar yüzeyi oluşmaktadır. Özgün tasarımı ne denli değişmiş olursa olsun, bu durum, ancak, üst katın bu köşesindeki odanın kuzey duvarı boyunca uzanan ocak ve dolap nişlerinin bulunuyor olması ile açıklanabilir. Hiç şüphesiz, vaktiyle benzer bir durum, zemin katın bu köşesindeki odanın cephesi için de söylenebilir.

Üst kat cephesinde, bugün üçgen şeklinde sokağa taşan ahşap çatı çıkmasının, zamanla özgün halini kaybettiği görülmektedir. Bugün, sadece çatı seviyesinde yükselen bir alınlıktan ibaret olan cephe yüzeyinde, cephenin yan kanatlarındaki diğer pencerelerle aynı form ve nitelikte iki pencere açıklığı bulunmaktadır. Vaktiyle sokağa taşıdığı anlaşılan üst kat sofasının çıkması, sonradan ortadan kaldırılmış ve cephe de şimdiki görünümünü bu fizikî müdahale sırasında almıştır. Çıkmanın, zemin kat duvarlarına gömülü birer ahşap konsol üzerine oturduğu ve yan kanatlarında da birer pencerenin bulunduğu söylenebilir.

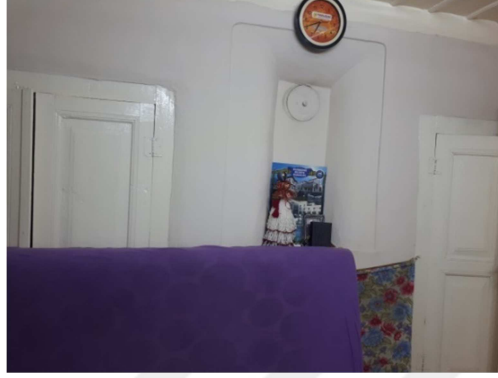
İç Mekan: Binanın zemin katı, planı oluşturan odaların özgün işlev ve mekân düzenlemelerini etkileyen mülkiyet kullanımı dolayısıyla, sonradan önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. (Çizim-15)

Çizim-3.3.15 Zemin Kat Planı
(Vezirköprü Belediyesinden)

Binanın zemin katının, geçmişte, doğu-batı aksında uzanan geniş bir sofa ile bunun iki uzun kanadı boyunca yerleştirilmiş karşılıklı ikişer odadan meydana geldiği tespit edilmiştir. Zemin kat sofasının güney kanadında, aynı ölçülerde birbirine bitişik ve dikdörtgen planlı iki oda yer almaktaydı. Güneydoğu köşedeki odanın batı duvarında yer

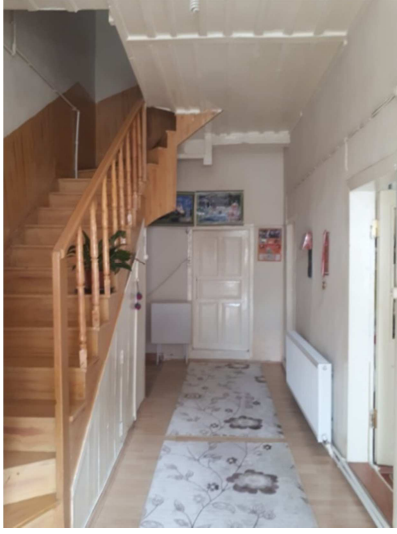
alan ahşap dikdörtgen panolu dolap ve yüklükler ile zarif kemerli nişli ocak, şans eseri, günümüze ulaşabilmiştir. Buna karşılık, diğer odanın, belli ki diğer odayla aynı duvara yerleştirilmiş ocak ve dolapları bugün mevcut değildir.

Resim 3.3.68 Zemin Kat Oda

Müstâkil bir konut olarak kullanılan bu kanada, sokağa açılan bir kapı ile dahil olunmaktadır.

Doğu-batı yönünde uzanan sofanın kuzey duvarına, sonradan, üst kat ile bağlantıyı sağlamak üzere ahşap bir merdiven kuruluşu yapılarak, merdivenin altına zemini seramik kaplı bir lavabo yapılmış; sofanın kuzey-batı köşesine de bir tuvalet eklenmiştir. (Resim 3.3.70) Değişikliğin bunlarla da sınırlı kalmadığı anlaşılmaktadır. Bu fizikî müdahale sırasında, sofanın doğu kanadı da duvarla bölünerek buraya tek kanatlı sade düzenlenmiş ahşap kapı ile dahil olunan bir kiler eklenmiştir. Sofanın bu mekân içinde kalan kuzey duvarı da ortadan kaldırılarak yerine bugünkü duvar örülmüştür. Mevcut duruma bakılırsa, zemin katın özgün planında, üst kata, sofanın kuzey-doğu köşesine yerleştirilmiş bir ahşap merdiven kuruluşu ile çıkıldığı ve bahçeyle olan irtibatın da söz konusu kuruluşun altındaki tek kanatlı bir ahşap kapıyla sağlandığı düşünülür.

Resim 3.3.69 Zemin Kat

Resim 3.3.70 Zemin Kat Tuvalet

Sofanın kuzey kanadındaki mekânların, konutun sonraki kullanım aşamaları sırasında büyük ölçüde değişikliğe uğradığı ve özgün plan karakteristiklerini kaybettiği anlaşılmaktadır. (Resim 3.3.69)

Resim 3.3.71 Zemin Kat Oda

Resim 3.3.72 Zemin Kat Oda

Bu bağlamda, sofanın güney kanadında olduğu gibi, bu kanatta da, boyutları itibariyle daha büyük tutulmuş iki odanın yer aldığı söylenebilir. Günümüze hayli değişikliğe uğrayarak gelmiş olmakla birlikte, kuzey-batı köşedeki odanın kuzey duvarında yer alan gusûlhane ve dolap nişi gibi elemanlara bakılırsa, bu tür işlevler taşıyan elemanların ve bu arada hiç şüphe yok ki ocakların da, her iki odada da anılan duvar üzerinde buldukları söylenebilir. (Resim 3.3.68), (Resim 3.3.71), (Resim 3.3.72)

Binanın birinci kat planının da, özgününde, zemin katın planı gibi düzenlendiği anlaşılmaktadır. (Çizim-3.3.16) Başka bir deyişle, bu katın da, geçmişte, doğu-batı aksında uzanan ve bu yöndeki her iki kanatta da çıkma oluşturduğu anlaşılan geniş bir sofa ile bunun iki uzun kanadı boyunca yerleştirilmiş karşılıklı ikişer odadan meydana geldiği tespit edilebilmektedir. (Resim 3.3.73)

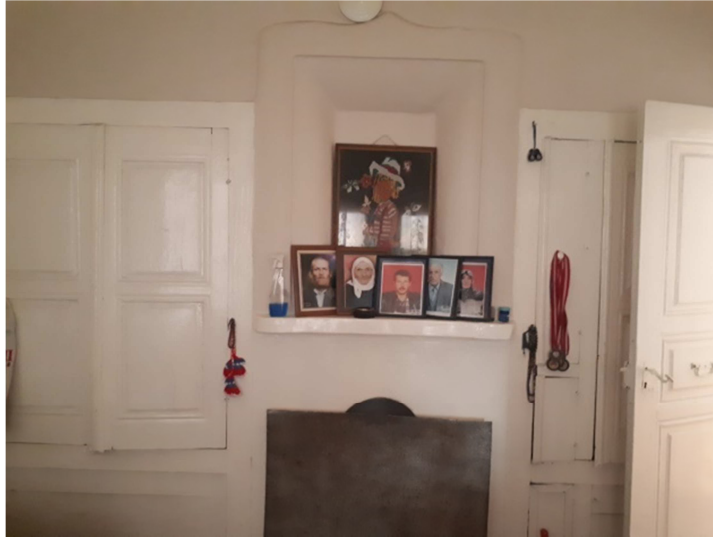

Çizim-3.3.16 Birinci Kat

(Vezirköprü Belediyesinden)

Resim 3.3.73 1.Kat Oda

Resim 3.3.74 1.Kat Oda

Üst katın güney kanadındaki her iki oda da, ahşap dolap nişleri ve zarif kemerli ocaklarıyla özgün plan ve elemanlarını kısmen koruyarak günümüze ulaşabilmişlerdir. (Resim 3.3.74),(Resim 3.3.75)

Resim 3.3.75 1.Kat Oda

Kuzey kanattaki diğer iki oda, konutun bu kanadında gerçekleştirilen fizikî müdahaleler sonucunda bütünüyle değişikliğe uğramışlardır. Buna karşılık, sofanın kuzey duvarı üzerinde kalabilmiş ve iptal edilmiş durumda ki düşey dikdörtgen formlu bir kapı açıklığına bakılarak, sofanın kuzeybatı köşesinde yer alan odaya, vaktiyle tek kanatlı ahşap bir kapıyla dahil olduğu anlaşılabilmektedir. (Resim 3.3.76)

Resim 3.3.76 1.Kat İptal Edilen Oda Kapısı

Sofanın güneybatı köşesindeki oda kapısıyla aynı eksen üzerinde bulunan bu kapının durumuna bakılarak, sofanın kuzeydoğu köşesinde yer alan ve bugün bütünüyle ortadan kaldırılmış diğer odaya da, güney-doğu köşedeki oda kapısıyla aynı eksen üzerindeki tek kanatlı bir ahşap kapıyla dahil olduğu iddia edilebilir. Hiç şüphe yok ki, bu kanattaki her iki odanın da, kuzey duvarları üzerinde, şimdi tümüyle ortadan kalkmış olmakla birlikte, ahşap dolap ve yükükler ile birer ocağın bulunduğu söylenebilir.

3.4. HÜSEYİN-HAMİDE DEMİR KONUTU

Çizim No:17-18

Fotoğraf No:77-85

İnceleme Tarihi:02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu:Konut Ganioğlu Mahallesi Çukurçeşme Sokakta 55 ada 12 parselde bulunmaktadır.

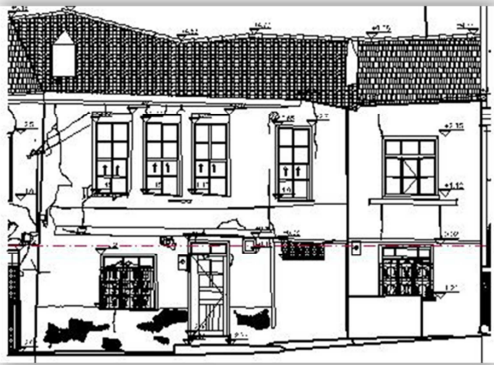
Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinallliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur.Günümüzde sağlam vaziyettedir.

Resim 3.4.77 Batı Cephe

Resim 3.4.78 Batı Cephe

Çizim-3.4.18 Batı Cephe

Resim 3.4.79 Batı Cephe

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur. Ahşap konutta kullanılan en yaygın malzemedir.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan yapı Zemin+1 kattan oluşmaktadır. Konut dikdörtgen parselde yer almaktadır.

Dış Tanım: Ev batı-doğu yönlü noktaya konumlanmıştır. Yapının oturduğu parselde batı cephesinden ana giriş bulunmaktadır. Kuzey ve güney cepheleri, bu yönlerdeki diğer konutlara bitişik nizamdadır. Konut düz bir arazi üzerine yapılmıştır. Yapı çıkmazdır.

Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Yapı cephesinde bazı bölümlerde yoğun olmak üzere sıva ve boya çatlakları ile kayıpları izlenmektedir. Yapı zemin kat duvarında, özellikle su basman seviyesine yakın bölümlerde boya dökülmeleri mevcut olup, bu sorunun çözümüne yönelik çeşitli onarımlar gözlemlenmiştir.

Bahçeye bakan doğu cephesine ise, bazı müstemilât bölümleri eklenmiştir. Bahçe cephesinde boyuna dikdörtgen ikişer pencere açıklığı bulunmaktadır.

Batı cephesinde, köşede ahşap üzeri kısmen cephe sıva ve boyası ile kaplanmış olan dikmeler ile yatay ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Konut kuzey ve güneydeki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen batı cephededir. (Resim 3.4.77), (Resim 3.4.78), (Resim 3.4.79), (Resim 3.4.80)

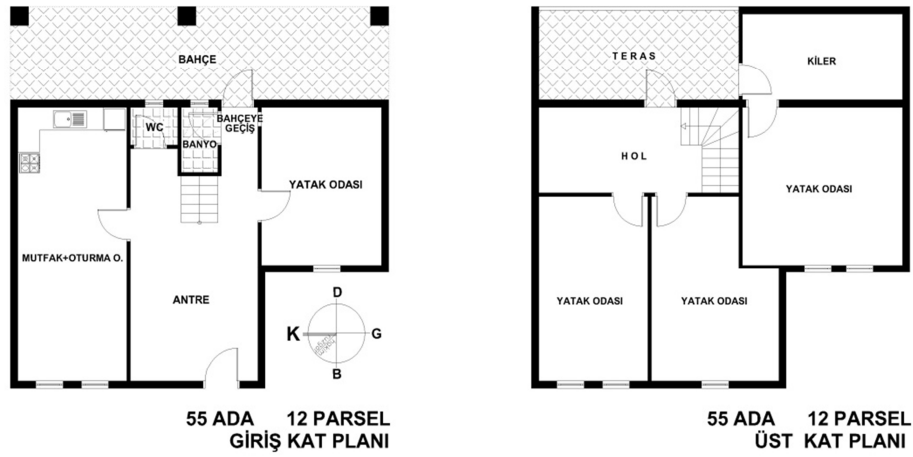
Batı cephenin güney bölümünde yapı kütleleri geriye doğru girinti yapmıştır. Girinti bölümünün önünde kısa bir bahçe duvarı vardır. Yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır.

Cephenin kuzey bölümü zemin kat hizasında bir adet geniş dikdörtgen, önünde demir parmaklık olan üç kanat açılır ahşap pencere, pencerenin güneyinde, üzeri aydınlatma pencereli tek kant ahşap kapı, kapının güney üst köşesinde küçük ahşap havalandırma penceresi, bu pencerenin güneyinde ise yatay dikdörtgen havalandırma boşluğu bulunur. Kuzey bölüm özgün giyotin pencerelerde iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır. Pencere demir parmaklıklarında ise kısmi korozyon mevcuttur.

Batı cephenin güneyinde geride kalan kütlede ise, kuzey köşedeki pencereye benzer özellikle bir adet ahşap pencere vardır. Bu pencerenin üst hizası birinci kat seviyesinde

benzer özellikte bir adet ahşap pencere, kuzey bölümünde ise ½ oranlı üç adet üzeri ahşap alınlıklı toplam dört adet ahşap giyotin pencere bulunur.

Yapı beşik çatılı olup, çatının üst örtüsünün güney bölümü marsilya, kalan kısımları ise alaturka kiremitlidir. Çatıda alın ve saçak altı kaplama tahtası ile yatay ve düşey yağmur iniş elemanları mevcut değildir. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir. Çatı konstrüksiyonu yapının iki köşesinde eğilmiştir.

Çizim-3.4.17 (Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan: Zemin kata batı yönden, ahşap ana giriş kapısı ile girilir. Konuta girişi sağlayan batı cephenin eksenindeki kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. (Çizim 3.4.17), (Resim 3.4.80), (Resim 3.4.81)

Resim 3.4.80 Zemin Kat

Resim 3.4.81 Zemin Kat

Sofanın güneydoğu yönünde bir oda bulunmaktadır. Odanın batı cephesine bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. (Resim 82)

Resim 3.4.82 Zemin Kat Oda

Sofanın kuzey cephesine yerleştirilen ahşap sade kapıyla da mutfak ve oturma odasına geçilir. Oda dikdörtgen planlıdır. Odanın batı cephesine dikdörtgen giyotin bir

pencere açılmıştır. Diğer cepheleri her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. (Resim 3.4.83)

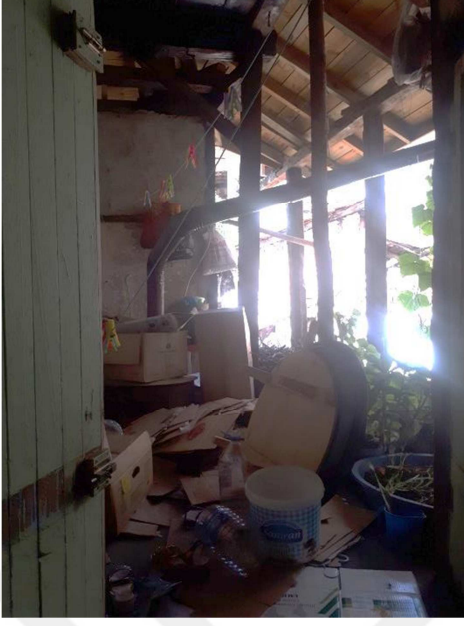
Resim 3.4.83 Zemin Kat Oda

Sofanın doğusunun orta aksına tek kolu köşede sahanlıklı merdiven kuruluşu yerleştirilmiştir. Girişin hemen doğu orta aksında bulunan ahşap merdivenlerle birinci kata çıkılmaktadır. Merdivenin altında banyo ve tuvalet eklentisi bulunmaktadır.

Konutun üst katında dikdörtgen planlı bir sofa karşımıza çıkar. Sofanın kuzey cephesine yerleştirilen ahşap dikdörtgen panolu iki kanatlı bir kapıyla da odalara geçilir. (Çizim-3.4.17)

Girişten sonra kuzeydeki ilk oda dikdörtgen planlıdır. Odanın kuzey cephesine bir adet giyotin pencere açılmıştır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır. İkinci oda da dikdörtgen planlı ve kuzeyinde iki adet giyotin pencere bulunmaktadır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır.

Konutun doğusunda bir adet basamakla çıkılan teras eklentisi bulunmaktadır. Teras eklentisinin güneyinden dikdörtgen planlı kiler alanına geçilmektedir. (Resim 3.4.84)

Resim 3.4.84 Teras

Resim 3.4.85 1.Kat Oda

Kiler alanının batısından kare planlı yatak odasına geçilmektedir. Odanın kuzeyinde iki adet giyotin pencere bulunmaktadır. (Resim 3.4.85) Odada bulunan yüklük kanatları ahşaptan biçimsiz dikdörtgen ve kare panoludur.

3.5. MEHMET NURİ KAYA KONUTU

Çizim No:19-20

Fotoğraf No:86

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu:Konut Ganioğlu Mahallesi Çukurçeşme Sokakta 55 ada 10 parselde bulunmaktadır.

Resim 3.5.86 Batı Cephe

Çizim-3.5.19 Batı Cephe Kesit

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinalliğini küçük müdahaleler dışında koruyan yapı günümüzde sağlam vaziyettedir. 2011 yılında geçirdiği restorasyonla günümüzdeki halini almıştır.

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur.Konutta en yaygın kullanılan malzeme ahşaptır.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan konut zemin+1 kattan oluşmaktadır. Konut çıkmasız olup , yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır.Batı cephesinde köşede üzeri kısmen sıvalı ve boya ile kaplanmış olan ahşap dikmeler ile enine ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Konut kuzey ve güneydeki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen batı cephededir.

Mimari Özellikleri: Yapının zemin kat kuzey bölümünde tek kanat açılır, önünde demir parmaklığı olan boyuna dikdörtgen tek kanat açılır PVC pencere, pencerenin

güneyinde ise üzeri aydınlatma pencereli tek kanatlı demir kapı vardır. Birinci katta geniş, enine dikdörtgen ortadan tek kanat açılır PVC pencere mevcuttur.

Taşıyıcı sistem ve dolgusunda herhangi bir bozulma izlenmemiştir. Yapı cephesinde bazı bölümlerde sıva ve boya çatlakları izlenmektedir. Ahşap cephe elemanlarında kısmen sıva ve boya birikimleri ile, iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur.

Yapı beşik çatılı olup, üzeri marsilya kiremitlidir. Saçak altı ahşap kaplama tahtası kaplı, kapalı saçak olup, saçakta yatay çinko yağmur oluğu ve düşeyde PVC yağmur borusu bulunmaktadır. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

Çizim-3.5.20 (Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan: Zemin kata batı yönden, tek kanat açılır ahşap ana giriş kapısı ile girilir. Konuta girişi sağlayan batı cephenin eksenindeki kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. Sofanın kuzey yönünde bir oda bulunmaktadır. Odanın batı cephesine bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır.

Sofanın doğu cephesine yerleştirilen kapıyla da avluya geçilir. Avlu yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Avlunun kuzeydoğusunda bir oda bulunmaktadır.

Odanın güneyine avluya bakan bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır. Avlunun güneydoğusunda oturma odası ve mutfak bulunmaktadır. Odanın kuzeyine avluya bakan pencere açılmış ve odanın diğer cepheleri sağır bırakılmıştır. Avlunun güneyinde Dikdörtgen bir hol ve onun etrafında sıralanan banyo tuvalet ve yüklük eklentisi bulunmaktadır. Avlunun güneybatısında ise yatak odası bulunmaktadır.

Avlunun kuzeyine yerleştirilen ahşap merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Üst kata ulaşıldığında dikdörtgen planlı bir sofa karşımıza çıkmaktadır.

Sofanın güneydoğu ve güneybatısında yatak odası bulunmaktadır. Yatak odalarının duvarları sağır bırakılmıştır. Sofanın batısında mutfak ve oturma odası bulunmaktadır. Odanın Batı duvarına üç adet ahşap giyotin pencere açılmıştır.⁵⁰

3.6. ENİSE SEYHAN KONUTU

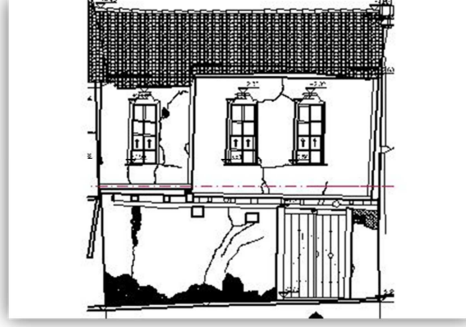
⁵⁰ Konutun içi harabe durumda olduğu için fotoğrafları ekilememiştir. Ancak çevreden edindiğimiz bilgiler doğrultusunda planı ıkarılabilmemiştir.

Çizim No:21-22

Fotoğraf No:87-92

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Ganioglu Mahallesi Çukurçeşme Sokakta 55 ada 7 parselde bulunmaktadır.

Çizim-21 Batı Cephe

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinalligini küçük müdahaleler dışında korunmuştur.2011 yılında restorasyondan geçen yapı günümüzde sağlam vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur.Konutta en yaygın kullanılan malzeme ahşaptır.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan yapı zemin üzerine 1 kat olarak inşa edilmiş üzeri tuğla kiremitle kaplanmıştır. Konut 1. kattan çıkmalı olup , yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır.Batı cephede düşeyde, köşede ahşap üzeri kısmen cephe sıva ve boyası ile kaplanmış olan dikmeler ile yatay ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Konut kuzey ve güneydeki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen batı cephededir.

Dış Tanım: Batı cephesindeki çıkma ahşap çeşitli ebatlardaki konsol-kirişlerle desteklenmektedir. (Resim 3.6. 87) Sokağa bakan çıkmalı cephede, yatayda ahşap hatıl, düşeyde köşelerde ahşap dikmeler bulunmaktadır.Yapı üzeri sıva üzeri boya kaplıdır. (Resim 3.6.88) Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Sadece zemin kat kapının güney yön üst köşesinde dolgu malzemesinde kısmi kayıp

izlenmektedir. Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı deformasyon ve bozulmalar mevcuttur.

Resim 3.6.87 Batı Cephe

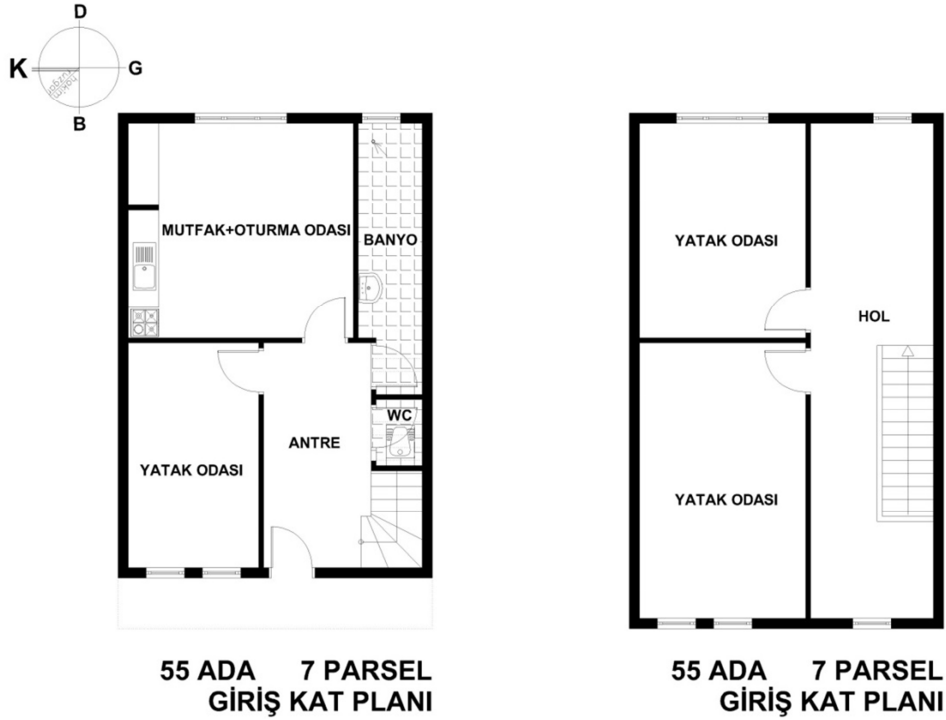
Resim 3.6.88 Batı Cephe

Yapının zemin katı güney cephede çift kanatlı ahşap kapı mevcuttur. Cephenin kuzeyinde çıkmanın hemen altında iki adet küçük havalandırma boşluğu vardır.

Birinci katta, üzerinde ahşap alın tahtası olan üç adet boyuna dikdörtgen giyotin pencereler bulunur. Zemin katta çift kanatlı özgün ahşap kapı vardır. Zemin katta kare pencere açıklıkları mevcuttur. 1. kat özgün giyotin pencerelerinde ve zemin kat giriş kapısında herhangi bir değişmişliğe rastlanmamış olup iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır. Üst kat pencerelerde cam kaybı ve form bozukluğu meydana gelmiştir.

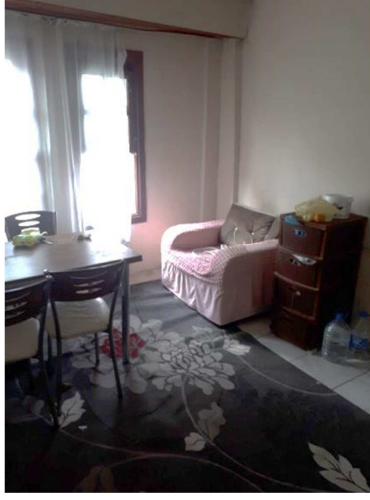
Yapı beşik çatılı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir. Saçakta alın ve saçakaltı kaplama tahtası mevcut değildir. Çatıda yatay yağmur oluğu ve düşey yağmur borusu bulunmaktadır. Yapı cephesinde, saçak altı bölümlerinde yoğun olmak üzere sıva kayıpları

izlenmektedir. Sıva ve boyada çatlak, kabarma ve lekelenme izlenmektedir. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir. Çatı konstrüksiyonu yapının iki köşesinde sehim yapmış ve eğilmiştir.

Çizim- 3.6.22 (Çizim- Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan: Zemin kata batı yönden, ahşap ana giriş kapısı ile girilir. Konuta girişi sağlayan batı cephenin eksenindeki kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır.(Çizim- 3.6.22) Sofanın doğu yönünde bir oda bulunmaktadır. Odanın doğu cephesine bir dikdörtgen giyotin pencere açılmıştır. Diğer cepheleri her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir.

Resim 3.6.89 Zemin Kat Oda

Sofanın kuzeydoğu cephesine yerleştirilen ahşap sade düzenlemeye sahip kapıyla da odaya geçilir. Oda yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Odanın doğu cephesine bir dikdörtgen giyotin pencere açılmıştır. Diğer cepheleri her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. Kuzey cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap sade düzenlenmiş dolaplar yer alır. Dolaplar gusülhane ve yüklük olarak kullanılmıştır. Dolapların arasına alçı nişli ocak eklenmiştir. Ocak süslemesizdir. (Resim 3.6.89)

Resim 3.6.90 1. Kat Oda

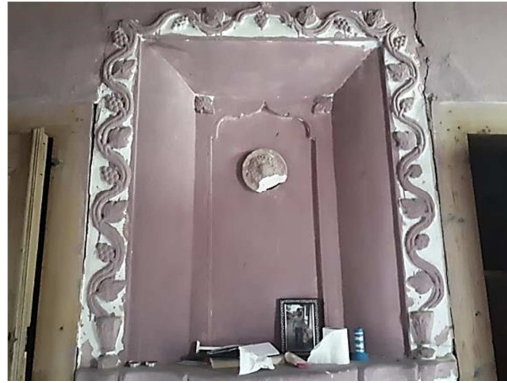
Sofanın güneybatı köşesine tek kolu köşede sahanlıklı merdiven kuruluşu yerleştirilmiştir. Girişin hemen güneybatısında bulunan ahşap merdivenlerle birinci kata çıkılmaktadır. Merdivenin altında banyo ve tuvalet eklentisi bulunmaktadır.

Sofanın kuzey cephesine yerleştirilen dikdörtgen panolu ahşap kapıyla da odalara geçilir. Girişten sonra kuzeydeki ilk oda yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Odanın kuzey cephesine bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır. Oda önceleri ambar olarak kullanılırken daha sonra yaşam alanına dönüştürülmüştür.

Girişten sonraki ikinci oda dikdörtgen bir plana sahiptir. Odanın kuzey cephesine bir giyotin dikdörtgen pencere açılmıştır. (Resim 3.6.90) Güney cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap dolaplar yer alır. Dolaplar gusülhane ve yüklük olarak kullanılmıştır. Dolapların arasına alçı ocak eklenmiştir. Ocak üzerinde ortada kemerli niş içerisinde üzerinde motifler bulunan bir kabara bulunur. Nişin köşelerinde yapararak motifleri bulunmaktadır. Ocağın en dışındaki süslemede ise bir vazodan çıkan sarmal şeklinde dallar içerisinde üzüm ve yaprak motifleri bulunmaktadır. (Resim 3.6.91), (Resim 3.6.92)

Resim 3.6.91 1. Kat Oda Ocak Nişi

Resim 3.6.92 1. Kat Oda Ocak Nişi

3.7. EMİNE CANSU KONUTU

Çizim No:23

Fotoğraf No:93-104

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Ganioglu mahallesi Çukurçeşme sokakta 55 ada 6 parselde bulunmaktadır.

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinalliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur.2011 yılında restorasyon geçiren yapı günümüzde sağlam vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur. Konutta en yaygın kullanılan malzeme ahşaptır.

Plan ve Kütle: İç Sofalı plan tipinde olan yapı Zemin+1 kattan oluşmuştur. Konut kuzey ve güneydeki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen batı cephededir.

Mimari Özellikleri: Sokağa bakan batı cephesi 1.kat hizasından tam kat çıkmalıdır. Çıkma yapının iki köşesinde yer alan ahşap konsollarla desteklenmiştir. Yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır.

Yapı cephesinde bazı bölümlerde sıva ve boya dökülmesi-kayıpları, lekelenme, kabarma ve çatlaklar izlenmektedir. Çıkma alt hizası ile, zemin kat çıkma iç kısımda ahşap elemanlara ile kapatılmıştır. Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur.

Batı cephede düşeyde, köşede ahşap üzeri kısmen cephe sıva ve boyası ile kaplanmış olan dikmeler ile yatay ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Yapı cephesinde yatayda ahşap hatıl, düşeyde köşelerde ahşap dikmeler bulunmaktadır. Yapının kuzey cephesi ise zemin kat hizasında yan parseldeki yapıya bitişik nizamdadır. Birinci kat hizasında ise, saçak seviyesine kadar sıva üzeri boyalı, saçak üst seviyesi ise ahşap kaplama tahtaları ile kapatılmış durumdadır. Yapının batı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. (Resim 3.7.93)

Resim 3.7.93 Batı Cephe

Zemin kat kuzey yönde geniş dikdörtgen, önü demir parmaklıklı tek kanat açılır ahşap 2 pencere bulunur. Yapının orta yönünde ise üzerinde küçük aydınlatma penceresi bulunan tek kanatlı ahşap kapı mevcuttur. (Resim 3.7.94) Yapı pencere ve pervazlarında boyada dökülmeler, iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır. Demir giriş kapısı ve zemin kat pencere demir parmaklığında korozyon mevcuttur. Kuzey cephenin batı ucunda bulunan özgün oranlı, dikey dikdörtgen pencere boşluğunun ise kapatılmış olduğu gözlenmektedir.

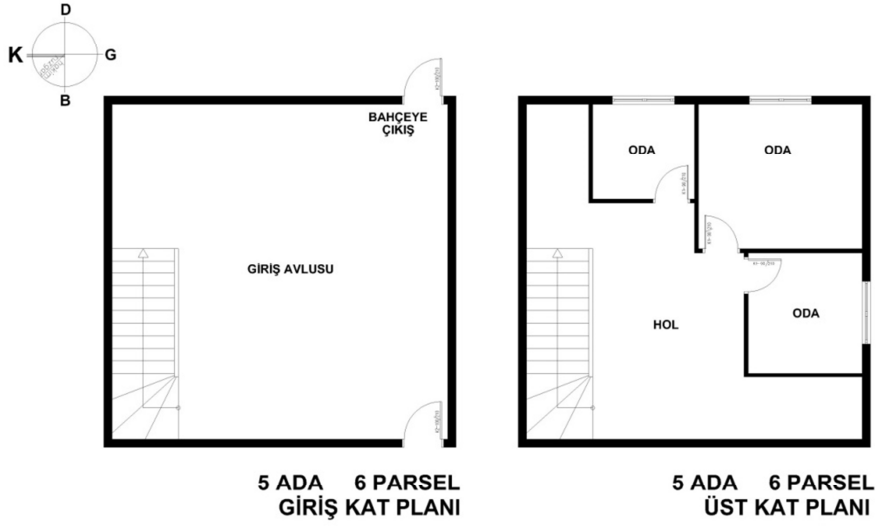
Resim 3.7.94 Batı Cephe

Çizim 3.7.23 Batı Cephe Kesiti

Birinci kat güney yönde, önü demir parmaklıklı bir adet özgün oranlarda düşey dikdörtgen tek kanatlı ahşap , kuzeyde ise geniş yatay, dikdörtgen , ortadan çift kanat açılır ahşap pencere bulunmaktadır. (Çizim-3.7.23)

Yapı beşik çatılı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir. Saçakta alın ve saçakaltı kaplama tahtası mevcut değildir. Çatıda yatay yağmur oluğu ve düşey yağmur borusu bulunmamaktadır. Konutun zemin katına batı yönünde bulunan ahşap bir kapı ile girilir. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

Çizim-3.7.24 (Çizim- Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan: Batı cephesinde bulunan ahşap kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. Sofanın doğu cephesindeki ahşap kapı bahçeye açılır. Sofanın kuzeydoğu cephesine yerleştirilen dikdörtgen panolu ahşap kapıyla da odaya geçilir. Oda yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Odanın doğu cephesine bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. Kuzey cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap dolaplar yer alır. Dikdörtgen panolu dolaplar gusülhane ve yüklük olarak kullanılmıştır. Dolapların arasına alçı ocak eklenmiştir. Ocak süslemesizdir. Oda harabe durumdadır. (Resim3.7.95), (Resim3.7.96), (Resim3.7.97)

Resim3.7.95 Zemin Kat Oda

Resim3.7.96 Zemin Kat Oda

Resim3.7.97 Zemin Kat Oda

Sofanın kuzeybatı köşesine tek kollu çeyrek dönüşlü merdiven kuruluşu yerleştirilmiştir. Girişin hemen kuzeybatısında bulunan ahşap merdivenlerle birinci kata çıkılmaktadır. Merdivenler ahşap korkuluklarla tamamlanmıştır. (Resim 3.7.98)

Resim 3.7.98 Merdiven Kuruluşu

Birinci kata gelindiğinde karşımıza çıkan dikdörtgen sofanın doğu cephesinde pencere açıklığı yer alır.Sofada yanyana yerleştirilen 3 oda bulunmaktadır. Odalar güneydoğu, doğu ve kuzeydoğuya yerleştirilmiştir.(Resim 3.7.99)

Resim 3.7.99 1.Kat

Kuzeydoğusunda bulunan dikdörtgen ve kare panolu ahşap kapıyla girilen birinci oda dikdörtgen planlıdır. Odada dikdörtgen açıklıklı giyotin pencereler bulunmaktadır. Batı duvarında ise yüklük bulunmaktadır. (Resim 3.7.100)

Resim 3.7.100 1.Kat Oda

Doğu cephede bulunan ahşap kapıyla girilen ikinci oda yamuk şekilli plandadır. Ve dikdörtgen planlıdır. Odanın kuzeyinde gusülhane dolabı, ortasında ajurlu nişli ocak açıklığı ve terekler bulunmaktadır. (Resim 3.7.101)

Resim 3.7.101 1.Kat Oda

Güneydoğuda bulunan ahşap kapıyla girilen üçüncü oda ise dikdörtgen planlıdır. Odanın doğusunda dikdörtgen açıklıklı pencereler bulunmaktadır. Odada dolaplar ve ocak

bulunmamaktadır. Odaların tavanları ahşap düz kaplamalı olarak yapılmıştır. (Resim3.7.101), (Resim3.7.102), (Resim3.7.103)

Resim3.7.102 1.Kat Oda

Resim3.7.103 1.Kat Oda

Resim3.7.104 1.Kat Oda Rafları

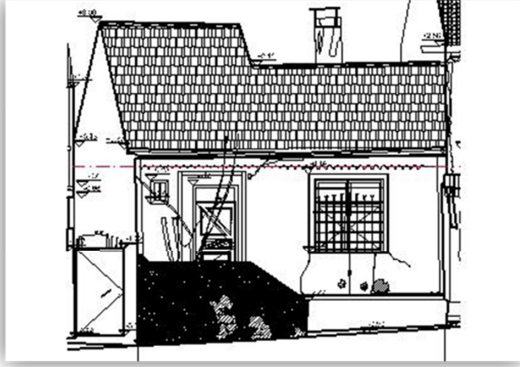
3.8. MEHMET BABA KONUTU

Çizim No:24-25

Fotoğraf No:105

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu:Konut Ganioğlu Mahallesi Çukurçeşme Sokakta, 55 ada 16 parselde bulunmaktadır.

Çizim- 3.8.25 Batı Cephe

Resim 3.8.105 Batı Cephe

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinallliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur.Günümüzde sağlam vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur. (Çizim-24) En fazla kullanılan malzeme ahşaptır.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde yapılmıştır. Konut tek katlı olup, yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. Kuzey ve güneydeki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen batı cephededir.

Dış Tanım: Tek kattan oluşan konut çıkmasız olup, yatayda ahşap hatıl, saçak altında ahşap motifler, düşeyde yapı köşelerinde ahşap dikmeler bulunmaktadır. Yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. Yapının sokağa bakan cephesinin kuzey bölümünde betonarme merdiven mevcuttur. Taşıyıcı sistem ve dolgusunda herhangi bir bozulma izlenmemiştir.

Yapı cephesinde bazı bölümlerde boya dökülmesi-kayıpları izlenmektedir. Özellikle betonarme merdiven parapet duvarı ile su basman seviyesine yakın seviyelerde

boya ve sıva kayıpları daha yoğundur. Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulma ile boya birikimi, kısmen dökülmeleri mevcuttur.

Zemin katta bir adet kare formlu, çift kanat açılır, dışarı demir parmaklıklı , ahşap pencere, kuzey tarafta bir adet tek kanatlı, üzeri aydınlatma pencere ahşap kapı, kapının hemen yanında ise bir adet kare formlu havalandırma penceresi bulunur. Yapı pencere ve pervazlarında renkli boya birikimi ve boyada dökülmeler mevcuttur.

Yapı beşik çatılı olup, üst örtüsü marsilya kiremittir. Saçak altı ahşap kaplama tahtası kaplı kapalı saçak olup, saçakta yatay yağmur oluğu bulunmaktadır. Sokağa doğru bir dirsek ve konsol yapan kısa borular ile yağmur suyu saçak seviyesinden dışarı verilmektedir. (Fotoğraf-3.8.105) Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

Çizim-3.8.26 (Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan: Konuta girişi sağlayan batı cephenin eksenindeki kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. Sofanın güneydoğu güneybatı cephesinde odalar bulunmaktadır. Birinci oda mutfak ve oturma odasıdır. Oda kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Bu odanın doğu cephesine iki adet ahşap giyotin pencere açılmıştır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır. İkinci oda yatak odasıdır. Oda kare planlıdır. Odanın batı cephesine iki adet giyotin pencere açılmıştır. Diğer cepheleri sağır bırakılmıştır. Sofanın kuzeydoğusunda banyo ve kiler eklentisi bulunmaktadır.

Sofanın kuzeyinde bulunan ahşap bir merdivenle genişçe bir üst kata sofasına ulaşılmaktadır. Sofanın kuzeydoğusunda yatak odası bulunmaktadır. Yatak odası kare planlıdır. Odanın doğusuna iki adet ahşap giyotin pencere açılmış, diğer cepheleri sağır bırakılmıştır.⁵¹

3.9. ÇİÇEKDAĞ KONUTU 1

Çizim No:26-27

⁵¹ Konutun içi harabe durumda olduğu için fotoğrafları çekilememiştir. Ancak çevreden edindiğimiz bilgiler doğrultusunda planı çıkarılabilmıştır.

Fotoğraf No:106-109

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Yapı Ganioğlu Mahallesi Çukurçeşme Sokakta, 55 ada 17 parselde bulunmaktadır.

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinallliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur. Günümüzde sağlam vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipindedir. Zemin+1 kattan oluşan yapının sokağa bakan batı cephesi 1.kat hizasından balkon çıkmalıdır. Konut birinci kattan tam çıkmalı olup , yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır.Batı cephede düşeyde, köşede ahşap üzeri kısmen cephe sıva ve boyası ile kaplanmış olan dikmeler ile yatay ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Konut kuzey ve güneydeki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen batı cephededir

Mimari Özellikleri: Zemin+1 kattan oluşan yapı çıkmasız olup, yapının batı cephesi güney tarafında ahşap yapı ile oluşturulmuş olan balkon bölümü vardır.

Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Yapının batı cephesinde sonradan yapılmış balkon ile bu balkonun dış bölümleri derme çatma bir şekilde ahşap pencerelerle kapatılmıştır. Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur.

Yapının sokağa bakan cephesinde bahçe duvarı mevcuttur.
(Resim3.9.106),(Resim3.9.107),(Çizim-3.9.27)

Resim3.9.106 Batı Cephe

Zemin kat kuzey tarafta, özgün oranlarda, önleri demir parmaklıklı, düşey dikdörtgen iki adet tek kanatlı ahşap, birinci katta ise geniş dikdörtgen PVC pencere ve balkon kapısı bulunur. Zemin kat güney tarafta bir adet tek kanatlı ahşap kapı vardır. Bahçe duvarında da tek kanatlı bir ahşap kapı mevcuttur. Yapıdaki ahşap pencere ve kapı elemanlarında boya birikimi ve deformasyon mevcuttur.

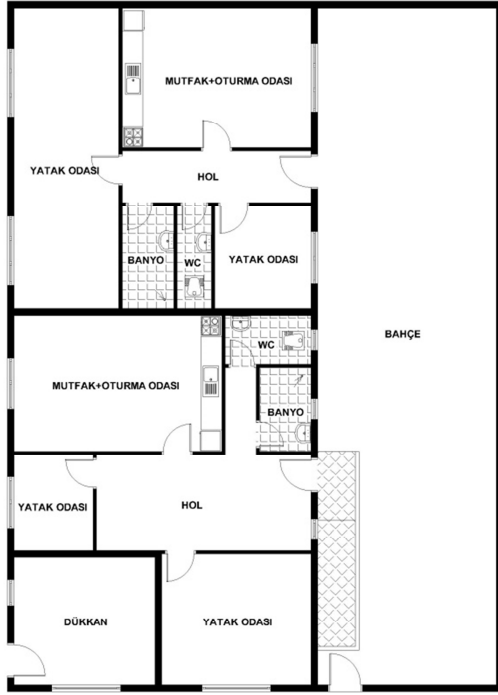
Yapı beşik çatılı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir. Saçak alın tahtalı ve altı ahşap kaplama tahtası kaplı, kapalı saçaktır. Birinci kat balkonu oluklu trapez levha ile örülmüştür. Yapıda yatay ve düşey yağmur iniş elemanları mevcut değildir. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

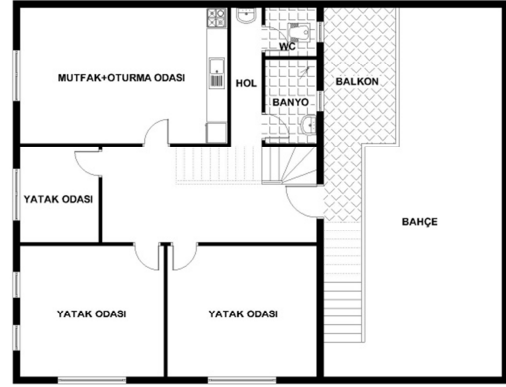
Resim 3.9.107 Batı Cephe

Çizim-3.9.27 Batı Cephe

55 ADA 17 PARSEL
GİRİŞ KAT PLANI

55 ADA 17 PARSEL
ÜST KAT PLANI

Çizim-3.9.28 (Çizim-Çağla DemirkanTunç)

İç Mekan:Zemin kata batı yönden, ahşap ana giriş kapısı ile girilir. Konuta girişi sağlayan ahşap sade görünlü kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır.Sofanın doğu yönünde bir tuvalet eklentisi bulunmaktadır.

Sofanın güneybatı köşesine merdiven kuruluşu yerleştirilmiştir. Girişin hemen güneybatısında bulunan tek kollu çeyrek dönüşlü ahşap merdivenlerle birinci kata çıkılmaktadır. (Resim -3.9.108)

Resim 3.9.108 Merdiven Kuruluşu

Sofanın kuzey cephesine yerleştirilen iki kapıyla da odalara geçilir. Girişten sonra kuzeydeki ilk oda yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Odanın kuzey cephesine bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. İkinci oda dikdörtgen bir plana sahiptir. Odanın kuzey cephesine bir boyuna dikdörtgen giyotin pencere açılmıştır. Güney cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap dolaplar yer alır. Sade görünümde olan ahşap dolaplar gusülhane ve yüklük olarak kullanılmıştır. (Resim 3.9.109)

Resim 3.9.109 1.Kat

3.10. ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2

Çizim No:28-30

Fotoğraf No:110-115

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Yapı Ganioğlu Mahallesi Çukurçeşme Sokakta 55 ada 18 parselde bulunmaktadır.

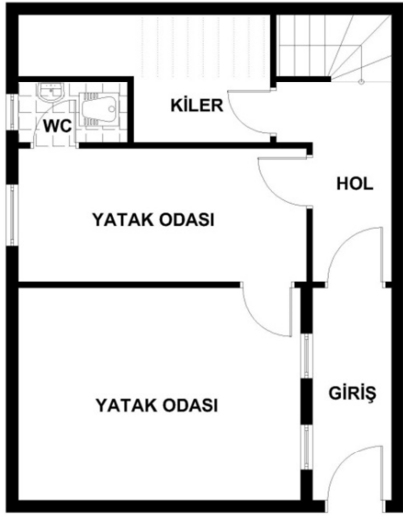
Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Yapı tamamen onarımdan geçmiş ve özgün özelliklerini kaybetmiştir.

Yapının Genel Tanımı: Malzeme ve Teknik: Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolgudur. (Çizim3.10.30)

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan konut zemin+2 kattan oluşmaktadır. Konut birinci kattan tam çıkmalı olup, yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. Giriş bahçe kapısından sokağa yönelen batı cephededir.

Dış Tanım: Yapı çıkmasız olup, köşelerinde üzeri sıva ve boya ile kapanmış ahşap dikmeler bulunmaktadır. Yatayda birinci katın üst hizasında kat silmesi görülmektedir. Yapının güney cephesinde ise demirle oluşturulmuş olan merdive ve balkon dikkat çekerken, bu bölümün üzeri yine demir trapez plaklarla örülmüştür. Yapının güney cephesinde bulunan demir konstrüksiyon merdiven ve balkon bölümlerinin eklenti olduğu izlenmektedir.

Yapının batı cephesinin, güney bölümünde ise büyük demir kapılar ve bahçe duvarı bulunmaktadır. Yapı üzeri sıva üzeri boya kaplıdır. (Resim 110) Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir.

Çizim-29 Zemin Kat Planı

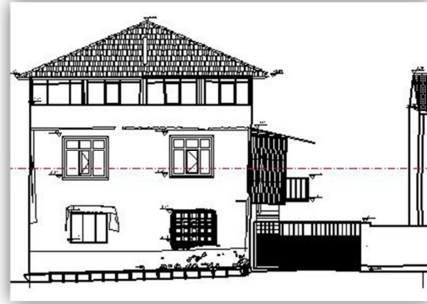

Çizim-29 Üst Kat Planı

(Çizim Çağla Demirkan Tunç)

Resim 3.10.110 Kuzey Cephe

Çizim-3.10.30 Batı Cephe Kesiti

Yapının batı cephesi zemin kat kuzey bölümde üzerinde metal dükkan tentesi bulunan, üç bölümlü sabit ahşap pencere, güneyde ise önu demir parmaklıklı, tek kanat açılır ahşap pencere bulunur. Yapının birinci katında geniş dikdörtgen, ortadan tek kanat açılır iki adet PVC pencere bulunmaktadır.

Yapının batı cephesinde 2. kat seviyesinde sonradan oluşturulma kat, güney cephede ise balkon, merdiven, lavabo v.b. elemanların eklenmesiyle meydana gelen değişimler dikkat çekmektedir. Cephede, özellikle ahşap elemanlar üzerinde sıva ve boya birikimleri vardır. Su basman seviyesinde ise yoğun boya kayıpları mevcuttur.

Yapının ikinci katında ise, dört adet ortadan tek kanat açılır geniş dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Yapının güney cephesi zemin katında ise doğu yönde bir adet tek kanat ahşap kapı, kapının sağında ve solunda ise küçük havalandırma pencereleri bulunur. Cephenin orta bölümünde ise tek kanat açılır PVC pencere vardır. Bu pencerenin üst hizası birinci kat seviyesinde bir adet tek kanat ahşap kapı, cephenin doğusunda ise zemin kattakilere benzer iki adet havalandırma penceresi vardır. İkinci katta ise beş bölme içerisinde batı cephenin aynı katındaki pencerelere benzer 4 adet ahşap pencere mevcuttur.

Yapı kırma çatılı olup, üst örtüsü marsilya kiremittir. Saçakta alın tahtası mevcut olup saçak altı kaplamasızdır. Altı ahşap kaplama tahtası kaplı, kapalı saçak olup, saçakta çinko yatay yağmur olukları mevcut olup, sokağa doğru bir dirsek ve konsol yapan kısa borular ile yağmur suyu saçak seviyesinden sokağa verilmektedir. Yapının 2. kat seviyesinde çatının yükseltilerek, çatı boşluğundan kat elde edilmek üzere bu katın taşıyıcı sisteminde revizyon yapıldığı izlenmektedir.(Resim3.10.111) (Resim3.10.112) Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı kısmi yıpranma ve bozulmalar izlenmekte olup, çatının yakın dönemde yenilendiği öngörüldüğünden, çatı üst örtü ve ahşap aksamı nispeten iyi durumdadır.

Yapıdaki tüm özgün pencere ve kapı doğramaları değiştirilmiş olup, özellikle 2. kat seviyesinde oluşturulmuş olan yeni kattaki boşluk ve pencere doğramaları cephede dikkat çekmektedir. Batı cephenin güneyinde bulunan büyük metal garaj kapısı ve demir açılır kapı dikkat çekicidir. Yapıdaki ahşap elemanlarda bozulma ve boya kaybı, metal elemanlarda ise kısmen yoğun korozyon görülmektedir.

Resim3.10.111 Batı Cephe

Resim 3.10.112 Kuzey Cephe

İç Mekan: Konuta girişi sağlayan batı cephede bulunan ahşap kapıyla derinlemesine dikdörtgen planlı uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. (Çizim-3.10.28) Sofanın kuzeybatı köşesinde dikdörtgen planlı yatak odası bulunmaktadır. Odanın güney duvarında boyuna dikdörtgen biçimli 2 pencere bulunmaktadır. Diğer duvarları ise herhangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. Sofanın kuzeyinde dikdörtgen planlı bir oda daha bulunmaktadır. Odanın kuzey duvarında boyuna dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır. Sofanın kuzey doğusunda ise kiler ve tuvalet eklentisi bulunmaktadır.

Sofanın doğusunda bulunan tek kollu çeyrek dönüşlü ahşap bir merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Üst katın kuzeydoğu köşesinde tuvalet ve banyo bulunmaktadır. Sofanın kuzeybatı köşesinde, ahşap enine ve boyuna dikdörtgen panolu bir kapıyla girilen, dikdörtgen planlı bir oda bulunmaktadır. (Çizim-3.10.29) (Resim 3.10.113)

Resim3.10.113 Kapı Detayı

Resim3.10.114 1.Kat Oda

Resim3.10.115 1.Kat Oda

Odanın kuzey duvarında sonradan kapatılmış ocak ve ocak nişi bulunmaktadır. Ocağın iki yanında sade düzenlenmiş ahşap yüklük ve gusülhane dolabı yer almaktadır. Odanın güney duvarında iki adet boyuna dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Diğer duvarlar ise sağır bırakılmıştır. (Resim114) (Resim115)

3.11. TUNCER KENANLI KONUTU

Çizim No:31-32

Fotoğraf No:116-126

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Konut Faruk Cömert caddesi üzerinde yer alan 23 ada 16 parselde bulunmaktadır.

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinallliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur. Günümüzde sağlam vaziyettedir.

Resim 3.11.116 Kuzey Cephe

Malzeme ve Teknik: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup harman tuğla dolguludur. Yapıda kullanılan en yaygın malzeme ahşaptır.

Plan ve Kütle:İç sofalı plan tipinde ve zemin+2 yüksekliğinde olan yapı 1. kat seviyesinde basit çıkmalıdır.

Dış Tanım: Konut batıda ve doğuda diğer yapılara bitişiktir. (Resim 3.11.116) Konut çıkmasız olup, yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. (Resim 3.11.117) Giriş

doğrudan sokağa yönelen kuzey cephededir. Restorasyondan önce yapının taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Yapı cephesinde bazı bölümlerde yoğun olmak üzere sıva ve boya dökülmesi-kayıpları izlenmektedir

Zemin kat orta bölümde tek kanatlı ahşap kapı mevcut olup, cephenin batısında enine dikdörtgen demir parmaklıklı ahşap aydınlatma penceresi mevcuttur. Zemin kat kapı ve pencerelerinde ise iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır. Enine ahşap kat silmeleri, yapı köşelerine boyuna ahşap dikmeler bulunmaktadır. Cephenin doğusunda ise kare formulu aydınlatma penceresi vardır. (Çizim-3.11.31) Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur. Zemin kat su basman seviyesinde sonradan uygulanmış serpme çimento sıva vardır.

Yapının birinci katında ise geniş dikdörtgen ortadan çift kant açılır, PVC pencere bulunur. Bu pencerenin batısında ise zemin kattakine benzer kare aydınlatma penceresi bulunur.

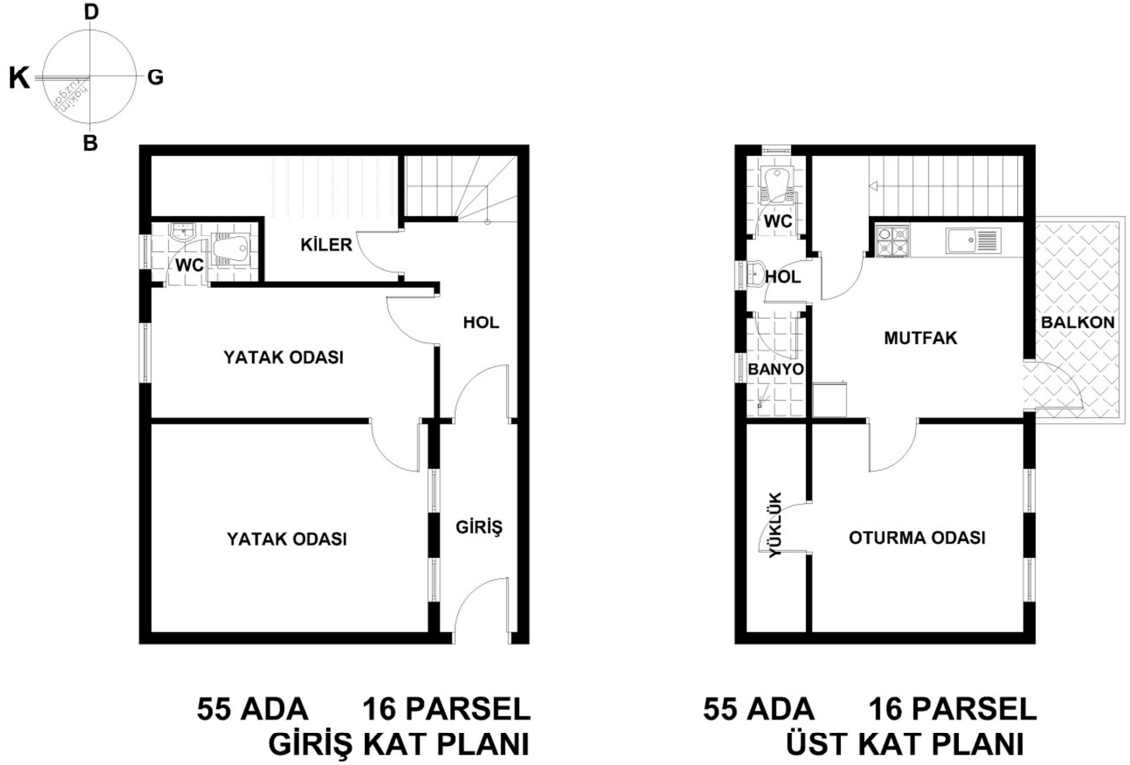
Resim 3.11.117 Kuzey Cephe

Çizim-3.11.31 Kuzey Cephe Kesit

İkinci katta ise birinci kattakine benzer boyut ve formda ahşap pencere mevcuttur. 2. kat pencere ve pervazlarında renkli boya birikimi ve boyada dökülmeler mevcuttur.

Yapı beşik çatılı olup, üst örtüsü marsilya kiremittir. Saçak altı ahşap kaplama tahtası kaplı kapalı saçak olup, saçakta çinko enine yağmur oluğu ve boyuna PVC yağmur borusu bulunmaktadır.Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmekte olup, oluklarda herhangi bir bozulma izlenmemiştir.

Çizim-3.11.32 (Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan:Konuta girişi sağlayan kuzey cephedeki ahşap kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. Sofanın güneyinde tuvalet ve güneybatı köşede odunluk bulunmaktadır. (Çizim-3.11.32) (Resim 3.11.118)

Resim 3.11.118 Zemin Kat

Kuzeydoğu köşede bulunan tek kollu çeyrek dönüşlü ahşap merdiven kuruluğu ile arakata ulaşılmaktadır. (Resim 3.11.119)

Resim 3.11.119 Merdiven Kuruluğu

Arakatta karşımıza uzun dikdörtgen şeklinde bir hol karşımıza çıkmaktadır. Holun batısında yine uzun dikdörtgen şeklinde bir oda ve mutfak kuruluğu bulunmaktadır. (Resim 3.11.120) (Resim 3.11.121)

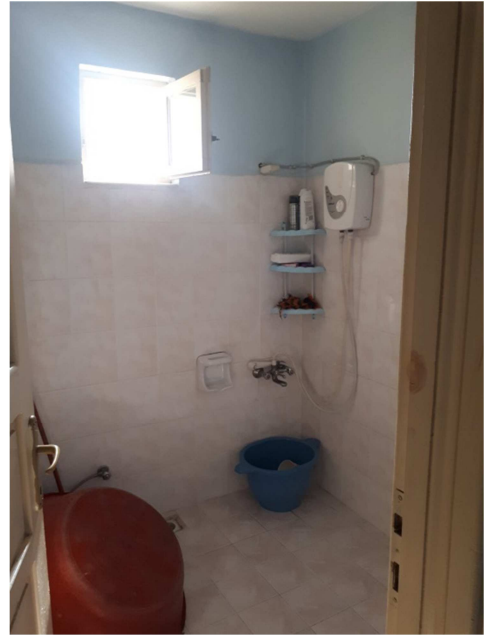

Resim 3.11.120 Ara Kat Güneye Bakış

Odanın kuzeyinde ve güneyinde dikdörtgen şeklinde boyuna pencere açıklıkları bulunmaktadır. Holün güneyinde yapıya sonradan eklenen banyo ve tuvalet yapıları vardır. (Resim 3.11.122), (Resim 3.11.123)

Resim3.11.121 Ara Kat

Resim3.11.122 Ara Kat Tuvalet

Resim3.11.123 Ara Kat Tuvalet

Kuzeydoğu köşede bulunan tek kollu çeyrek dönüşlü merdiven kuruluşu ile üst kata ulaşılmaktadır. Üst katta iki adet oda bulunmaktadır.

Resim 3.11.124 1. Kat Oda

Kuzeybatı köşedeki odanın kuzey cephesinde boyuna dikdörtgen pencere açıklıkları vardır. Odanın batı cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap dolaplar yer alır. Dolapların arasına alçı ocak eklenmiştir. Ocak süslemesizdir.Kuzeybatı eksenindeki ikinci odada pencere açıklıkları yoktur.(Resim 3.11.124),(Resim 3.11.125), (Resim 3.11.126)

Resim 3.11.125 1.Kat Oda Dolabı

Resim 3.11.126 1.Kat Oda Dolabı

3.12.TEKSİNİR KONUTU

Çizim No:33-34

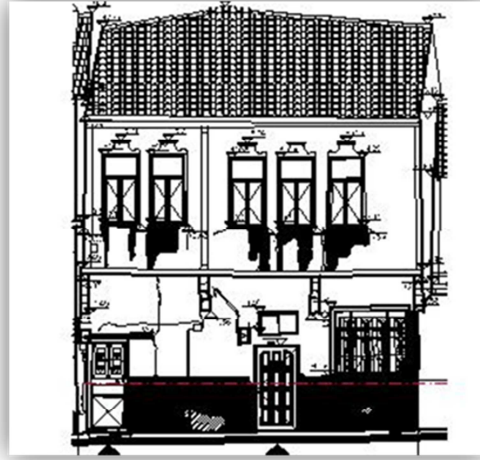
Fotoğraf No:127-138

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Konut Faruk Cömert Caddesi üzerinde 23 ada 14 parselde yer almaktadır.

Resim 3.12.127 Kuzey Cephe

Çizim-3.12.33 Kuzey Cephe Kesiti

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinalliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur. Günümüzde sağlam vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolguludur.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipindedir. Zemin +1 kat yüksekliğindedir. Konut 1. Kattan çıkmalı olup doğu ve batıdaki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen kuzey cephededir. (Çizim-33), (Resim 127)

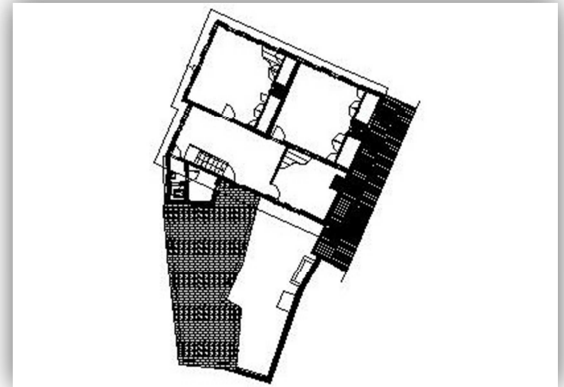
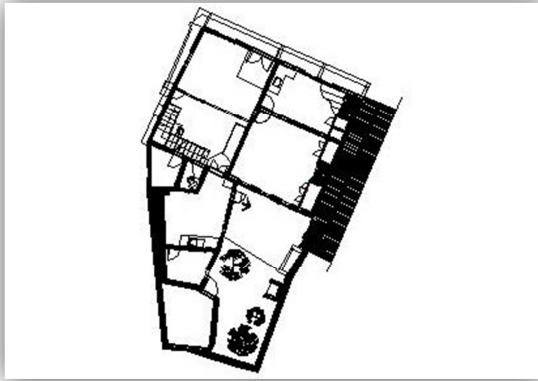
Dış Tanım: Zemin+1 Kat yüksekliğindeki yapı birinci kat seviyesinde cephe boyunca çıkmalı olup, çıkma 4 adet profilli ahşap konsolla desteklenmiştir. Cephe enine kat silmesi ve boyuna köşede arada ahşap dikmeler bulunmaktadır. Yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. Yapının restorasyonundan önce taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Yapı cephesinde özellikle su basman seviyesinde yoğun olmak

üzere sıva ve boya dökülmesi-kayıpları izlenmektedir. Cephedeki lekelenmelerde dikkat çekicidir.

Zemin kat orta bölümde bir adet tek kanat açılır ahşap kapı, cephenin doğu köşesinde ise bir adet demir kapı mevcuttur. Zemin katta bulunan özgün olmayan kapı ve pencerelerde ise iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır. Ahşap kapı üzerinde aydınlatma penceresi vardır. Cephenin batısında ise oldukça geniş kareye yakın formda, önünde demir parmaklık bulunan çift kanat açılır ahşap pencere bulunmaktadır. Ahşap cephe elemanlarında boya birikimi ile iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur.

Yapının birinci katında ise üzerinde ahşap alın süsleme elemanı bulunan, boyuna dikdörtgen ortadan çift kanat açılır, üç tanesi doğuda iki tanesi batıda olmak üzere 5 tane ahşap pencere bulunur. 1. kat özgün boyuttaki çift kanatlı pencerelerde renkli boya birikimi ve boyada dökülmeler mevcuttur.

Yapı beşik çatılı olup üst örtüsü alaturka kiremittir. Saçak altı ahşap kaplama tahtası kaplı, ve alın tahtalı kapalı saçak olup, yapıda enine ve boyuna yağmur iniş elemanları mevcut değildir. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir. Saçak altı kaplama tahtalarında malzeme ve parça kaybı mevcuttur.

Çizim-3.12.34 Zemin ve Üst Kat
(Çizim-Vezirköprü Belediyesinden)

İç Mekan:Konuta girişi sağlayan kuzey cephe eksenindeki kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. Sofanın güneyinde tuvalet ve banyo eklentisi bulunmaktadır.(Çizim-3.12.34),(Resim 3.12.128),(Resim 3.12.129)

Resim 3.12.128 Tuvalet Eklentisi

Batı cephede oturma odası bulunmaktadır. Oturma odasının Kuzey cephesine ahşap giyotin boyuna dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır. (Resim 3.12.130), (Resim 3.12.131) Odanın tavanı düz döşeme olarak yapılmıştır.Taban döşemesi ise ince çıtalar halinde ahşabın çakılmasıyla yapılmıştır.

Resim 3.12.129 Zemin Kat

Resim 3.12.130 Zemin Kat Oda

Resim 3.12.131 Zemin Kat Oda

Doğusunda bulunan ahşap tek kolu köşede sahanlıklı merdiven kuruluşu ile dikdörtgen planlı üst kat sofasına ulaşılmaktadır. (Resim 3.12.132), (Çizim-3.12.34)

Resim 3.12.132 Merdiven Kuruluşu

Üst kat sofasının güneyinde banyo ve tuvalet eklentisi bulunmaktadır. (Resim 3.12.132), (Resim 3.12.132)

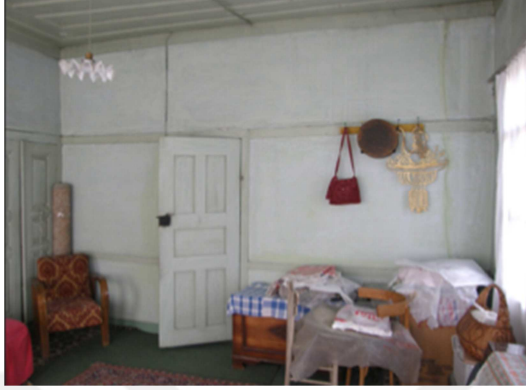

Resim 3.12.133 Banyo

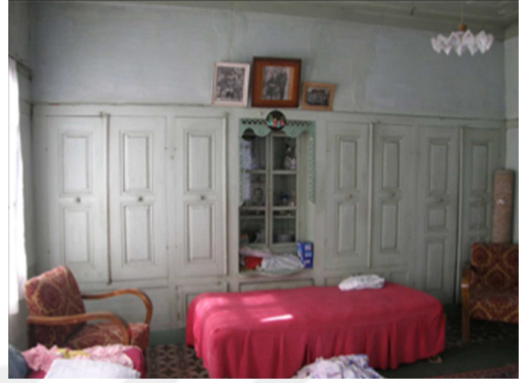

Resim 3.12.134 Tuvalet

Güneydoğu köşede bulunan odanın güneyine ahşap boyuna dikdörtgen giyotin bir pencere açılmıştır. Diğer duvarları sağır bırakılmıştır. (Resim 137), (Resim 138)

Resim 3.12.135 1.Kat Oda

Resim 3.12.136 1.Kat Oda

Sofanın kuzeydoğusunda ve kuzeybatısında yatak odası bulunmaktadır. Yatak odasının kuzeyine ahşap giyotin pencere açılmıştır. Odanın batı cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap dolaplar yer alır. Dolapların arasına dolap raf eklenmiştir. Odanın diğer duvarları sağır bırakılmıştır. Odanın tavanı düz döşeme olarak yapılmıştır. Taban döşemesi ise ince çitılar halindedir. (Resim 3.12.135), (Resim 3.12.136)

Resim 3.12.137 1.Kat Oda

Resim 3.12.138 1.Kat Oda

3.13. ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU

Çizim No:35-37

Fotoğraf No:139-155

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu: Konut Faruk Cömert Caddesi üzerinde 23 ada 13 parselde yer almaktadır.

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinallliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur. Günümüzde sağlam vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolguludur. Yapıda kullanılan en yaygın malzeme ahşaptır.

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipindedir. Zemin +1 kat yüksekliğindeki yapı birinci kat seviyesinde kuzey cephede basit çıkmalı olup batı cephesi çıkmasızdır. (Resim 3.13.139) Yapı batıda ve doğuda diğer yapılara bitişiktir. Konut 1. Kattan çıkmalı olup doğu ve batıdaki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen kuzey cephededir.

Dış Tanım: Kuzey cephedeki çıkma, farklı çap ve ebatlarda ahşap konsol, kirişler üzerinde inşaa edilmiş olup, dıştan ahşap kaplama tahtaları ile kapatılmıştır.

Resim 3.13.139 Kuzey Cephe

Çizim-3.13.37 Kuzey Cephe Kesit

Güney cephede enine ahşap kat silmesi, dikeyde köşelerde üzeri boyalı ahşap dikmeler bulunmaktadır. Yapı güney cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. Güney cephede

yapının 1. kat çıkma bölümü, doğu-batı yönünde batıya doğru hafif olarak yana doğru eğilmiştir. Yapı güney cephesi nispeten daha iyi olup, güney cephenin batı bölümünde bulunan bahçe duvarında boya dökülmesi izlenmektedir.

Batı cephenin kuzey bölümü geleneksel sıva üzeri boya kaplı olup, güney bölümü birinci katta tuğla ile oluşturulmuş, üzeri sıvasızdır. Batı cephede özgün dolgu elemanları olan harman tuğlaların cephenin güney 1. kat seviyesinde, normal inşaat tuğlaları ile değiştirilmiş olduğu gözlenmektedir. Cephenin ortasında yöreye özgü, konsol bacaların özgün olmayan bir örneği bulunur. Batı cephenin sonrada tuğla dolgu yapılan kısmı sıvasız olup, bu cephedeki ahşap elemanlarda bozulma ve deformasyon dikkat çekicidir.

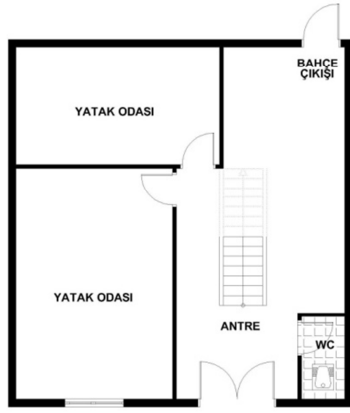
Kuzey cephe zemin kat batı yönde çift kanatlı ahşap giriş kapısı, doğu yönde ise dikdörtgen, 3 kanat açılır ahşap pencere mevcuttur. (Resim 3.13.140)

Birinci katta özgün oranlarda boyuna dikdörtgen 4 adet, enine dikdörtgen tek kanat açılır ahşap pencere bulunur. Konutun batı cephesi, güney bölümünde ise 1 adet küçük havalandırma penceresi vardır. Ahşap kapı, pencere ve pervazlarında boyada dökülmeler ve boya birikimleri mevcuttur.

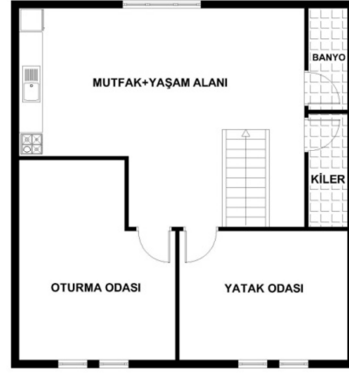
Yapı çatısı beşik çatı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir. Çatıda alın ve saçak altı kaplama tahtası bulunmamakla birlikte saçağın üst üste bindirilmiş iki kiriş mertek sırasında oluşturulmuş olması dikkat çekicidir. Yapıda enine ve dikine yağmur iniş elemanları mevcut değildir. Çatı üst örtüsü ve kiremit altı ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar yoğun olarak izlenmekle birlikte, çatı genel formunu ve özgün özelliklerini büyük ölçüde korumaktadır.(Çizim-3.13.37)

Resim 3.13.140 Kuzey Cephe

Çizim-3.13.35 Zemin Kat

Çizim-3.13.36 Birinci Kat

(Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan:Zemin kata kuzeyden, ahşap ana giriş kapısı ile girilir (Çizim-3.13.35), (Resim 3.13.141)

Resim 3.13.141 Zemin Kat

Resim 3.13.142 Bahçe Girişi

Sofa güneydoğu cephesindeki ahşap sade kapı ile avluya açılır. (Resim 3.13.142) Sofanın batı cephesine yerleştirilen iki kapıyla da odalara geçilir. Odaların tavanı düz döşeme olarak yapılmıştır.Taban döşemeleri ise ince çıtalar halinde ahşabın çakılmasıyla yapılmıştır. (Resim 3.14.143)

Resim 3.13.143 Zemin Kat Odalar

. Girişten sonra batıdaki ilk oda yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Odanın kuzey cephesine ahşaptan boyuna dikdörtgen giyotin bir pencere açılmıştır. Diğer cepheleri, her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. Oda önceleri ambar olarak kullanılırken daha sonra yaşam alanına dönüştürülmüştür. (Resim 3.13.144)

Resim 3.13.144 Zemin Kat Oda

Girişten sonraki ikinci oda dikdörtgen bir plana sahiptir. Odanın güney cephesine ahşap boyuna dikdörtgen giyotin bir pencere açılmıştır. Batı cephesinin iki köşesinde duvara gömülü niş şeklinde düzenlenmiş ahşap dolaplar yer alır. Sade bir biçimde olan yapılan dolaplar gusülhane ve yüklük olarak kullanılmıştır. Dolapların arasına alçı malzemedan düz nişli bir ocak eklenmiştir. Ocak süslemesizdir. Odanın kuzey duvarında bulunan bir ahşap kapı ile batı taraftaki odaya geçiş yapılmaktadır. (Resim3.13.145), (Resim3.13.146), (Resim3.13.147)

Resim3.13.145 Zemin Kat Oda

Resim3.13.146 Zemin Kat Oda

Resim3.13.147 Zemin Kat Oda

Sofanın doğu duvarında tuvalet-banyo bulunmaktadır. (Resim3.13.148)

Resim 3.13.148 Zemin Kat Banyo

Girişin hemen güneyinde bulunan tek kollu ahşap merdivenlerle birinci kata çıkılmaktadır. (Fotoğraf-3.13.149)

Resim 3.13.149 Merdiven

Merdivenler ahşap korkuluklarla tamamlanmıştır. Birinci kata gelindiğinde karşımıza çıkan dikdörtgen sofanın güney cephesinde boyuna dikdörtgen giyotin pencere açıklığı yer alır. (Resim 3.13.150)

Resim 3.13.150 1.Kat

Sofanın batı duvarında ahşap malzemenen yapılan yüklükler ve terekler bulunmaktadır. (Resim 3.13.151)

Resim 3.13.151 1.Kat

Kuzeyinde bulunan ahşap kapıyla girilen birinci oda dikdörtgen planlıdır. Odanın kuzeyinde boyuna dikdörtgen açıklıklı pencereler bulunmaktadır. Güney duvarında ise ahşap kare ve dikdörtgen geometrik panolu yüklük bulunmaktadır. (Resim 3.13.152), (Resim 3.13.153)

Resim3.13.152 1.Kat Oda

Resim3.13.153 1.Kat Oda

Kuzey cephede bulunan ikinci oda da dikdörtgen planlıdır. Ve kuzeyinde boyuna dikdörtgen açıklıklı giyotin pencereler bulunur. Odanın güneyinde gusülhane dolabı, ortasında ocak açıklığı ve terekler bulunmaktadır. Odaların tavanları ahşap düz kaplamalı olarak yapılmıştır. (Resim3.13.154), (Resim3.13.155)

Resim3.13.154 1.Kat Oda

Resim3.13.155 1.Kat Oda Terekleri

3.14.KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU

Çizim No:38-39

Fotoğraf No:156-164

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

Yapının Yeri ve Konumu:Konut Faruk Cömert Caddesi üzerinde 23 ada 12 parselde yer almaktadır.

Resim 3.14.156 Kuzey Cephe

Çizim-3.14.38 Kuzey Cephe Kesit

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinalliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur.Günümüzde sağlam vaziyette

Malzeme ve Teknik: Konutun taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup tuğla dolguludur.(Resim3.14.156), (Resim3.14.38)

Plan ve Kütle: Zemin+1 kat yüksekliğindeki yapı çıkmasızdır. Konut çıkmasız olup doğu ve batıdaki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen kuzey cephededir.

Dış Tanım: Cephenin batı üst köşesi pencere orta hizasından çatıya doğru yükselen, yöreye özgü cephede konsol şeklinde çıkma yapmış olan bir baca, yatayda ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Yapı cephesi sıva üzeri boya kaplıdır. Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Ahşap cephe sıva ve boya birikimleri mevcuttur. Su basman seviyesinde sonradan yapılmış olan sıva dikkat çekmektedir.

Yapının zemin kat orta bölümünde birbirine simetrik 2 adet tek kanat ahşap kapı mevcut iken , kapıların batı ve doğu taraflarında, önü demir parmaklıklı, kareye yakın formda, tek kanat açılır 2 adet ahşap pencere bulunmaktadır.

Yapının birinci katı batı yönde ise zemin kattaki pencere doğraması ile benzer özellikte 2 adet ahşap pencere bulunurken, doğu yönde benzer formda 2 adet PVC pencere bulunmaktadır. 1. kat doğu yöndeki iki ahşap pencere, pvc pencereler ile değiştirilmiştir. Ahşap pencere ve pervazlarında boyada dökülmeler mevcuttur. Zemin kat kapılarında iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile bozulma ve deformasyonlara rastlanmıştır.

Yapı beşik çatılı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir. Saçak altı ahşap kaplama tahtası kaplı , kapalı saçak olup, saçakta yatay yağmur oluğu bulunmaktadır. Düşey yağmur borusu mevcut değildir. Sokağa doğru bir dirsek ile konsol yapan bir boru ile yağmur suyu saçak seviyesinden sokağa verilmektedir. Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

Çizim-3.14.39 (Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

Resim 3.14.157 Giriş Holü

İç Mekan: Konuta girişi sağlayan kuzey cephenin eksenindeki ahşap kapıyla derinlemesine dikdörtgen şeklinde uzanan zemin kat sofasına ulaşılır. (Çizim-3.14.39) (Resim3.14.157) Sofanın güneyinde tuvalet ve banyo eklentisi bulunmaktadır. (Resim3.14.158)

Resim3.14.158 Tuvalet eklentisi

Güneydoğu köşede bulunan mutfak odasının güneyine ahşap giyotin bir pencere açılmıştır. Diğer duvarları her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. Sofanın kuzeydoğusunda oturma odası bulunmaktadır. Oturma odasının kuzeyine ahşap giyotin boyuna dikdörtgen pencere açılmıştır. (Resim3.14. 159), (Resim3.14.160)

Resim3.14.159 Zemin Kat Oda

Resim3.14.160 Zemin Kat Oda

Batıda bulunan tek kollu ahşap merdiven kuruluşu ile üst kat sofasına ulaşılmaktadır. (Resim 3.14.161)

Resim3.14.161 Zemin Kat

Resim3.14.162 Üst Kat Banyo

Üst kat sofasının güneyinde banyo eklentisi bulunmaktadır.(Resim 3.14.162) Güneydoğu köşede bulunan odanın güneyine ahşap giyotin boyuna dikdörtgen bir pencere açılmıştır. Diğer duvarlarıher hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. (Resim 3.14. 163)

Resim 3.14.163 1.Kat Oda

Resim 3.14.164 1.Kat Oda

Sofanın kuzeydoğusunda ve kuzeybatısında yatak odası bulunmaktadır. Yatak odasının kuzeyine ahşap giyotin pencere açılmıştır. Odanın diğer duvarları her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. (Resim 3.14.164) Odaların tavanı düz döşeme olarak yapılmıştır. Taban döşemeleri ise ince çıtalar halinde ahşabın çakılmasıyla yapılmıştır.

3.15. ENVER BİNİCİ KONUTU

Çizim No:40-41

Fotoğraf No:166-176

İnceleme Tarihi: 02.03.2019

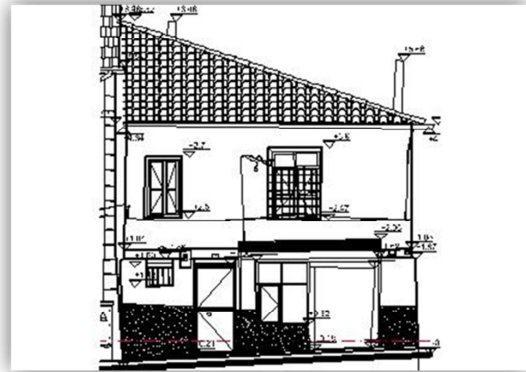
Yapının Yeri ve Konumu: Konut Faruk Cömert Caddesi üzerinde 23 ada 11 parselde yer almaktadır.

Resim 3.15.165 Kuzey Cephe

Resim 3.15.166 Kuzey Cephe

Çizim-3.15.40 Kuzey Cephe Kesit

Geçirdiği Onarımlar ve Mevcut Durumu: Orjinalliğini küçük müdahaleler dışında korunmuştur. Günümüzde sağlam vaziyette

Malzeme ve Teknik: Konutun taşıyıcı sistemi ahşap karkas arası tuğla dolguludur. (Çizim-3.15.40)

Plan ve Kütle: İç sofalı plan tipinde olan yapı zemin+1 kat yüksekliğindedir. Konut çıkmasız olup doğu ve batıdaki yapılarla bitişik nizamdadır. Giriş doğrudan sokağa yönelen kuzey cephededir.

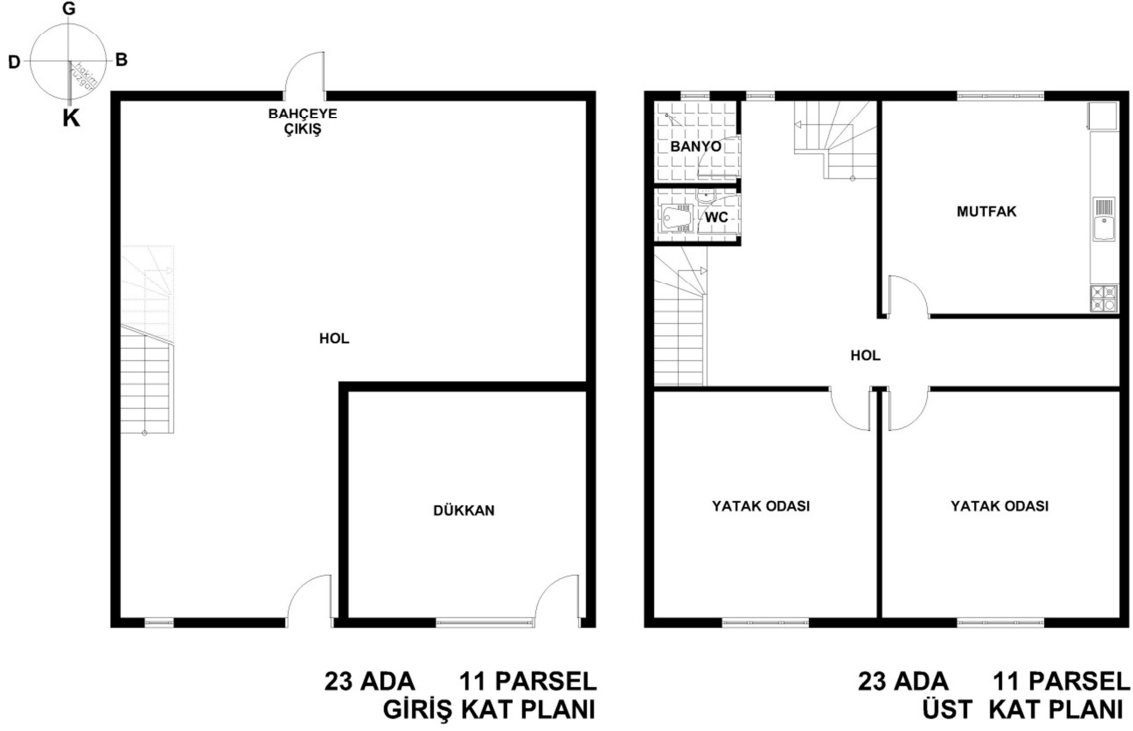
Mimari Özellikleri: Yatayda ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Yapı cephesi sıvasızdır. Taşıyıcı sistem ve dolgusunda belirgin bir bozulma izlenmemiştir. Ahşap cephe elemanlarında iklim ve fiziksel koşullardan kaynaklı bozulmalar mevcuttur. Zemin kat,1. kat pencerelerinde iklim ve fiziksel şartlar dolayısı ile oluşan bozulmalara rastlanmıştır.

Birinci Katta farklı oranlarda iki adet dikey dikdörtgen çift kanadı ahşap, zemin kat doğu yönde ise yatay dikdörtgen kepenk vardır. Kepenkin arkasında bir adet ahşap pencere ve bir boşluk bulunmaktadır. Zemin kattaki küçük ve üst kat batı yöndeki pencerelerde demir parmaklık mevcuttur.

Yapı kırma çatılı olup, üst örtüsü alaturka kiremittir. Çatıda alın ve saçak altı kaplama tahtası bulunmamaktadır. Yapıda yatay ve dikey yağmur iniş elemanları mevcut değildir. (Resim3.15.166), (Resim3.15.167) Çatı üst örtüsü ve saçak ahşap elemanlarında fiziksel ve iklimsel etkilerden kaynaklı yıpranma ve bozulmalar izlenmektedir.

Resim 3.15.167 Kuzey Cephe Görünümü

Çizim-3.15.41 (Çizim-Çağla Demirkan Tunç)

İç Mekan:Konuta girişi sağlayan kuzey cephedeki kapıyla geniş bir zemin kat sofasına ulaşılır.(Resim 3.15.168),(Çizim-3.15.41)Sofanın kuzeydoğu köşesinde bulunan oda ilerleyen zamanlarda dükkana çevirilmiştir. (Resim 3.15.169), (Resim 3.15.170)

Resim 3.15.168 Zemin Kat

Resim 3.15.169 Dükkan

Batıda bulunan ahşap tek kollu çeyrek dönüşlü merdiven kuruluşuyla üst kat sofasına ulaşılmaktadır. Sofanın güneybatısında banyo ve tuvalet bulunmaktadır.(Fotoğraf-171)

Resim3.15.170 Zemin Kat Depo

Resim3.15.171 Zemin Kat Banyo

Sofanın güneydoğusunda mutfak bulunmaktadır. Odanın güneyinde ahşap giyotin boyuna dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır. (Resim3.15.172)

Resim3.15.172 Zemin Kat Oda

Sofanın kuzeydoğusunda ve kuzeybatısında yatak odası bulunmaktadır. Yatak odasının kuzeyine ahşap boyuna dikdörtgen giyotin pencere açılmıştır.

Odanın diğer duvarları her hangi bir açıklığa sahip olmayıp sıvalı yüzeyler halindedir. (Resim3.15.173),(Resim3.15.174) (Resim3.15.175),(Resim3.15.176)

Resim3.15.173 1. Kat Oda

Resim3.15.174 1. Kat Oda

Resim3.15.175 1. Kat Oda

Resim3.15.176 1. Kat Oda

4.KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

Araştırmamızda, Vezirköprü ilçe merkezinde bulunan Ganioğlu Mahallesi geleneksel kent konutları incelenmiş, bu konutların birçok bakımdan sivil mimarlıktaki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın başında, Vezirköprü ilçesinde yer alan geleneksel konutların tamamının incelenmesi hedeflenmiş olmakla birlikte, araştırmalarımız neticesinde 150 civarında konut tespit edilmesi üzerine çalışmanın bir yüksek lisans tezi kapsamını aştığı düşüncesi ile kapsamın daraltılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Vezirköprü genelinde yer alan diğer konutların da ortak özelliklerini barındıran Ganioğlu Mahallesi böylelikle çalışmamızın esas kapsamını oluşturmuştur. Bu bağlamda Ganioğlu Mahallesi sınırları içerisinde halen mevcut 15 konut; plan, malzeme, mimari ve süsleme özellikleri itibariyle tek tek tanıtılmış ve Anadolu geleneksel Türk konut mimarisi içerisindeki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başlarında inşa edilen Vezirköprü konut mimarisinin ortaya çıkmasında etki eden kültürel ve coğrafi etkenler doğrultusunda sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır.

Şekil 4.4 Vezirköprü Ganioğlu Mahallesi Konutlarının Görünümü

(<https://parselorgu.tkgm.gov.tr/#ara/coGRAFI/41.14291160517098/35.456807613372>
81)

Türk evi kültürel ve mimari öğeler bakımından Orta Asya'ya, Anadolu Öncesi Türk konutlarına bağlanmaktadır. Bunun yanı sıra Anadolu'nun Türk öncesi konutları ve yapı tekniklerinde Türk evini etkilediği tarihi süreç içerisinde özellikle 16.yüzyıldan sonra Osmanlı döneminde belirli bir tasarım ve süsleme bütünlüğüne ulaşarak kendine özgü bir yapı "Türk Evi" ortaya çıkmıştır.

Köklü bir geçmişe sahip olan Vezirköprü, geleneksel Türk konut mimarisinin özelliklerini taşıyan önemli bir yerleşim merkezidir. Plan tipleri, malzeme ve yapım teknikleri, cephe ve süsleme özellikleri bakımından incelendiğinde Vezirköprü'de yer alan evlerin geleneksel Türk evi özelliklerini taşıdığı açıkça görülmektedir.

Geleneksel Türk evleri incelendiğinde Anadolu'da konut mimarisinin oluşumunda ki temel etkenlerin başında; iklim, arazi yapısı, yerel yapı malzemesi ve yapım teknikleri ile geleneksel ev kültürü gelmektedir.

Anadolu aynı anda farklı iklim koşullarının egemen olduğu bir coğrafyaya sahip olduğundan iklimin etkisiyle oluşan mekanlar bölgelere göre değişiklik göstermektedir.

Vezirköprü, nemli ılıman ve iç kesimlerin karasal iklim tipi arasında, kışları kıyıya göre daha soğuk ve yazları ise kurak geçmesinden dolayı evler çoğunlukla orta sofalı ve iç sofalı olarak planlanmışlardır. Vezirköprü genelinde ahşap ve taşın kolay bulunan bir malzeme olmasından dolayı yapılarda kullanılan temel malzemeler taş, tuğla ve ahşap olmuştur.Vezirköprü evlerinin Orta Anadolu'da yer alan çeşitli yörelerdeki geleneksel evler incelendiğinde benzer plan tiplerine sahip oldukları,malzeme ve yapım teknikleri açısından yöresel özelliklere sahip oldukları görülmektedir.

4.1.VEZİRKÖPRÜ GANİOĞLU MAHALLESİ KONUTLARININ MİMARİ ÖZELLİKLERİ

4.1.1. Plan Özellikleri

Konut tasarımı açısından sofa; Müslümanlar ile gayrimüslimlerin, varlıklı olanlarla yoksul olanların konut yapı geleneklerini olduğu kadar, yapı birimlerini de birbirine bağlayan en önemli yerdir. Sofa hem seçkin ve varlıklı kesimin görkemli konutlarını hem de mütevazı insanların sıradan konutlarının mekân organizasyonunda en yaygın öge olarak kabul görmektedir⁵². Geleneksel konut mimarisindeki ana ilke odaların çok işlevli oluşu ve evin içindeki belli bir hareketliliğe olanak sağlayan aynı oda içinde ara bölmelere ve geçişlere sahip oluşlarıdır. Bu sebeple sofa, evlerde merkezi rol oynar. Sofa aynı zamanda açık, kapalı; genel, özel; içerde ve dışarıda geçişe ya da oturmaya uygun oluşuyla sürekli bir ara bölme oluşturur⁵³.

Sedat Hakkı Eldem'e göre Türk Evi'nin temel yaşama birimi oda ve odalar arasındaki ortak alan olan sofalara göre, evler; sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı evler olarak belirlenmektedir⁵⁴.

4.1.1.1. İç Sofalı Plan Tipi

İç sofa Türk evinin görüldüğü sınırlar içinde, özellikle de şehirlerde çok fazla karşılaşılan plan tipidir⁵⁵. Vezirköprü'de 14 konut bu plan tipinde yapılmıştır.(Bkz. Tablo 4.1 Plan Özellikleri Tablosu)

Vezirköprü dışında iç sofalı plan tipi ile Bolu⁵⁶, Kastamonu⁵⁷, Safranbolu⁵⁸, Tokat⁵⁹, Kula⁶⁰, Isparta⁶¹, Elazığ⁶², Yozgat⁶³, Amasya⁶⁴ ve Sinop⁶⁵ konutlarında

⁵² M. Zeynep Enlil, "19.Yüzyıl İstanbul'unda Konut Yapı Gelenekleri ve Kent Kültürü" *Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı "Uluslarüstü Bir Miras"* İstanbul, 2000, s.293.

⁵³ Anton Bammer, "Çadır Anadolu Evi İliskisi" *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut Ve Yerleşme, Habitat II*, İstanbul, 1997, s.239.

⁵⁴ Eldem, a.g.e., 91

⁵⁵ Eldem, a.g.e. 1968, 91

⁵⁶ Eroğlu, 2009, 266.

⁵⁷ Eyüpçiller, 1999, 243.

⁵⁸ Azezli, 2009, 54.

⁵⁹ Çal, 1988, 30.

⁶⁰ Bozer, 1998, 50.

⁶¹ Demirci, 2010, 275.

⁶² Yüncül, 2005, 75.

⁶³ İlgün, 2007, 172.

⁶⁴ Güzelci, 2012, 56.

⁶⁵ Yılmaz, 2006, 31

karşılaşmaktadır. Vezirköprü konutlarında tek yüzlü ve iki yüzlü olmak üzere iç sofalı plan tipinin iki türü görülmektedir.

1. Tek Yüzlü İç Sofalı Plan Tipi

Çalışmamızda incelenen Vezirköprü Ganioglu Mahallesi konutlarında tek yüzlü iç sofalı plan tipi 9 yapıda görülmektedir. Hüseyin-Hamide Demir Konutu (Katalog no:3.4.) birinci kat, Mehmet Nuri Kaya Konutu (Katalog no:3.5.) birinci ve ikinci kat, Enise Seyhan Konutu (Katalog no:3.6.) birinci ve ikinci kat, Emine Cansu Konutu (Katalog no:3.7.) birinci ve ikinci kat, Mehmet Baba Konutu (Katalog no:3.8.) birinci ve ikinci kat, Çiçekdağ Konutu 2 (Katalog no:3.10) birinci ve ikinci kat, Tuncer Kenanlı Konutu (Katalog no:3.11) birinci ve ikinci kat, Şükrü Sayar Konutu (Katalog no:3.13) birinci ve ikinci katta, Kazım Saraçoğlu Konutu (Katalog no:3.14) birinci katta, Enver Binici Konutu (Katalog no:3.15) birinci katta tercih edilmiştir.

Vezirköprü dışında tek yüzlü iç sofalı plan tipi Kastamonu⁶⁶, Tokat⁶⁷, Safranbolu⁶⁸, Merzifon, İstanbul, İzmit, Ankara, Konya konutlarında görülmektedir.

2. İki Yüzlü İç Sofalı Plan

İncelediğimiz konutlarda iki yüzlü iç sofalı plan tipi 7 yapıda görülmektedir. Koçoğulları Konutu (Katalog no:3.2) birinci ve ikinci katında, Parlar Konutu (Katalog no:3.3) birinci ve ikinci katında, Hüseyin-Hamide Demir Konutu (Katalog no:3.4.) ikinci katında, Çiçekdağ Konutu 1 (Katalog no:3.9) birinci ve ikinci katında, Teksinir Konutu (Katalog no:3.12.) birinci ve ikinci katında, Kazım Saraçoğlu Konutu (Katalog no:3.14) ikinci katında, Enver Binici Konutu (Katalog no:3.15.) ikinci katında görülmektedir.

Vezirköprü haricinde iki yüzlü iç sofalı tip; Tokat⁶⁹, Kastamonu⁷⁰, Safranbolu⁷¹, Yozgat⁷², Kula⁷³ konutlarında görülmektedir

⁶⁶ Eyüpgiller,1999, 270-271.

⁶⁷ Yılmaz,2012,120.

⁶⁸ Günay 2004,95.

⁶⁹ Çal,1988,30.

⁷⁰ Eyüpgiller,1999,242.

⁷¹ Azezli,2009,54.

⁷² İlgün,2007,39,96.

⁷³ Eldem, 1968, 95-112.

EVLER	DIŞ SOFALI EVLER	İÇ SOFALI EVLER	ORTA SOFALI EVLER	DIŞ VE İÇ SOFALI EVLER
3.1 DERİCİ KONAĞI				X
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU		X		
3.3 PARLAR KONUTU		X		
3.4 HÜSEYİN-HAMİDE DEMİR KONUTU		X		
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU		X		
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU		X		
3.7 EMİNE CANSU KONUTU		X		
3.8 MEHMET BABA KONUTU		X		
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU		X		
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2		X		
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU		X		
3.12 TEKSİNİR KONUTU		X		
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU		X		
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU		X		
3.15 ENVER BİNİCİ KONUTU		X		

4.1 Plan Özellikleri Tablosu

4.1.1.2.İç ve Dış Sofalı Plan Tipi

62 ada 9 parseldeki Abdullah Derici'ye (Bkz.Katalog No.3.1) ait konut (Bkz. Tablo 4.1 Plan Özellikleri Tablosu), dış ve iç sofalı plan tiplerini tek bir yapıda bütünleştiren ünik bir uygulama olarak kabul edilebilir. Vezirköprü'de böyle bir uygulamaya diğer örneklerde rastlanmamıştır. Söz konusu örneğin haremlik ve selamlık bölümleriyle de geçmişte büyük ve zengin bir aileye ait görkemli ve sıra dışı bir mimarlık ürünüdür.

Bu uygulamaya yaptığımız araştırmalar sonucunda Eskişehir-Sivrihisar'da bulunan geleneksel konutlarda da rastlanmıştır.

Konutların bir ya da iki katlı olmalarına bağlı değişkenlikler gösteren bu plan tipleri arasında en önemli etken, konutun yer aldığı parselin büyüklüğüdür. Çok az konutta bodrum kat mekanlara da rastlanabilmektedir. Zemin ve birinci katı barındıran konut planlarında merdiven kuruluşlarının yeri ağırlıklı olarak zemin kat sofasının bahçeye açılan kapı, çoğunlukla merdivenin yükselen kolu altına yerleştirilmiştir.

Bahçeye açılan söz konusu cepheler üzerinde, zemin ve üst kat sofaları kadar merdiven kuruluşunun da aydınlatılması ve havalandırılmasını sağlamak üzere pencere kullanımları karakteristiktir.

Günümüze kalabilen ve zemin katlarının özgün kullanımlarının özelliklerini büyük ölçüde kaybetmiş olan evlerin tuvalet, mutfak, çamaşırhane, kiler vb. gibi mekanlarının özgün tasarımdaki yerlerine ilişkin bir saptama yapılabilmesi güçtür. Buna rağmen pek çok konutun zemin katında yer alan ocak ve yüklük gibi donatılara bakılarak bu tür mekanlarda, hiç değilse anılan işlevlerden bir ya da birkaçının sürdürülmüş olduğunu ileri sürmek mümkündür.

Diğer taraftan tuvalet, hamam ve çamaşırhane gibi ıslak hacimli mekanların da, Anadolu konutlarında çoğunlukla evlere dıştan eklenmiş ya da dış mekanla bağlantılı olarak bahçe içinde bulunduğu bilinmektedir.

Örneğin;62 parsel 9 ada da yer alan ve inşaat tarihinin H.1219/M.1804-1805 olduğu anlaşılan Derici Konağında (Bkz.Katalog No.3.1.) bahçesinde binaya sonradan dıştan eklenmiş ve yakın tarihlere kadar hamam olarak kullanıldığı anlaşılan müstemilat yapısının içindeki mermer kurnanın, konutun yapım tarihine kadar inen bir geçmişi bulunduğu ve muhtemelen günümüzde olduğu gibi geçmişte de bahçe içerisinde var olan bir hamam yapısıyla ilişkilendirilebileceği anlaşılabilmektedir.

Söz konusu hamamın yeri saptanamadığı gibi, diğer pek çok konutta da günümüz koşullarına uydurulmak ve konut rahatını arttırmak amacıyla sonradan yapılan eklentiler dolayısıyla, geçmişte bu ve buna benzer işlevlere ilişkin bilgi verecek özellikte ki ayrıntılarında zamanla ortadan yok olduğu anlaşılmaktadır. Konutların üst katlarında ki dolap ve yüklük bölümlerinde Anadolu konutlarının çoğunda olduğu gibi gûsûlhanelerle karşılaşılması, bu türden uygulamaların Vezirköprü’de yaygın bir kullanıma sahip olduğu değerlendirilebilir.

Vezirköprü konutlarında plan şemasını bütünleyen bir diğer mekan da odalardır. Dikdörtgen ya da kareye yakın dikdörtgen planlı bu mekanların çoğunlukla zemin ve üst kat sofalarında karşılıklı olarak konumlandırılmış olması karakteristik bir özellik sayılabilir.

Çok işlevli ve boyut, biçim ve işlev yönlerinden fazla fark göstermeyen genel iç mekanlardan oluşan plan uygulamaları arasında, bazı örnekler de üst katta geçmişte baş oda işlevi gördüğü anlaşılan özel mekan düzenlemelerine de rastlanabilmektedir. Bu kat odalarının bir duvarında çoğunlukla kemerli ocaklar ve ‘malâkârî’ niş ve bezemeler ile kapaklı dolap ve yüklükler gibi Anadolu konutları için karakteristik sayılabilecek donatılar yer alır.

Topoğrafik yapı ve iklim farklılıkları Kuzey Anadolu bölgesinin plan tiplerinin oluşumunda etkili olmuştur. Batı Karadeniz’de 18.yüzyıl sonuna kadar açık sofasını koruyan plan tiplerinin daha sonraki gelişimi iç ve orta sofalı plan tipleri yönünde olmuştur. Bu plan Marmara bölgesi ev tipine benzemektedir. En basit örneği açık sofa ve bu sofaya açılan yan yana iki odadan oluşan tipler kareye yakın bir dikdörtgen plan üzerine kurulmuştur. Büyük ailelerde oda sayıları artarak, genellikle odaların yan yana gelmesiyle ev uzamıştır. Odaların girişinde “derbentli” yani rüzgardan korunmuş girişler bulunmakla birlikte hemen her oturulan odada, bazen sofalarda da geniş ocaklar yer almaktadır. Evlerin alt katları, köy evlerinde ahır, kent evlerinde ise çeşitli hizmet amacına yönelik oluşturulmuştur. Doğu Karadeniz’de bölgenin çok yağışlı ve içerlerde soğuk olması nedeniyle sofalar korunaklı yapılmış, boyutları da oldukça küçülmüştür. Evlerin ana mekanı olan “aşhane”, mutfak gibi sadece yemek pişirme eylemini değil oturma, dinlenme, yemek yeme, yıkanma gibi işlevleride karşılayabilen bir mekandır. Genellikle eğimli arazideki yerleşimlerde eğimin yükselen bölümünde ortak mekan (aşhane), eğimin alçaldığı, manzaraya bakan bölümünde hayat yer almaktadır. İç mekanın iki temel elemanının yeri belirlendikten sonra odalar bu iki mekanın çevresine yerleştirilmiştir.

Bölgenin büyük kesiminde biçimlenme açısından yapıların iklim koşulları nedeniyle, kare, dikdörtgen rasyonel formlarda ve simetrik olduğu görülmektedir. Kent ve köy evlerinin plan şemalarındaki farklılıklar, tarımsal üretimle tarım dışı üretimin ortaya koyduğu değişik çözümlerden kaynaklanmaktadır. Köy evlerinde bahçeyle ilişkilendirilen mutfak toprak zeminli iken, kent evlerinde odalardan biri mutfak işlevini üstlenmiş yada bahçede ek bir yapı olarak yer almıştır. Kent evlerinde alt kat kışık oda, depo yada mutfak olarak kullanılmaktadır. Trabzon, Ardanuç ve Artvin evlerinin bazılarında kırsal kesimin plan çözümleri yorumlanarak hayatlı ya da açık sofalı planlar uygulanmıştır. Trabzon'un batısında ise toprak zeminli aşhane yerine ayrı bir mutfak planda yerini almış ve yalnızca yemek pişirilen, ev halkının zaman zaman oturma, yemek yeme eylemlerini karşılayan bir mekan olmuştur. Genellikle alt ve üst katların planları aynı olup, girişin yarısından başlayan merdiven çoğu tiplerde köşeden üst kata bağlanmıştır. Sofa T, L yada karniyarık ve kapatılmış hayat şeklinde olabilmektedir. Trabzon'da 17.yüzyılın son yıllarından 19.yüzyıla kadar açık sofalı ev plan tipi kullanılmıştır. Alt katlar hizmet yerlerine ve ahırlara ayrılırken, üst katlar yaşama alanı olarak kullanılmıştır. Sofaların önemli bir köşesinde yer alan dörtgen planlı köşk denilen odacıklar Trabzon evlerinin en önemli parçaları olmuştur⁷⁴.

4.1.2. Yapı Malzemesi

Türk evinin oluşumu, doğaya ve yaşama bağlı olan Türklerin çadır hayatının yerleşik hayata yansması gibidir. Bu yüzden bu konutlarda estetik ve biçim kaygısından çok gerçekçi ve fonksiyonel bir tutum sergilenmiştir. Planın ve yapının oluşumunda topoğrafyaya ve çevre koşullarına uyulmuştur. İklim ve coğrafi koşullar her dönemde mimarinin gelişiminde önemli etkisi olmuştur. Bölgelerin yağış şekli ve jeolojik durumu evin tasarımını etkilemiştir⁷⁵.

Karadeniz bölgesinde dik yamaçlara kurulan evler ile Güney ve Orta Anadolu'da düz ovalara kurulan evler iklim, kullanılan malzeme ve plan olarak çok büyük farklar görülmesine de topoğrafik etkenlerden dolayı bir takım farklılıklar görülmektedir. Coğrafi konumun dışında parselasyonun da Türk evi tasarımında etkisi büyüktür. Sokağın doğal çizgisini izlemek zorunda kalan evlerin zemin katları sokağa taşmamalı ve daraltmamalıdır. Ancak üst katlarda çıkıntılarla istenen plan tipine ulaşılmaktadır. Malzeme: Türk evinin yapım aşamasında kullanılan malzemeler genellikle aynı olmakla

⁷⁴ ÖZHAN, Neslihan, a.g.t. s.39

⁷⁵ ÖZHAN, Neslihan, a.g.t. s.39

birlikte, bölgelere göre değişmektedir⁷⁶. Bu malzemeler; ahşap, kargir/taş ve kerpiç malzemedir.

Ahşabın bol olduğu bölgede ahşap ağırlıklı malzeme kullanılırken, taşın fazla olduğu bölgelerde ağırlıklı taş malzeme kullanılmıştır. Genelde ahşap malzeme konutun konstrüksiyonunu belirleyici bir etken olduğundan çok kullanılan bir malzeme olmuştur. Türk evinin oluşumu, o bölgenin sosyo-ekonomik durumuyla yakından ilgilidir. Bölge insanının geçim kaynağı hayvancılık veya el sanatları gibi uğraşlar ise; evin bir odası tezgah ve bu malzemelerin konulacağı kısım olarak ayrılırdı. Ayrıca hayvancılıkla uğraşan aileler içinde alt kat hayvanların barınağı ve yiyeceklerinin saklandığı kiler veya depo gibi kısımlara ayrılırdı. Üst katlar yaşam alanı olarak kullanılmaktaydı⁷⁷.

Evlerde kullanılan malzeme bölgenin coğrafi özelliklerine göre belirlenmektedir. Ahşap Türkiye’de geniş bir kullanım alanına sahiptir. Kuzey Anadolu’nun en doğu ucundan Marmara Bölgesine, Batı Anadolu’da Bursa, Kütahya, Manisa ve kısmen Muğla illerinde, Batı ve Orta Toroslarda ahşap, Orta Anadolu’da kerpiç,taş,Batı Anadolu’da Ege ve Akdeniz sahilleri taş, Güney Anadolu’da ahşap-taş malzeme kullanılmaktadır⁷⁸. Vezirköprü’de konutlarda ahşap,taş,tuğla ve alçı malzeme bir arada kullanılmıştır.(Bkz. Tablo 4.2 Malzeme Tablosu)

4.1.2.1. Ahşap

Ahşap, ormanlık bir bölgede yer alan yerleşim alanında ana yapı malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Vezirköprü şehri konutlarında yapım tekniği olarak ahşap; direk, kiriş, dikme, kapı- pencere doğraması, çatı elemanları ve balkon yapımında, kapı ve pencereler ile bunların söve ve kepenklerinde, merdivenlerde yardımcı yapı elemanı olarak en sık kullanılan malzemedir. Bu elemanlar, yeri geldikçe ayrıntılı bir şekilde değerlendirilecektir.

Kuzey Anadolu bölgesi ahşap ev mimarisi kendi içinde iki bölgeye ayrılmaktadır; Doğu Karadeniz ve Batı Karadeniz. S.H.Eldem ahşap evlerin yayılma alanını; Karadeniz sahil evlerini, İsfendiyar, Canik ve Doğu Karadeniz dağları kuzeyi ile sahil arasındaki dar ve uzun şerit üzerinde bulunan Amasra⁷⁹, Sinop⁸⁰, Bafra, Vezirköprü, Ünye⁸¹, Ordu,

⁷⁶ ÖZHAN,Neslihan, a.g.t. s.39

⁷⁷ Bozkurt S. Gülçin,(2013) “19.yy da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi”, Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University,62(2):37-70.

⁷⁸ Küçükerman,1985,38; Kuban, 1996, 15-20; Altun,2008,138-152.

⁷⁹ <https://bartin.ktb.gov.tr/TR-68995/ahsap-bartın-evleri.html>

⁸⁰ <https://sinop.ktb.gov.tr/TR-74873/sivil-mimari-yapılar.html>

Giresun, Tirebolu, Trabzon⁸² gibi yerleşimler, Rize⁸³ evlerini, Trabzon'dan itibaren Batum ve ötesine kadar olan sahil boyunca ve içerde Harşit ve Çoruh nehirlerini takiben Ardahan ve Ahıska'ya kadar olan çevreyi kaplayan evler, Kuzey Anadolu evlerini, sahil şeritine paralel bir alanda bulunan Göynük, Mudurnu, Bolu, Gerede⁸⁴, Safranbolu⁸⁵, Kastamonu,⁸⁶ Çorum⁸⁷, Havza, Merzifon, Amasya⁸⁸, Turhal, Zile, Tokat, Erbaa, Niksar⁸⁹ olarak belirtmiştir.⁹⁰

4.1.2.2. Taş

Taş malzeme Vezirköprü şehri konutlarında ahşaptan sonra en sık kullanılan yapı malzemesidir. Konutların tümü yığma taş temeller üzerinde yükselmiş, bodrum ve subasman seviyesi kaba yonu taş duvar örgüsü ile yapılmıştır⁹¹.

Kat kirişleri, hatıllar ve köşe dikmeleri sıvanmamıştır. Bazen arka cepheye bakan cephe sağır bırakılmıştır. Avlu kapıları ile evin giriş kapısı çevresinde, bazen pencere çevrelıklarinde olmak üzere, nadiren düzgün kesme taş kullanılmıştır. Avlu duvarlarında moloz taş, kerpiç malzeme, yer yer kesme veya kaba yontu taş görülür. Taşın, zemin katın yer döşemesinde de kullanıldığı görülmektedir⁹².

Eski yapılarda dolgu malzemesi olarak sadece ahşap, daha sonraları ahşabın bulunamadığı durumlarda taş kullanılmıştır. 0,10-0,15 metre ebatlarında şekilsiz toplama taşlar ve çamur harçla iskelet doldurulmuştur⁹³.

4.1.2.3. Tuğla

Vezirköprü şehrinde karma teknikle yapılan konutların tümünde tuğla, dikmeler arası dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. İstif düzeni olarak konutlar eğik istif (başak örgü) şeklinde yapılmıştır.

⁸¹ <http://www.bafra.bel.tr/Sayfa/54fed13afdca90d587b0d59/Baframizin-Tarihi>

⁸² <https://karadeniz.gov.tr/yoresel-mimari-3/>

⁸³ <http://www.rize.gov.tr/tas-ve-ahsap-yapilar>

⁸⁴ http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi35_pdf/5sanattarihi_arkeoloji/aydin_ozlem_esralakotalemdag.pdf

⁸⁵ <https://www.safranboluevleri.net/safranbolu-evleri-ve-ahsap-ev-ozellikleri/>

⁸⁶ <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63867/tarihi-evler-ve-konaklar.html>

⁸⁷ <https://corum.ktb.gov.tr/TR-58759/geleneksel-corum-evleri.html>

⁸⁸ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/TurizmAktiviteleri/yaliboyu-evleri-amasya-evleri>

⁸⁹ <https://www.oka.org.tr/assets/upload/dosyalar/tokat-kultur-sokagi-fizibilitesi.pdf>

⁹⁰ ÖZHAN, Neslihan, (2006), " *Anadolu'nun Geleneksel Konutlarında Ahşap Kullanımına Ait Bir Derleme* ", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, s.36.

⁹¹ ÖZHAN, Neslihan, a.g.t. s.36

⁹² ÖZHAN, Neslihan, a.g.t. s.36

⁹³ ÖZHAN, Neslihan, a.g.t. s.36

Tuğla daima kireç harçla birlikte kullanılarak oldukça sağlam yüzeyler oluşturulmuştur. Eski evlerde, dikme araları kerpiç dolgu duvarda olduğu gibi geniş tutulmuş, yatay parçalar kullanılmayarak boşluklar kat yüksekliğinde devam ettirilmiştir. Daha yeni evlerde ise, dikme araları daraltılarak, ebatlar küçültülmüştür. Genelde sıvanmak üzere iskeletle aynı yüzde yapılmış, dekoratif amaçlı yapılan sıvasız tuğla duvar örnekleride görülmektedir. Daha çok şehir yerleşmelerinde Kastamonu, Amasya, Havza, Artvin, Safranbolu'da örneklerine rastlanmıştır⁹⁴.

4.1.2.4. Çağdaş yapı malzemeleri

Vezirköprü şehri konutlarında onarım malzemesi olarak kullanılan fabrika tuğlası, çimento harcı gibi malzemeler yama niteliğinde yapıya eklenerek geleneksel duvar dokusuyla zıt bir görüntü oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra konutu genişletmek amacıyla yapıya eklenen son dönem eklentilerinde tümüyle çağdaş yapım tekniği ve malzemeleri kullanıldığı görülmektedir.

⁹⁴ ÖZHAN, Neslihan, *a.g.t.* s.39

EVLER	TAŞ	TUĞLA	AHŞAP	ALÇI
3.1 DERİCİ KONAĞI	X	X	X	X
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU	X	X	X	X
3.3 PARLAR KONUTU	X	X	X	X
3.4 HÜSEYİN-HAMİDE DEMİR KONUTU	X	X	X	X
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU	X	X	X	X
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU	X	X	X	X
3.7 EMİNE CANSU KONUTU	X	X	X	X
3.8 MEHMET BABA KONUTU	X	X	X	X
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU	X	X	X	X
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2	X	X	X	X
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU	X	X	X	X
3.12 TEKSİNİR KONUTU	X	X	X	X
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU	X	X	X	X
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU	X	X	X	X
3.15 ENVER BİNİCİ	X	X	X	X

Tablo 4.2 Malzeme Tablosu

4.1.3. Yapım tekniği

Geleneksel Türk evlerinde genel olarak aynı tarzda yapım teknikleri tercih edilmiştir.

Doğan Kuban, hımsı yapı tekniğinin, yani içerisi kerpiç dolgulu ve taşıyıcı sistemi ağaç,zemin katı çoğunlukla taş olan konut mimarisinin;Anadolu'nun kıyı şeridi ile Orta Anadolu arasında bir ikinci çember gibi dolanan Sivas dolaylarından Batıya ve İç Ege'den Torosların kuzey yamaçlarına kadar uzanan ve yer yer diğer bölgelerde ve hatta Balkanlarda görüldüğünü belirtmiştir⁹⁵.

Ahşap çatma tekniğinin bu kadar yaygın olmasının çeşitli nedenleri vardır. Az gereç kullanımı, ince duvarlardan dolayı yer kazancı, yapım sürecinin kısalığı, işçilik ve yalıtım kolaylığı gibi nedenlerle yaygın olarak kullanılmıştır⁹⁶.

4.1.3.1. Yığma taş üzerine ahşap çatma tekniğiyle yapılmış konutlar

Konutlar, yığma taş temeller üzerinde yükselen ve iç düzenlemelerini, araları tuğla dolgulu ahşap çatma duvar sisteminin oluşturduğu alaturka kiremit kaplı kırma çatılıdır. Konutlarda, bodrum ve su basman kesimi yığma taş olarak yapılmıştır. Zemin ve zemin üzerindeki kat veya katlar ise ahşap tekniğinde karşımıza çıkmaktadır. Vezirköprü şehrindeki konutların tamamı da tez konumuzu teşkil eden Ganioğu Mahallesiindeki konutlar gibi bu teknikte yapılmıştır.

Dönemin sosyo-ekonomik yapısı kadar konut sahiplerinin maddi durumlarını da yansıtan bu tarihi ve kültürel doku, kendine özgü eski özelliklerini bozan yeni bir yapılaşma süreci içinde giderek kimliğini kaybetmiştir. Konutlarda kullanılan ahşap, taş, sıva ve kiremit gibi yapı malzemeleri, çeşitli fiziki müdahaleler sonucu değişikliğe uğradığı gibi, zaman içinde de aşınıp bozulmuşlardır. Ancak bu konutlar betonarme binalar arasında yok olmaya yüz tutsa da hala ayaktadır.

Büyük miktarda ağaç gerektiren bu sistem ahşabın yoğun olduğu Doğu Karadeniz, Bolu, Gerede, Göynük'te kuruluşunun kolay olması ve basit aletlerle yapılabildiği için sıklıkla kullanılmıştır.

Kuzey Anadolu'nun iç kesimlerinde, özellikle Amasya, Havza, Tokat, Safranbolu ve Kastamonu'da⁹⁷ kerpiç dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Killi toprak ve saman karışımı malzeme güneşte kurutularak kerpiçler elde edilmiştir. Ara dikmeler oldukça

⁹⁵ Kuban, 1975, 227.

⁹⁶ Bektaş, 2007, 154.

⁹⁷ ÖZHAN,Neslihan, *a.g.t.* s.40

geniş aralıklarla ve kat boyunca aralıksız yerleştirilerek araya yatay hiç bir parça konmamış ve boşluklar daha küçük kısımlara bölünmemiştir. Kerpiçler yatay olarak birbiri üzerine yarım tuğla duvar örgüsü gibi sıralanmıştır. Bazen de, çatki araları oldukça sık düzenlenmiş, kerpiçler boşluklara çapraz olarak yerleştirilmiştir. Oluşan duvar içte ve dışta sıvanmıştır Kerpiç kolay ve ucuz bulunması, iyi bir izolasyon malzemesi olması ve işlenmesindeki kolaylık gibi özellikleri ile dolgu içinde kullanılmaya elverişli bir malzemedir⁹⁸.

4.1.4. Kat Sayısına Göre Konutların Özellikleri

Vezirköprü şehrinde konutlar zemin ve zemin üstü olmak üzere iki ve üç katlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Üç ve daha fazla kata sahip konutlar çok azdır ve bu konutlar yörede genellikle konak olarak adlandırılmaktadır. Cephe boyunca yatay düzlemde sürekli kuşaklar halinde uzanan ahşap silmeler,binanın katları arasındaki ayrımı vurgulamaktadır.

İncelenen 15 konuttan 13'ü iki katlı, biri tek ve bir tanesi de üç katlıdır. Bu yapılarda ilk kat birinci kat olarak değerlendirilmiştir. (Bkz.Tablo 4.3 Kat Sayısına Göre Konutların Tablosu)

⁹⁸ ÖZHAN,Neslihan, *a.g.t.* s.40

EVLER	Zemin Kat	Zemin Kat+Arakat+1	Zemin Kat +1	Zemin Kat+2
3.1 DERİCİ KONAĞI		X		
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU		X		
3.3 PARLAR KONUTU			X	
3.4 HÜSEYİN- HAMİDE DEMİR KONUTU			X	
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU			X	
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU			X	
3.7 EMİNE CANSU KONUTU			X	
3.8 MEHMET BABA KONUTU	X			
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU			X	
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2			X	
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU				X
3.12 TEKSİNİR KONUTU			X	
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU			X	
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU			X	
3.15 ENVER BİNİCİ KONUTU			X	

Tablo 4.3 Kat Sayısına Göre Konutların Tablosu

Konutlarda zemin kat, oturmak için kullanılmamış ve genel hizmetlere ayrılmıştır. Bu mekanlar depo, ahır, samanlık, kiler ve taşlık olarak kullanılmıştır. Ara katlar binanın bütün alanını kapsamamaktadır. Yüksekliği ana kattan biraz daha alçaktır. Ara katta bulunan odalar günlük kullanım ve kışlık odalar olarak önem kazanmıştır.

Konutların cephelerine hakim olan üst katlar esas yaşam katıdır. Yani günlük hayat bu mekanda geçmektedir.

Yapılarda ana giriş kapısının olduğu cephe, ön cephe olarak düşünülmüş değerlendirme bu şekilde yapılmıştır. Vezirköprü şehrindeki konutlar sokak dokusunun şekillendirdiği üzere yapının oturduğu arsaya göre konumlandırılmıştır. Oturma alanları çoğunlukla kare ve dikdörtgen parsellerden oluşmaktadır. Şehir merkezinde yol üzerinde, bitişik nizamla yapılmış veya duvarlarla dört tarafı çevrili avlular içerisindeki konutlar bir kent fiziği meydana getirmiştir.

Bu konutlarda giriş kapıları, sokağa bakan ön cephelere yerleştirilmiştir. İncelenen konutlarda bahçeler arka cephelerde bulunmaktadır.

4.1.5. Cephe Elemanlarının Özellikleri

4.1.5.1. Pencereler

Geleneksel Anadolu konutunda, zemin katlarının olabildiğince dışa kapalı tutulmasına karşılık, Vezirköprü şehrindeki konutlarda bu tür bir ayrımın söz konusu olmadığı söylenebilir. Bu bağlamda zemin katın sağır tutulması gibi bir gelenek olmamış, pencereler her iki katında cephelerine açılmışlardır.

Konutlarda, dış mekan ile bağlantıyı sağlayan öğelerden biri olan pencereler, bitişik düzende tasarlanmış konutlarda genellikle sokağa ve bahçeye olmak üzere iki cephede yer alırken, kimi köşe parsel üzerinde yer alan örneklerde üçüncü cephelerinde de açılabilir. Malzeme açısından pencerelerin tümü ahşap doğrama olarak yapılmıştır. Plan şemasının konumuna göre, sokak yönünden konuta dahil olunan kapının, her iki yan kanatları üzerine açılan zemin kat pencerelerinin sayısı için bir genelleme yapabilmek zordur. Bu sayının her katta iki ile üç arasında değişmektedir. Bu durum birinci kat odalarının pencere sayısı içinde geçerlidir. Konutlarda zemin katın pencerelerinde demir korkuluk olduğu görülmektedir.(Resim 4.1.5.1.177)

Vezirköprü şehri konutlarında pencerelerin üst çerçevelerine bitişerek dekoratif ahşap tepeliklerin bulunması karakteristik bir özelliktir. İncelenen konutlardan 15 tanesinin alt ve üst pencerelerinden bir ya da birkaçı bu şekilde yapılmıştır.

Cephenin zemin ve üst katlarındaki açıklıkların hemen her örnekte, ahşap kasalı giyotin pencerelerle değerlendirilmiş olması da karakteristik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak incelenen örneklerin yedi tanesi bu özelliğini korurken sekiz tane örnekte pencereler zamanla değişerek özelliğini kaybetmiştir.

Bol sayıda ve geneli dikdörtgen açıklıklı olan pencereler, her iki katta da altlı üstlü simetrik olarak uygulanmıştır. Özellikle üst katlardaki pencereler daha dekoratif görünümlere sahiptir. Geneline pencerelerin üst çerçevelerine bitişerek dekoratif ahşap tepeliklere yer verilmiştir. Bu tarz kullanıma Sivas'ın Divriği ilçesindeki konutlarda da rastlanılmaktadır.⁹⁹ Konutlarda zemin katın pencerelerinde demir korkuluklara rastlanılmaktadır.

Resim 4.1.5.1.177 Pencere Detayları

55 ada 13-14 parselde yer alan konutun batı cephesinin üst kat sofa çıkmasında bulunan pencerelerde renkli cam kullanılmıştır.

4.1.5.2. Kapılar

Vezirköprü şehrindeki konutlarda kullanılan kapıların tümü ana yol güzergahına açılan, ahşaptan tek veya iki kanatlı olarak yapılmıştır. Çoğunluğunda çakma tekniğinin

⁹⁹ http://www.sivastr.net/divrigi/divmerk/div_konak.htm

kullanıldığı kapılarda, gövde arkadan yatay ve çarpaz kuşaklar yardımıyla birleştirilmiştir. (Resim 4.1.5.2.178)

İncelenen toplam 15 konuttan sadece 9 unda kapıların üzerinde aydınlatma amacıyla yapılan camekanlı bölümlere rastlanmıştır.

İkinci grubu panolu kapılar oluşturmaktadır. Bu kapılarda orta bölüme enine dikdörtgen olarak yerleştirilmiş bir adet pano yerleştirilerek kapı bölünmüştür. Üst ve alt kısma yan yana boyuna dikdörtgen olarak yerleştirilmiş ikişer adet pano konulmuştur. Kapılarda halka, tokmak gibi hem işlevsel hem de bir süsleme unsuru olan kısımlara da rastlanmıştır. Bahçe ve avlu kapıları ise tek ve çift kanatlı ahşap malzemeden yapılmıştır. Kapılar içten kuşaklı gövdeli ya da panolu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 4.1.5.2.178 Kapı Detayları

Çakma tekniğiyle yapılan kapılar tüm Türkiye coğrafyasında özellikle avlu kapılarında karşımıza çıkar¹⁰⁰. Çalıştığımız alandaki konutlarda avlu bulunmadığından dolayı bu kapılar konuta giriş kapılarıdır. Cumalıkızık/Bursa¹⁰¹, Kemaliye/Erzincan,¹⁰²Safranbolu,Tokat kapıları tüm Türkiye coğrafyasında görülebilen bu kapı tipinin yalnızca birkaç örneğidir.

4.1.5.3.Çıkmalar

¹⁰⁰ Ataoğuz Çal, a.g.m., 2003,67.

¹⁰¹ Perker,Akıncıtürk, a.g.m., 2011,48.

¹⁰² Keskin,S. Ve Yıldırım,K.(2016). “Geleneksel Kemaliye Evlerine Ait Kapıların İncelenmesi”*STD*,(17).129.

Geleneksel Türk Konutlarında oda hacmini büyütmek, daha geniş bir görüş alanı oluşturmak ve girişleri güneş, kar ve yağmur gibi dış etkenlerden korumak amacıyla yapılan çıkmalar, bina cephesine ve sokak dokusuna hareket kazandıran en önemli yapı elemanlarıdır. Eliböğründeler, silmeler, duvarlar, pencereler ise çıkmayı oluşturan öğelerdir.

Ahşap konsollara oturan çıkmalarla ikinci katta evin hacmi genişletilmiştir. Çıkmalar ikinci kat seviyesinden itibaren olup yaşam alanından daha fazla yararlanmayı sağlamaktadır. Bu çıkmalar çoğunluğu arka cephede olmak üzere arka ve yan cephelerde bulunmaktadır.

Çalışmada incelenen konutlarda beş ayrı çıkma tipi tespit edilmiştir. Çoğunlukla cephenin ortasındaki odaların bir çıkma ile dışa doğru taşırıldığı tip yaygın olarak kullanılmıştır. Bunun haricinde köşe çıkmalı tip, ikinci kat çıkmalarının tüm cephe boyunca olduğu düz çıkıntılı tip, köşe ve tek çıkmalı tip, iki köşe çıkmalı tip kullanılmıştır.

Üst katta, ortada bulunan sofanın genellikle bir çıkma ile dışa doğru taşıdığı ve üçgen alınlıklı bir çatı ile sonlandığı cephe düzenlerine çok sık rastlanmaktadır. İncelenen konutlardan 2 tanesi bu şekildedir. Bunun haricinde 2 tane köşe çıkma tipli konut, 5 tane düz kat çıkma tipli konut, 2 tane cephe ortasından çıkma tipli 6 tanede çıkmasız tipli konut bulunmaktadır. (Bkz. Tablo 4.4 Çıkma Özelliklerine Göre Konutlar)

Ayrık düzende yapılmış olan bu konutların sokak ve bahçe cepheleri bu çıkmalarla hareketlendirilmiştir. Mahallerinin yerleştirildiği yan ya da arka cephelerden biri tamamen olmamakla birlikte, dışa kapalı olarak düzenlenmiştir.

Konutların alt ve üst katlarının cephe düzenlemesinde izlenen tutum benzerdir. Birinci kat, bu kattaki oda ve sofa düzenlerine bağlı kalınarak, farklı aralıklarla yerleştirilmiş ahşap eliböğründeler üzerine oturarak bu yönlerdeki sokaklara çıkma yapmaktadır.

Ganioğlu Mahallesi konutları dışında Vezirköprü Şehrinde incelenen tescilli 31 konuttan 17'si cephe ortasından çıkmalı konut, 6 köşe çıkma tipli konut, 4 düz kat çıkma tipli konut, 1'i cephe ortasından tek ve köşe çıkma tipli, 1 tanede iki köşe çıkma tipli konut bulunmaktadır. Bunların haricindeki konutlar çıkmasız olarak yapılmıştır.

(Resim 4.1.5.3.178 Resim 4.1.5.3.179 Resim 4.1.5.3.180 Resim 4.1.5.3.181 Resim 4.1.5.3.182)

Resim 4.1.5.3.179 MehmetpaşaMh.ToprakkaleSk.

Resim 4.1.5.3.180 Abdülğani Mh.Yeni Cami Sk

Resim 4.1.5.3.181 FazılAhmetPaşa Mh.Hacı Mithat Sk.

Resim 4.1.5.3.182 Ortacami Mh. Keşşafolu Sk.

EVLER	KÖŞE ÇIKMA	DÜZ KAT ÇIKMA	CEPHE ORTASINDAN ÇIKMA	ÇIKMASIZ
3.1 DERİCİ KONAĞI		X		
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU			X	
3.3 PARLAR KONUTU			X	
3.4 HÜSEYİN- HAMİDE DEMİR KONUTU	X			
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU				X
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU	X			
3.7 EMİNE CANSU KONUTU		X		
3.8 MEHMET BABA KONUTU				X
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU				X
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2				X
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU		X		
3.12 TEKSİNİR KONUTU		X		
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU		X		
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU				X
3.15 ENVER BİNİCİ KONUTU				X

Tablo 4.4 Çıkma Özelliklerine Göre Konutlar

Geleneksel Türk konutunun en önemli öğelerinden biri olan çıkmalar tüm Türkiye bölgelerinde rastlanabilecek bir unsurdur. İncelenen bölge çıkmalarında işlev genellikle ön plandadır. Bu yönleri ile öncelikle Samsun bölgesinde Alaçam(Resim 4.1.5.3.183) ve HavzaSinop/Boyabat(Resim4.1.5.3.184)Amasya,Çorum¹⁰³,Kastamonu,(Resim 4.1.5.3.189) Tokat,(Resim4.1.5.3.185Resim4.1.5.3.190)Safranbolu,(Resim4.1.5.3.187Sakarya/Taraklı), Ankara/Beypazarı,(Resim4.1.5.3.186)Eskişehir/Odunpazarı (Resim4.1.5.3.188), örnekleri ile malzeme açısından farklı olsalar da taşıyıcı sistem ve cephe özellikleri bakımından benzerdir.

Resim 4.1.5.3.183 Samsun/Alaçam Konutları¹⁰⁴

Resim 4.1.5.3.184 Sinop/Boyabat Konutları¹⁰⁵

¹⁰³ Dursun N. (Güz 2017). “Tarihi Çorum Evlerinin Alçı Süslemeleri” *Karadeniz Araştırmaları*,XVI(55),8.

¹⁰⁴ Mert, Seda, Çalışır Hovardaoglu,Seda,(2018), “Sokağın Mekansal Değişim Sürecinin Belgelmesi: Alaçam (Samsun) Geleneksel Sokaklarından Örnekler”, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt 34, Sayı 1

¹⁰⁵ Kirenci Eruzun, Zeyneb Ayla,(2018) “Boyabat ve Geleneksel Ev Mimarisi-Çay Mahallesi Örneği”, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Resim 4.1.5.3.185- Tokat Konutu¹⁰⁶

Resim 4.1.5.3.186-Beypazarı Konutu¹⁰⁷

Resim 4.1.5.3.187- Safranbolu Konutu¹⁰⁸

Resim4.1.5.3.188- Odunpazarı Konutu¹⁰⁹

¹⁰⁶ Saka Akın, Emine, Özen, Hamiyet, (2010) “Tokat Geleneksel Evlerinin Beyhamam ve Bey Sokak Örneğinde İncelenmesi”, The Black Sea Journal of Social Sciences.

¹⁰⁷ Aklanoğlu, Filiz,(2010),“Geleneksel Yerleşmelerde Kültür Turizmi: Beypazarı Örneği”, Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 10 (2): 125-136

¹⁰⁸ Yurdakul,Çağlı,(2007), “Safranbolu Evlerinde İnsan-Mekan-Donatı İlişkisinin İncelenmesiüzerine Bir Deneme”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

¹⁰⁹ Atıcı,Elif,(2017) “Eskişehir Odunpazarı Evlerinin Cephe Dili Üzerinden İncelenmesi”, Sanat Tarihi Dergisi, Cilt 26 , Sayı 1, Sayfalar 1 – 26.

Resim 4.1.5.3.189-Kastamonu Konutu¹¹⁰

Resim 4.1.5.3.190- Tokat-Zile Konutu¹¹¹

4.1.5.4.Balkon

İncelenen konutlardan sadece 1 tane örnekte ikinci katta, sonradan eklenen, ahşap dikme ile desteklenmiş bir balkon bulunmaktadır.

Ganioğlu Mahallesi konutları dışında Vezirköprü Şehrinde incelenen konutlardan sadece 1'in de balkon bulunmaktadır.(Resim 4.1.5.4.191, Resim 4.1.5.4.192)

Resim 4.1.5.4.191 (Değirmenbaşı Mh.100.yıl Cad.)

¹¹⁰ Bakırcı, Sibel, (2005), “Kastamonu Tarihi Kent Merkezi'nin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

¹¹¹ Saka Akın,Emine, Seçkin, Adnan,(2011), “Tarihi Amasya Caddesi Üzerindeki Zile Evleri”, Tarihi ve Kültürü ile II. Zile Sempozyumu.

Resim 4.1.5.4.192 (Değirmenbaşı Mh.100.yıl Cad.)

4.1.5.5. Çatı ve Saçak

Vezirköprü şehrindeki geleneksel konutlarda çatılar yayvan, bitişik nizamlı evlerde beşik çatılı, ayrık nizamlı evlerde ise kırma çatılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çatılarda örtü malzemesi alaturka kiremit ile kaplıdır. (Resim 4.1.5.4.193)

Resim 4.1.5.5.193 Vezirköprü Evleri

Çıkmaların bulunduğu bölümde çatı üçgen şekilde eğimlerle hareketlendirilmiştir. Balkon bulunan konutlarda çatı saçağı taşırılarak balkonun yağmurdan korunması amaçlanmıştır. Duvarlardan taşırılan saçakların altı düz ahşapla kaplıdır. Kimi örneklerde mertekler görülecek şekilde bu kısım açıkta bırakılmıştır

4.1.6. İç Mekan Özellikleri

4.1.6.1. Odalar

Odaların sayısı ve şekilleri, plan tipinin meydana gelmesinde en fazla etkisi olan unsurdur. Oda sayılarına göre plan tipi değişmektedir. Sedat Hakkı Eldem Orta sofalı planda en az dört oda gerektiğini, köse sofalı evlerde ise oda sayısı iki veya üçten fazla olmadığını, odaların yönünün de plana tesir eden unsurlardan olduğunu, belirterek: “Bütün odalar aynı yöne açılıyorsa, o zaman dış sofalı plan tipi uygulanır. Dört yöne de oda yapılması isteniyorsa orta sofalı plan tercih edilir. Bazen odaya " göz" "hane"de denilir. Hepsi odayı ifade etmekle birlikte "hane " denildiği zaman bir dereceye kadar müstakil olduğu anlaşılır” demektedir¹¹².

Odaların tasarımı zaman içinde bazı farklılıklar göstermiş ve misafirlerin kabul edildiği daha yüksek tavanlı, renkli camlı ve sivri kemerleri olan tepe pencereli başodalar tasarlanmıştır. Bu odalar büyük evlerde ve konaklarda, haçvari planları, cumbaları vasıtasıyla etkileyici bir şekilde üç cephede dışa açılması ve küçük havuzları ile daha önem kazanırlar. Ayrıca konakların ve soğuk bölgelerdeki evlerin özel yasama kısımları olarak, ısınma kolaylığı sağlamaları sebebi ile basık tavanlı kış odaları tasarlanmıştır¹¹³. Vezirköprü ilçesinde yer alan ara katlı daireli konut tipleri bu grupta değerlendirilebilir.

Vezirköprü ilçesinde yer alan konutlarda oda sayısı plan tipine göre değişmektedir. İç ve orta sofalı, konutlarda, zemin katta 4, üst katta 4 olmak üzere toplam sekiz oda yer alır.

Vezirköprü konutlarında zemin katlar oturma, üst katlar (salon dışında) yatak odası işlevinde kullanılır. Zemin katta, giriş tarafında bulunan odalardan birisi misafir odasıdır. Alt katta yer alan diğer odalar, oturma odası şeklinde düzenlenir. Konutların alt ve üst katlarında yer alan salonlarda ne dolap ne de ocak yer alır. Sade bir düzenlemeye sahip olan salonlarda, balkon ve yan odaya açılan iki kanatlı kapı düzenlemeleri dışında dikkat çeken hiçbir süsleme unsuru bulunmaz. Kapı kanatlarının odaya bakan yüzü de sofaya bakan yüzüne göre daha sade düzenlenir.

Türk evi üzerine yapılan araştırmalarda, odanın özellikleri ile ilgili; hem kelime kökeni olarak, hem de nitelikleri itibariyle odanın, göçebe çadırı olan otağın devamı yönünde olduğu; çadırın yerleşik yaşamdan sonraki mimariyi etkilediği, temel ilkeler

¹¹² Sedat Hakkı Eldem,(1984), *Türk Evi - I*, Taç Vakfı Yayınları İstanbul, s. 16.

¹¹³ Cansever, *a.g.e.*, s. 200-202.

açısından odanın, Türk çadırı ile büyük bir benzerlik göstermekle birlikte, taşınmaz oluşundan kaynaklanan farklılıkların bulunduğu, en önemli özelliğinin çok amaçlı ve sürekli kullanıma olanak verdiği ve bu esnekliği sağlayan mekânsal çözümler, farklı kullanıma uygun sabit mobilyalarla (sedir) ya da bir tek amaca hizmet eden ekipmanların kullanıldıktan sonra kaldırılması prensibine dayandığı, hareketli elemanların ya da yatakların kullanıldıktan sonra kaldırılıp korunabilmesi dolaplarla sağlandığı, her odanın en az bir duvarının dolap olarak kurulduğu, diğer duvarda ise pişirme ve ısınma işlevi için ocak bulunduğu; kapıların, odanın mahremiyetini ve özelliğini bozmayacak bir yerde ve boyutta olmasına önem verildiği, bu nedenle kapılar odanın bir köşesinde ve tek kanatlı olarak yapıldığı, kapının yüksekliği eski evlerde ve taşra da gayet basık olduğu, sofadan bir kapı ile odanın sekialtı, (pabuçluk) kısmına girildiği, oda kapısının açıldığı duvar yüzünde, yüklük kısmının olduğu, yüklüklerde, banyo yapılan gusülhane, yatakların koyulduğu dolaplar ve ortasında süslemeli niş çiçeklik üzerinde yemişlik denilen açıklık bulunduğu, her odanın evli bir çifti barındıracak niteliklere sahip olduğu, oda iç cephesinin biçimlenmesi insan eylemlerinin gerektirdiği boyutlarda göre sağlandığı şeklinde bilgiler verilmektedir¹¹⁴.

Türk evinde oda özellikleri ile ilgili verilen bu bilgilere eleştirel yaklaşımlar da söz konusudur. Türk Evi, kavramının doğru bir tanım olamayacağı, bu tanımlamanın Anadolu konut mimarisi şeklinde düşünülmesi gerektiği görüşü son yıllarda sıkça dile getirilmeye başlanmıştır. Nitekim odanın çok amaçlı kullanımı ve ortada eşya bulunmamasının Japon evinin de bir özelliği olduğu ve Japonların pek çok kültür ve kullanım ögesini Çin'den aldığı; pek çok kaynakta "Türk Evi" tanımlamasında ideolojik bir mesajın söz konusu olduğu, milliyetçi tarihin geçmişi hiç olmadığı kadar türdeşleştirdiği, buradaki temel açmazın, mimarlık tarih yazımında "özcülük" denilen bir temel yaklaşım biçimi olduğu, dolayısıyla bütün "Türk Evi" anlatılarının sayısız yerelliğin inkârı, çeşitliliğin/çoğunluğun inkârı, ya da mevcut çoğulluktan "tekil"lik çıkarma kaygısı olduğu yönünde tespitler de vardır¹¹⁵.

¹¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sedat Hakkı Eldem, *Türk Evi - III*, İstanbul, Taç Vakfı Yayınları 1987, s. 80. Hasım Karpuz, *Türk Evi Osmanlı Evi*, Osmanlı Ansiklopedisi, X. Cilt, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1992, s.452. Metin Sözen - Cengiz Erüzün, *Anadolu'da Ev ve İnsan*, İstanbul, Emlak Bankası Yayınları, 1992, s.67-70. Önder Küçükerman – Semsî Güner, *Anadolu Mirasında Türk Evi*, İstanbul 1996, s.78.

¹¹⁵ Ceren Sarılioğlu, *Historiyografik Bir Sorunsal Olarak: "Türk Evi" (1928-1995)*, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.8, 81

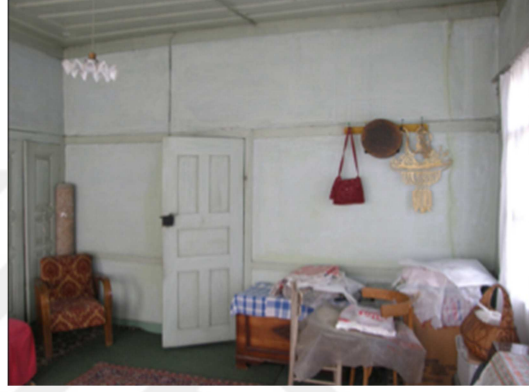
4.1.6.2. Oda kapıları

Konutlarda, ahşap kanatlı giriş kapısı tiplerinin, oda kapılarında da tercih edildiği görülür. Kapılar düz yüzeyli, boyasız veya basit geometrik formda boyalı şekildedir.

(Resim 4.1.6.1.194), (Resim 4.1.6.1.195), (Resim 4.1.6.1.196), (Resim 4.1.6.1.197), (Resim 4.1.6.1.198)

Resim 4.1.6.1.194 Oda Kapıları

Resim 4.1.6.1.195 Oda Kapısı

Resim 4.1.6.2.196 Oda Kapıları

Resim 4.1.6.2.197 WC Kapısı

Resim 4.1.6.2.198 Oda Kapısı

4.1.6.3- Döşemeler

Konutlarda en yaygın olarak kullanılan döşeme sistemi ve kaplaması ahşaptır. Konutlarda gerek alt katta gerekse üst katta ahşap taşıyıcılı döşeme üzerine, ince tahtalarla ahşap kaplama uygulanmıştır. Kaplamaların üzerine çeşitli dokumalar ve halılar serildiği için yüzeyleri yalın bırakılmış ve geniş yüzeyli ahşaplar kullanılmıştır¹¹⁶.

Vezirokprü şehrindeki konutların tamamında oda döşemeleri ahşaptır.

Resim 4.1.6.3.199 Oda Döşemesi

¹¹⁶ Önder Küçükerman, 1995, *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.107-123.

4.1.6. Tavan

Tavanlar, evin en önemli ögelerinden olup, döşemeler ile birlikte mekânı tamamlamakta ve mekâna kimlik kazandırmaktadır. Odanın kesiti alındığında yatay bir sınırla, oda alt ve üst olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Alt kısım, insan elinin uzanabileceği yüksekliktedir. Bu kısım işlev bakımından çok yönlü olması nedeniyle yalın ve işleve uygun olarak kurulmuştur. Üst kısım ise elle tutulmayan ve pratik olarak işlevi olmayan alandır. Buna karşılık gözle görülebilen ve oda içinde en geniş olarak görülebilen alan tavanlardır. Bu nedenle tavanlar süslemeli ve özenle yapılmışlardır. Tavanlar, ev sahibinin sosyal ve ekonomik durumuna göre ve odanın durumuna göre tasarlanmıştır. Tavan kaplamaları kare ya da kareye yakın olarak yapılmıştır. Seki altının tavanı alçak tutulmuş ve yalın çözümler uygulanmıştır¹¹⁷. Önder Küçükerman, tavan kaplamalarının uygulama sistemlerini basitten gelişmişe doğru aşağıdaki gibi gruplandırır¹¹⁸.

- a- Kaplamasız
- b- Düz kaplama
- c- Çıtalı
- d- Geçmeli
- e- Kesintisiz ve boyalı

Veziirköprü konutlarında genellikle tavanlar zemin katlarda bodrum ve giriş katlarında kaplamasız, üst katlardaki oda ve sofalarda az özenli tavan kirişlerini alt yüzeyi, küçük ebatlardaki düz ahşap tahtalar ile kaplanmış, boya ve cila ile korunan düz kaplamalı tavanlar görülmektedir. (Resim-4.1.6.4.200)

¹¹⁷ Küçükerman, *Anadolu Mirasında Türk Evi*, s.123-131.

¹¹⁸ Küçükerman, *a.g.e.*, s.126.

Resim-4.1.6.4.200 Tavan Görünümü

4.1.6.5. Dolap

Evlerde, odaların oluşumunu etkileyen önemli öğelerden birisi de kapalı ve açık kullanım alanları olan dolaplardır. Dolapların ana işlevleri odada bulunması gereken günlük araç gerecin düzenli bir şekilde korunmasıdır. En eski örneklerdeki odaların içindeki dolabın, yüklük, çubukluk, kavukluk, testilik, peskirlik, lambalık, cezvelik, fincanlık, kavukluk, tembel deliği gibi tanımlanmış görevleri bulunmaktaydı. Bu dönemdeki dolapların yapıları da sadece işlevlere uygun olarak boyutlandırılmış ve sade şekilde yapılmıştır. Daha sonraları zaman içinde gelişen uygulamalarda dolaplar sadece eşyaların depolandığı yer olmaktan çıkmış, değerli eşyaların sergilendiği bir vitrine dönüşmeye başlamıştır. Bununla birlikte dolabın türü ve biçimi ne olursa olsun değişmeyen tek şey kullanılan alanların insan elinin uzanabileceği yüksekliklerde olmasıdır¹¹⁹.

İncelenen evlerin tamamında dolaplar ahşap malzemeden gömme olarak yapılmıştır. Dolapların gömme olarak yapılması ve duvarları boydan boya kaplamasının 18. yüzyıldan itibaren olduğu belirtilir. Küçükerman, dolapların gelişim ve işlevsel değişimini tavanların alçaklık-yükseklik durumuna göre değerlendirmiş, alçak tavanlı odalarda; dolabın, tavanla döşeme arasında kesintisiz olarak sade ve kolay bir şekilde uygulandığını, böylece dolapla, oda yüksekliğince ve bütünüyle kapalı bir kullanım alanı elde edildiğini, ilkel evlerde ya da önemsiz odalarda uygulandığını, çoğunlukla süs bulunmadığını, yüksek tavanlı odalarda ise; çok özenli odaların yüksek olabildiğini, dolabın yüksekliğinin belirli

¹¹⁹ Küçükerman, *Kendi Mekân Arayışı İçinde Türk Evi*, s. 171

aşamada kesildiğini, bu durumda dolabın bittiği yerden tavana kadar olan kısım mekânın bütünleyicisi olan resimlerle tamamlandığını belirtir¹²⁰.

Vezirköprü konutlarında dolaplar kâgir duvarlar içerisinde ve ocağın her iki tarafında bulunur. Dolaplar ahşap kapalıdır. Dolaplar, günlük ihtiyaçlarda kullanılan aletlerin ya da yatak takımlarını muhafazası amacıyla, gösterişsiz olarak düzenlenmiştir. Odalarda bulunan dolapların genellikle bir tanesi gusülhane olarak kullanım göstermektedir.

4.1.6.6. Ocaklar

Geleneksel Türk evinde, mekân içinde çıkıntı yapan tek yapı ögesi ocaktır. Bununla birlikte yapı sisteminin elverişli olduğu durumlarda ocaklar çok kalın duvarlar içinde kalabilecek şekilde biçimlendirilerek bu çıkıntı elden geldiğince azaltılmaya çalışılmıştır. Her ocakta odanın iç mekânı ile etkileşim içinde olan bir davlumbazı bulunur. Türk evinin az önemli odalarında, ocaklar yalnız ateş yakılacak bir bölüm ve bacadan oluşmaktadır. Gerektiğinde ocağı örtmek için kullanılan bir kapak ve davlumbaz bulunmamaktadır¹²¹. Hemen hemen oturulan her odada bazen sofalarda da yer alan geniş ocaklar, tahta, alçı veya kesme taş yaşmaklı yapılmıştır¹²².

Vezirköprü şehrindeki konutlarında ocak; bahçede, müstemilatta ve odalarda bulunur. Odalarda yer alan ocaklar daha ziyade şömine fonksiyonuyla kullanılmış olup, iki yanında kapalı birer dolap bulunur. Ocak, kâgir duvarlı odaların hemen hepsinde bulunur. Ocaklar nişli ve alçı malzemedен inşa edilmiştir. (Bkz.Tablo 4.5 Ocak Özellikleri)

¹²⁰ Küçükerman, *a.g.e.*, s. 171

¹²¹ Küçükerman, *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, s.163-171.

¹²² Eldem, *Türk Evi Plan Tipleri*, s. 58.

EVLER	AJURLU NİŞLİ OCAK	KEMERLİ NİŞLİ OCAK	DÜZ NİŞLİ OCAK
3.1 DERİCİ KONAĞI	X	X	X
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU			X
3.3 PARLAR KONUTU		X	X
3.4 HÜSEYİN- HAMİDE DEMİR KONUTU			
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU			
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU		X	
3.7 EMİNE CANSU KONUTU	X	X	
3.8 MEHMET BABA KONUTU			
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU			
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2			
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU			X
3.12 TEKSİNİR KONUTU			X
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU			X
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU			X
3.15 ENVER BİNİCİ KONUTU			X

Tablo 4.5 Ocak Özellikleri

4.1.6.7. Banyo-Tuvalet

Konutlarda plan tipi ne olursa olsun banyo ve tuvaletler zemin katta, merdivenin altında ya da bahçede ayrı bir birim olarak inşa edilmiştir. Tuvaletler bu bölümün en basık alanı olan merdivenin zeminle ortadaki sahanlık arasında kalan noktasının altına gelecek şekilde, banyo ise tuvalete nazaran daha yüksek olan bu bölümün giriş tarafına inşa edilmiştir. Genel itibarı ile dar ve basık olması nedeni ile kullanışlı olmayan tuvalet ve banyolar, pek çok konutun planında oynamalar yapılarak değiştirilmiş, bu bölüm ya dışa ya da odalardan birine taşınarak yenilenmiştir. Bu bölüm zeminleri mozaik karo döşeme ile kaplanmıştır.

4.1.6.8. Merdiven

Anadolu evlerinde merdivenlerin önemli bir mimari özelliğinin olmadığı, birinci kata çoğu zaman dışarıdan bir merdivenle çıkıldığı, evin içerisinde yer alan merdivenlerin ise daha dar olduğu¹²³, katlar arası ilişkiyi sağlayan merdivenlerin, geleneksel Türk evinde, sofanın önünde, içinde veya uygun bir yerinde konumlandırıldığı, dış sofalı plan tiplerinde merdivenlerin, genellikle tek kollu, sahanlıksız ve sofaya paralel olarak yalın bir şekilde uygulandığı, orta sofalı evlerde, merdivenlerin sofaların kollarından birine yerleştirilmiş ve genellikle tek kollu olduğu, zamanla iki ve üç kollu merdivenlerin de yapılmaya başlandığı belirtilmektedir¹²⁴.

Vezirköprü Ganiöğlü Mahallesi'nde incelenen konutlarda merdivenlerin 7'si tek kollu çeyrek dönüşlü, 4'ü tek kolu köşede sahanlıklı, 3'ü tek kollu sahanlıksızdır. (Bkz.Tablo 4.6 Merdiven Özellikleri),(Resim4.1.6.8 201),(Resim4.1.6.8 202),(Resim4.1.6.8 203) ,(Resim4.1.6.8 204), (Resim4.1.6.8 205), (Resim4.1.6.8 206), (Resim4.1.6.8 207)

¹²³ Celal Esat Arseven, *Türk Sanatı*, İstanbul, Cem yayınları, 1988, s. 108.

¹²⁴ Eldem, *Türk Evi* - III, s. 132.

EVLER	Tek Kollu	Tek Kolu Köşede Sahanlıklı	TekKolluÇeyrekDönüşlü
3.1 DERİCİ KONAĞI		X	
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU		X	
3.3 PARLAR KONUTU			X
3.4 HÜSEYİN- HAMİDE DEMİR KONUTU		X	
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU	X		
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU			X
3.7 EMİNE CANSU KONUTU			X
3.8 MEHMET BABA KONUTU			
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU			X
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2			X
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU			X
3.12 TEKSİNİR KONUTU		X	
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU	X		
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU	X		
3.15 ENVER BİNİCİ KONUTU			X

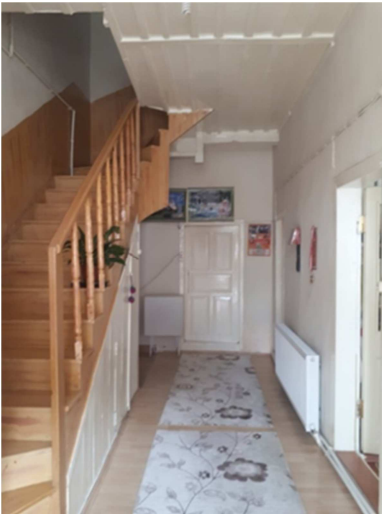
Tablo 4.6 Merdiven Özellikleri

Resim4.1.6.8 201 Tek Kolu Köşede Sahanlıklı

Resim4.1.6.8 202 Tek Kolu Köşede Sahanlıklı

Resim4.1.6.8 203 Tek Kollu Çeyrek Dönüşlü

Resim4.1.6.8 204 Tek Kollu

Resim4.1.6.8 205 Tek Kollu

Resim4.1.6.8 206 Tek Kollu eyrek Dönüşlü

Resim4.1.6.8 207 Tek Kollu eyrek Dönüşlü

4.1.7. Süslemeler

Vezirköprü konutlarında, süsleme daha çok iç mekanın bir parçasıdır. Dış cephede bu nitelikteki uygulamaların, bazen pencere alınlıkları ile üst kat çıkmasını taşıyan konsollar(eliböğünde)gibi ahşap işçiliğini yansıtan sınırlı sayıda ki örnekten ibaret olduğu söylenebilir.

Buna karşılık konutların özellikle üst kat odalarında yer alan zarif kemerli ocaklar kadar, bazı örneklerde karşılaşılan malakârî bezemeler ile ahşap işçilikleri, ayrıca bazı merdiven kuruluşlarının ahşap korkulukları gibi donatılarda, sadece dönemin moda sayılabilecek eğilimleri değil, aynı zamanda da yörenin geleneksel sanatlarının yansımalarını bulmak mümkündür.

Süslemede kullanılan motifler ve bunların uygulama alanları neredeyse bütün konutlarda aynıdır. Konut dışında çok fazla süsleme elemanlarına rastlamasakta cephelerde kitabelerde, konsollarda, pencerelerde, kapılarda; konut içinde; oda kapılarında, ocak yaşmaklarında, dolap kapaklarında ve tavanlarda süs unsurlarına yer verilir. Kısıtlı alanlarda görülen motifler, uygulandığı yüzeyin formuna göre belirlenir.

Malzemenin işlenebilirliğine göre yüzeyler, uygun süsleme kompozisyonuyla doldurulmuştur.

Konutlarda hâkim olan süsleme tipi geometrik bezemelerdir. Yukarıda belirtilen noktalarda baklava dilimi, dilimli elips, dilimli daire, dilimli çeyrek daire, rozet, yiv sırası, kitabelik şeklindeki dörtgenler, üçgen alınlıklar en çok karşılaşılan süsleme çeşitleridir. (Resim 4.1.7.208)

EVLER	SÜSLEME VAR	SÜSLEME YOK
3.1 DERİCİ KONAĞI	X	
3.2 KOÇOĞULLARI KONUTU	X	
3.3 PARLAR KONUTU		X
3.4 HÜSEYİN-HAMİDE DEMİR KONUTU		X
3.5 MEHMET NURİ KAYA KONUTU		X
3.6 ENİSE SEYHAN KONUTU	X	
3.7 EMİNE CANSU KONUTU		X
3.8 MEHMET BABA KONUTU		X
3.9 ÇİÇEKDAĞ KONUTU		X
3.10 ÇİÇEKDAĞ KONUTU 2		X
3.11 TUNCER KENANLI KONUTU		X
3.12 TEKSİNİR KONUTU		X
3.13 ŞÜKRÜ SAYAR KONUTU		X
3.14 KAZIM SARAÇOĞLU KONUTU		X
3.15 ENVER BİNİCİ KONUTU		X

4.7 Süsleme Tablosu

Resim 4.1.7.208 Kitabe İbaresesi ve Süslemesi

Konut dışında cephelerde en güzel süsleme örnekler konsol ve çıkmalarda görülmektedir. Genellikle iki katlı olarak yapılan Vezirköprü Ganioğlu Mahallesi konutlarında ikinci kat, birinci kata göre dışarıya taşırılarak ahşap konsollar üzerine oturtulmuştur. Hem estetik hem de işlevsel olan ahşap konsollar düz ve volütlü farklı şekillerde kat aralarında bağlantıyı sağlayan cepheyi anlamlandıran güçlü mimari elemanlardır. (Resim 4.1.7.208) (Resim 4.1.7.209) (Resim 4.1.7.210)

Resim 4.1.7.209 Konsol Süslemesi

Resim 4.1.7.210 Konsol

Çalıştığımız alanda tespit ettiğimiz konsolların biçimsel olarak aynı örnekleri hem Vezirköprü’de ki diğer geleneksel konutlarda hem de Anadolu’da ki diğer geleneksel konutlarda görülmektedir. (Resim 4.1.7.211) (Resim 4.1.7.212) (Resim 4.1.7.213) (Resim 4.1.7.214)

Resim 4.1.7.211 Konsol

Vezirköprü Konutu

Resim 4.1.7.212 Konsol

Vezirköprü Konutu

Resim 4.1.7.213 Konsol

Kastamonu Evleri¹²⁵

Resim 4.1.7.214 Konsol

Edirne Evleri¹²⁶

¹²⁵ Bakırcı, Sibel, (2005), “Kastamonu Tarihi Kent Merkezi’nin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

¹²⁶ Zeybekoğlu, Damla, (2005), “Edirne Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi” Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Evlerin dış cephesinde önemle ele alınan pencereler form olarak çeşitlilik göstermektedir. Sade dikdörtgen şekilde yapılan pencerelerin üst bölümlerinde akroter şeklinde yükselen alınlıklar bulunmaktadır. (Resim 4.1.7.215) (Resim 4.1.7.216) Bu Vezirköprü’de karakteristik bir özelliktir. Bu tarz alınlığa Sivas Divriği’nde de rastlanmıştır. (Resim 4.1.7.217)

Resim 4.1.7.215 Pencere Ayrıntısı

Resim 4.1.7.216 Pencere Ayrıntısı

Resim 4.1.7.217 Pencere Ayrıntısı

Sivas-Divriği Konutu¹²⁷

Evlerde özenle ele alınan kapılar oda kapılarıdır. Ahşabın farklı teknikleriyle estetik görünümler verilen kapılar, tek kanatlıdır. İç mekandaki odaların kapıları sade şekilde ele alınmıştır. (Resim 4.1.7.218)

Resim 4.1.7.218 Kapı Ayrıntısı

¹²⁷ Sakaoğlu, Necdet, (1978), Divriği'de Ev Mimarisi, Kültür Bakanlığı, İstanbul.

Alçı süsleme yoğun olarak oda içerisinde bulunan ocaklarda görülmektedir. Ocaklar kemerli düzenlemeleri lambalıkları ve tepe süslemeleriyle dekoratif bir özellik kazanmıştır. Ocakların genel özelliklerinden ayrıntılı bir şekilde bahsedilmiştir. (Resim 4.1.7.219) (Resim 4.1.7.220) (Resim 4.1.7.221) (Resim 4.1.7.222) (Resim 4.1.7.223) (Resim 4.1.7.224) (Resim 4.1.7.225)

Resim 4.1.7.219 Ocak Süslemesi

Resim 4.1.7.220 Ocak Süslemesi

Resim 4.1.7.221 Ocak Süslemesi

Resim 4.1.7.222 Ocak Süslemesi

Resim 4.1.7.223 Ocak Süslemesi

Resim 4.1.7.224 Ocak Süslemesi

Resim 4.1.7.225 Ocak Süslemesi

Enise Seyhan(Bkz.Katalog No.3.6.) konutunda bulunan ocak üzerinde ortada kemerli niş içerisinde üzerinde motifler bulunan bir kabara bulunur. Nişin köşelerinde yaparak motifleri bulunmaktadır. Ocağın en dışındaki süslemede ise bir vazodan çıkan sarmal şeklinde dallar içerisinde üzüm ve yaprak motifleri bulunmaktadır. Bu tarz kıvrım dallar ve sarmallarla yapılan süslemeler batı tarzında ve Barok karakterlidir.

Vezirköprü Değirmenbaşı Mahallesi 61 Ada 1 Parselde yer alan Şekerler Konutunda da aynı şekilde süsleme özelliklerine rastlanmıştır.

Süsleme birinci katın kuzey doğu köşesindeki odanın ocağı, alçıdan enli bir bordürle yanlardan ve üstten çevrelenen bir niş halindedir. Bordür üzerinde, S ve C

şeklinde kıvrımlar yaparak dolaşan bir dal ve bu dala bağlanan üzüm demetleri ile asma yapraklarından oluşan malakârî bezeme,dekoratif işçiliğiyle *in-situ* olarak günümüze kalabilmiştir. Ocağın her iki yanındaki ahşap dolap nişleri de, sade işçilikleriyle özgün görünümlerini koruyabilmişlerdir. (Resim 4.1.7.226)

Resim 4.1.7.226 Ocak Süslemesi

Asma ve üzüm figürleri farklı medeniyetler zamanında çeşme başları ve mezar taşlarında da sıkça kullanılmıştır. Ayrıca asma figürü dış cephe süslemelerinde taş işçiliğinin vazgeçilmez desenlerindedir¹²⁸.

Asma bereket ve bolluğun simgesidir. Ayrıca şarap da tedavi, günlük hayat ve kutsal törenlerde sıkça kullanılmıştır. Frigya Bölgesi kalıntılarında, Roma ve Yunan Medeniyetine ait sikkeler, heykeller, seramik eşyalar ve binalarda asma figürünün önemli yer tuttuğu görülmektedir. Şarap Tanrısı Dionysos, üzüm bağlarını koruyan Tanrı Zeus Ampelikos, Talih Tanrısı Tykhe gibi birçok tanrı üzüm ve asma figürleri ile beraber tasvir edilmiştir. Süryaniler, Selçuklular ve Osmanlılar ise asma figürlerinin bina ve seramik süslemelerinde yaygın olarak kullanılmışlardır¹²⁹.

Anadolu kültüründe asma ve üzümün önemi birçok tarihi kalıntıda da kendini göstermektedir. Anadolu'nun en eski camisi olan Diyarbakır Ulu Cami 639 yılında Müslüman Araplar tarafından şehrin merkezindeki Martoma Kilisesi'nin camiye

¹²⁸ Mutlu, Belkıs(1977), Batı Sanatında Biçimlenme ve Doğu Akdeniz, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul, s. 89.

¹²⁹ Deliorman, Didem, Ergun Fatma, Orhan Nilüfer, "Anadolu Medeniyetlerinde Asma", Ankara.

çevrilmesiyle oluşturulmuştur. Cami'nin süslemelerinde kullanılan asma yaprakları ve üzüm salkımları dikkat çekicidir¹³⁰ .(Resim 4.1.7.227)

Resim 4.1.7.227 Diyarbakır Ulu Cami¹³¹

Odaların iç kısmında ahşap süslemenin yoğunlaştığı en önemli bölümler yüklük ve gusülhane dolaplarının kapaklarıdır. Farklı amaca hizmet eden, aynı süsleme özellikleri gösteren bu bölümlerde ahşap sanatsallaştırılmıştır. (Resim 4.1.7.228),(Resim 4.1.7.229) ,(Resim 4.1.7.230)

Resim 4.1.7.228 Dolap Süslemesi

Resim 4.1.7.229 Dolap Süslemesi

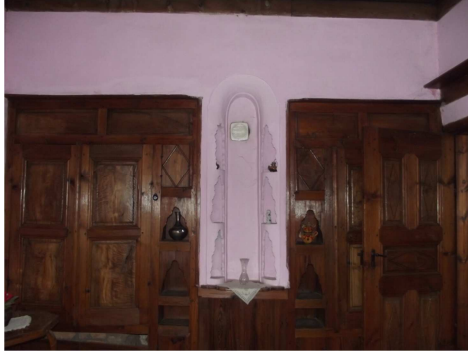
¹³⁰ Deliorman, Didem,Ergun Fatma, Orhan Nilüfer, “Anadolu Medeniyetlerinde Asma”,Ankara.

¹³¹ Deliorman, Didem,Ergun Fatma, Orhan Nilüfer, “a.g.m”,Ankara.

Resim 4.1.7.230 Dolap Süslemesi

Vezirköprü Ganiöğlu Mahallesi dışında Değirmenbaşı Mahallesi 61 Ada 1 Parselde yer alan Şekerler Konutunda da aŐŐap dolap kapakları süsleme aÇısından önemlidir. (Resim 4.1.7.231) (Resim 4.1.7.232)

Resim 4.1.7.231 Dolap Süslemesi

Resim 4.1.7.232 Dolap Süslemesi

Resim 4.1.7.233 Dolap Süslemesi Isparta Konutu¹³²

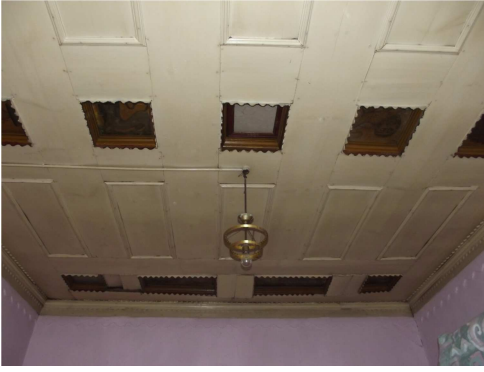
¹³² Demirci,Doğan, (2010) "Isparta Evleri", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İŐlm Tarihi Ve Sanatları (Türk İŐlm Sanatları Tarihi) Anabilim Dalı.

Anadolu konut mimarisinde yaygın olarak uygulanan tavan kirişlerinin altındaki kaplamaların çeşitli çıtalarla hareketlendirilmesi, kirişlemenin altına kaplanacak ahşapların, çeşitli el işleri, oyma, kakma, nakış ve benzeri tekniklerle süslenmesi gibi uygulamalara Vezirköprü Ganioğlu mahallesindeki konutlarda rastlanmamıştır. Bu işlem, uygulaması zor ve pahalı olduğu için ancak çok önemli yapılarda ve mekânlarda görülür.

Değirmenbaşı Mahallesi 61 Ada 1 Parselde bulunan Şekerler konutunun tavanlarında incelediğimiz konutlarda rastlamadığımız bir uygulama karşımıza çıkmaktadır.

Konutun üst kat sofasının düz çıtalı ahşap tavanında, süsleme şekillerinde farklılıklar göze çarpmaktadır. Tavanın kenar köşelerine ve ortasına açılmış kare ve dikdörtgen oyuklar içine yerleştirilmiş, orijinal bir nitelik taşıyan figüratif ve bitkisel kompozisyonlardan oluşan resimler bulunmaktadır. Oyuklar içerisinde sembolik anlamlar taşıyan stilize edilmiş kuşlar ve bitki motifleri(gül, enginar dalları(?)) bulunmaktadır.

Sofanın kuzeybatı köşesine yer alan ve zemini ile tavanı ahşap kaplamalı, dikdörtgen planlı çift kanatlı kapıyla girilen odanın güney duvarını bütünüyle kaplayan kapaklı ahşap yüklük ve dolap nişleri kadar, gusûlhâne olarak kullanılan küçük yıkanma bölümüyle de *baş-oda* olarak özel bir mekân halinde tasarlandığı ve özgün halini büyük ölçüde koruduğu anlaşılmaktadır. Üst kat sofasında olduğu gibi bu odanın ahşap tavanında da kenar köşelerine ve ortasına açılmış kare ve dikdörtgen on üç tane oyuk içine yerleştirilmiş, orijinal bir nitelik taşıyan figüratif, mimari ve bitkisel kompozisyonlardan oluşan resimler bulunmaktadır. Oyuklar içerisinde sembolik anlamlar taşıyan stilize edilmiş kuşlar, sfenksler bitki motifleri(gül, enginar dalları, vazoda çiçekler,) ve mimari olarak kilise resmedilmiştir. (Resim 4.1.7.234), (Resim 4.1.7.235), (Resim 4.1.7.236), (Resim 4.1.7.237)

Resim 4.1.7.234 Tavan Süslemeleri

Resim 4.1.7.235 Tavan Süslemeleri

Resim 4.1.7.236 Tavan Süslemeleri

Resim 4.1.7.237 Tavan Süslemeleri

Aynı uygulama balkon ahşap tavanında da görülmektedir. Balkon tavanının orta bölümünde kare ve dikdörtgen oyuklar içine yerleştirilmiş, orijinal bir nitelik taşıyan figüratif, birbirine simetrik olarak yapılmış aslan resimleri bulunmaktadır. Tavanın sağında ve solunda ise yine aynı şekilde oyuklar içinde hareket halinde uçmakta olan kuş figürü ve dans eden kız tasviri yer almaktadır. (Resim 4.1.7.238)

Resim 4.1.7.238 Tavan Süslemeleri

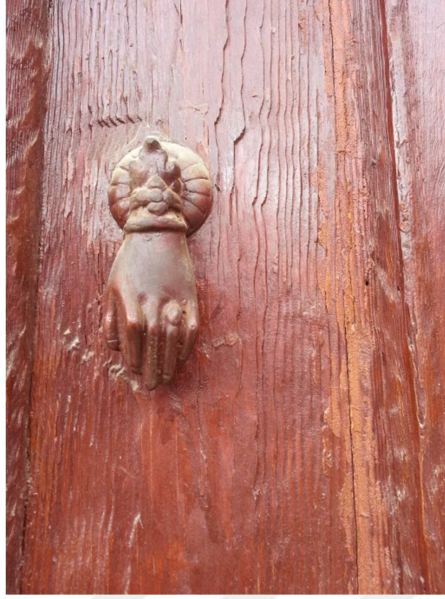
4.1.8. Kapı Tokmakları ve Kapı Halkaları

İlçede halka ve tokmak genelde bir arada kullanılmıştır. Bu gruba dahil edilebilecek bir çok örnek mevcuttur. Her iki kapı kanadı üzerinde yer alan halkalardan birinin hemen üzerinde tokmak bulunmaktadır. Asıl işlevi ses çıkarmak olan tokmakların tek olduğu örneklerde tokmağın alt bölümü metal bir aksan üzerinde yer almaktadır. Fakat bu grupta tokmak ses çıkarmak için demir halkaya vurmaktadır. Burada tokmak kapı zili görevini üstlenmekte, halka ise kapı kanatlarını çekip kapatmak için kullanılmaktadır. Kapı halkalarının göbeklerinde testere dişi, merkezden dağılan ışınlar, yivlendirilmiş kenarlar vardır. Dövme tekniğiyle yapılan tokmaklar ise kapı gövdesine düşey uzanmaktadır. Tokmakların bazılarının gövdeleri "L" şeklinde devam ederken, bazılarının "C" şeklinde kıvrımlar oluşturduğu görülmektedir. "C" kıvrımı oluşturan tokmakların alt bölümleri volütlüdür. (Resim 4.1.7.239)

Resim -4.1.8.239 Kapı Tokmakları

55 Ada 13-14 Parselde bulunan konut kapısının tokmağı dikkat çekicidir. İnsan eli biçiminde yapılan tokmağı incelediğimizde bilekte dört dilim taşlı bilezikli olarak yapılmıştır. Bu kapı tokmağı günümüzde yerinde bulunmamaktadır.

Resim 4.1.8. 240 Kapı Tokmakları

Osmanlı döneminde en yaygın kapı tokmakları, el şeklinde olan tokmaklardı. El formundaki tokmalarda kimi elde yüzüğün hiç olmaması, kimi elde orta parmakta ve yüzük parmağında yüzüğün olması ev sahibinin bekâr, evli ya da dul oluşunu simgeler. Zengin kapı tokmağı kalın, ağır süslü ve pirinçten yapılırdı. Fakirin ise ince, basit, demir ve halkadandı. Böylelikle kapı tokmakları ailenin sosyal statüsünü de anlatabilirdi¹³³.(Resim 4.1.7.240)

“El” biçimli kapı tokmakları değişik ölçü ve tiplerde karşımıza çıkmakta olup, büyük çoğunluğunda sol el, çok az bir kısmında ise sağ el olarak yapılmışlardır. El biçimli kapı tokmaklarında yüzüğün yeri veya elbisenin yen kısmı farklı tiplerde yapılmıştır.

Yaptığımız araştırmada;

Kastamonu, Tosya, Beypazarı, Çorum, Bartın Gaziantep, İzmir, Tarsus, Amasya, Ayaş, Niğde, Diyarbakır, İnebolu, Afyon, Bitlis, Bolvadin, Boyabat, Elazığ, Giresun, Gerze, Hatay, Isparta, Karaman, Konya, Mardin, Mersin, Niksar, Siirt, Sinop, Tokat, Urfa, Uşak, Yalvaç, Zile’de de aynı örnekler karşımıza çıkmaktadır. (Resim -4.1.8.241), (Resim -4.1.8.242), (Resim -4.1.8.243)

¹³³ Türk Mimarisinde: Kapı Tokmakları - Dilek Bülbül

Bu grubun da Batılılaşma dönemiyle birlikte önceleri Avrupa'dan ithaledildiği, sonra benzer üretimin Anadolu'da devam ettiği düşünülmektedir¹³⁴.

Bu da, el biçimli kapı tokmaklarının hangisinin ithal, hangisinin yerli üretim olduğunu ve tarihlerini belirlemeyi güçleştirmektedir. Eski tarihli bir yayın olmasından dolayı Arseven'in bu tip tokmakları XVI. yüzyıla tarihlendirdiğini de belirtmek gerekir. Ancak biz de XVIII. yüzyıl sonrası özellikle etkilerin yoğunlaştığı XIX. yüzyıl üretimi olduklarını düşünülmektedir¹³⁵.

Resim -4.1.8.241 Kapı Tokmakları Mardin Konutu¹³⁶

¹³⁴ Çal,H.(1999) s.275.

¹³⁵ Göktaş Kaya,L., “Geleneksel Safranbolu Evlerinde Kapı Halka Ve Tokmakları”Ankara,s.1387.

¹³⁶ Şimşek, Nurhilal, (2014), Mardin Geleneksel Konutlarında Değişim, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:13 Sayı:49 (411-425).

Resim -4.1.8.242 Isparta Konutu¹³⁷

Resim -4.1.8.243 Tokat Konutu¹³⁸

¹³⁷ Demirci, Doğan, (2010), Isparta Evleri, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Doktora Tezi.

¹³⁸ Saka Akın, Emine, Özen, Hamiyet, (2010) "Tokat Geleneksel Evlerinin Beyhamam ve Bey Sokak Örneğinde İncelenmesi", The Black Sea Journal of Social Sciences.

5. SONUÇ

Vezirköprü, milattan önceki dönemden günümüze kadar uzanan zaman diliminde çeşitli uygarlıklara mesken olmuştur. Küçük bir şehir olmasına rağmen ev sahipliği yaptığı çeşitli medeniyetlere ait pek çok tarihi yapı bulunmaktadır. Bu tarihi yapılar arasında Vezirköprü'ye ayrı bir karakter kazandıran dikkat çekici mimari eserlerin bir gurubunu da konutlar teşkil eder. Bu konutlara yönelik daha önce bilimsel ve kapsamlı bir çalışma gerçekleştirilmemiştir. Araştırmamızda Vezirköprü'nün geleneksel konut özelliklerini yansıtan Ganioğlu Mahallesi ölçeğinde 3'ü tescilli olmak üzere 15 konut plan, malzeme, mimari ve süsleme özellikleri itibariyle kapsamlı bir şekilde incelenmiş, koruma sorunları da ortaya konularak Türk ev mimarisi içerisindeki yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Geleneksel Vezirköprü konutları, inşa edildikleri dönemin sosyo ekonomik yapısını yansıtmakta, tarihi ve yaşam değerlerini aktarmaktadır.

Değerlendirilen evlerin çoğunda inşa tarihlerini belirleyecek kayıtları ve kitabeleri bulunmamakla birlikte ortak özelliklerinden hareketle ortaya çıkan tarihlendirme problemi de giderilmeye çalışılmıştır. Bu veriler sonucunda konutlar 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir.

Kentte daha erken tarihli konutların da yer aldığı ancak bunların 1943 depreminde yıkıldığı halkın verdiği bilgilerden anlaşılmaktadır. Bazı evlerin ise bilinçsiz müdahaleler sonucu yıkılarak yerine betonarme binaların yapıldığı tespit edilmiştir.

Vezirköprü konutları genellikle yüksek duvarlarla çevrili bahçe içine yapılmamış, doğrudan sokağa açılacak şekilde konumlanmıştır. Bu özelliği ile evler çoğunlukla yan yana bitişik nizamda yapılmıştır.

Konutlar genellikle zemin üzerine tek kat olarak tasarlanmıştır. Evlerin zemin katları hizmet işlerine ayrılmış, üst katlar ise yaşam alanı olarak değerlendirilmiştir.

Vezirköprü'de tespit edilen konutların planlarına bakıldığında on dört konutun iç sofalı, bir konutun ise iç ve dış sofalı planlandığı görülmektedir.

Bunlar arasında Derici Konağı iç ve dış sofa plan özelliklerini bir arada barındıran ünük bir yapı olarak dikkat çekmektedir.

Vezirköprü konutları sade bir cephe düzenlemesi sergilemekle birlikte çıkma, konsol ve pencerelerle hareketlendirmiştir. Çıkmalar ve onları destekleyen konsollar cephelerin şekillenmesinde önemli rol oynamış ve yapılara anıtsal bir görünüm kazandırmıştır. Çıkmaların yanı sıra pencereler ve üstlerine birleşen akroter tepelikler sade görünüme kısmen hareket kazandıran birer unsurdur.

Vezirköprü konutları genellikle bitişik nizam yapıldığından beşik çatı tercih edilmiştir. Ayrık nizam evler ise kırma çatılı olarak düzenlenmiştir. Ahşap iskeletli çatı örtü sistemleri alaturka kiremitlerle kaplanmıştır.

Malzeme ve yapım tekniği olarak bölgede kolay ulaşılan malzemeler tercih edilmiştir. Ana yapı malzemeleri ahşap, taş ve tuğladır. Yapıların zemin katlarında taş, katlarda ve ara duvarlarda ahşap çatki sistemi kullanılmıştır. Çatkı araları ahşap ve tuğla ile dolgulanmıştır. Metal malzeme daha çok kapı tokmak ve halkalarında tercih edilmiştir.

Vezirköprü konutlarında dış cepheler sade, kütleli bir görünüş sergilemesine rağmen iç mekânda ahşap ve alçı süsleme yoğunluktadır. Yapıların içerisinde ocak ve dolap kapakları diğer dekoratif unsurlardır. Özellikle Derici konağı ocak ve dolap kapaklarında ki geometrik ve bitkisel süslemeler yapıya ayrı bir değer kazandırmıştır.

Yaptığımız karşılaştırma ve değerlendirme sonucunda, Vezirköprü Ganiöglu Mahallesi'nde tespit edilen geleneksel konutların plan, malzeme, mimari ve süsleme özellikleri bakımından, Anadolu ve özellikle de Orta Karadeniz Bölgesi geleneksel Türk konut mimarisinin genel karakteristiklerini yansıttığı belirlenmiştir.

Tarihini tanıyan, kültürel değerlerimize bağlı nesillerin yetişmesi, kültürel değerlerimizi yansıtan mimari eserlerimizin korunması ve yaşatılması ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda eserlerin iyi tespit edilip, korunarak gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Geleneksel Türk evi, kültürel değerlerimizin yoğrulduğu Türk kültür hayatının başlıca ve en önemli merkezidir. Tarihimize ışık tutan bu yapılar özelliklerini koruyarak, bozulmaya uğramadan gelecek nesillere aktarılırsa kültürel değerlerimizin devamlılığı da sağlanmış olur.

Ancak günümüzün ekonomik yapısı, hızlı değişen çarpık kentleşme ve yaşam koşullarının değişmesi gibi pek çok nedenle bu yapılar zamanla terk edilmekte ve sonucunda yıkılıp yok olmaktadır.

Vezirköprü konutları gibi korunmaya değer kültür varlıklarımızın korunması yalnızca tarihi yapıların değil, aynı zamanda günümüze kadar gelebilmiş mimari ve estetik açıdan zengin çevrelerle koruma altına alınarak amacına uygun bilinçli koruma planlarının yapılması ile sağlanabilir.

Vezirköprü konutları Anadolu coğrafyasında evleri ile ün yapmış Kula, Amasya, Safranbolu ve benzeri gibi yerleşimlerdeki konutlar kadar gösterişli olmasalar da yöre halkının sanat zevkini ve kültürünü yansıtan, sahip oldukları özellikleri ile kendi bölgesinin tipik temsilcisi konumundadır.

KAYNAKLAR

- AKIN, N. (2004). *Balkanlarda Osmanlı Dönemi Konutları*, İstanbul Literatür Yayıncılık.
- AKLANOĞLU, F. (2010). “*Geleneksel Yerleşmelerde Kültür Turizmi: Beypazarı Örneği*”, Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 10 (2): 125-136.
- AKSOY, E. (1963). “*Orta Mekan, Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensipleri*”, İstanbul Mimarlık ve Sanat, s. 67.
- AREL, A. (1982). *Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar*, İzmir, Basılmış Doktora Tezi, s.34-40.
- ARSEVEN, C.E. (1988). *Türk Sanat Tarihi*, VIL Fasikül, s. 535.
- ARSEVEN, C. E. (1988). *Türk Sanatı*, İstanbul, Cem yayınları, s. 108.
- ARSLAN A., İĞCİ N., KIVRAK B. (2008). Geçmişten Günümüze Vezirköprü, s.83, Vezirköprü.
- ATEŞ, M. (2008). Geleneksel Türk Konutlarının Plan Kurgusu Ve Karakteristik Özelliklerinin İrdelenmesi, Restorasyon İle Birlikte Yeni İşlev Verilen İstanbul Konaklarının İncelenmesi, İstanbul, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Mayıs, S. 78.
- ATICI, E. (2017). “Eskişehir Odunpazarı Evlerinin Cephe Dili Üzerinden İncelenmesi”, *Sanat Tarihi Dergisi*, Cilt 26 , Sayı 1, Sayfalar 1 – 26.
- BAKIRCI, S. (2005). “Kastamonu Tarihi Kent Merkezi’nin Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BAMMER, A. (1997). “Çadır Anadolu Evi İlişkisi” Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut Ve Yerleşme, *Habitat II*, İstanbul, , s.239.
- CANSEVER, T. (2002). “Türk Evinin Mimarisi”, *Türkler XII*. cilt, Ed. Salim Koca vd., Ankara Semih Ofset, , s. 200-202.
- ÇAL, H. (1999). “Osmanlı Kapı Halkaları ve Kapı Tokmakları”, *Osmanlı Kültür ve Sanat*, Cilt 11, Ed. Güler Eren, Ankara, s.275-283.
- ÇOBANOĞLU T. (1998). Türkiye’de Ahşap Ev’in Bölgelere Göre Yapı-sal Olarak İncelenmesi ve Restorasyonlarında Çözüm Önerisi, İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, s. 10.
- DARKOT B. (1988). “Vezirköprü” mad., İ.A., C.XIII, s.315, İstanbul.
- DEMİRCİ, D. (2010). Isparta Evleri, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı Doktora Tezi, s. 411.
- EKREM A. (2005). *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara, Tubitak Yay., s.3.
- ELDEM, S. H. (1968). *Türk Evi Plan Tipleri*, İstanbul, İTÜ Mimarlık Fakültesi s.16.
- ELDEM, S. H. (1984). *Türk Evi - I*, Taç Vakfı Yayınları İstanbul, s. 16.
- ELDEM S. H. (1987). *Türk Evi - III*, İstanbul, Taç Vakfı Yayınları , s. 80.
- ENLİL, M. Z. (2000). “19.Yüzyıl İstanbul’unda Konut Yapı Gelenekleri ve Kent Kültürü” Osmanlı Mimarlığının 7 Yüzyılı “*Uluslarüstü Bir Miras*” İstanbul, s.293.

EROĞLU, E. (2009). Bolu İl Merkezinde Bulunan Eski Evler, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Master Tezi, 2009, s. 294.

ERUZUN C. "Kültürel Süreklilik İçinde Türk Evi", *Mimarlık*, 89/4, s.6.

GÜNAY R. (2002). *Geleneksel Ahşap Yapılar Sorunları ve Çözüm Yolları*, İstanbul, Birsen Yayınları, s.110.; Naumann,s.161; Meyer s.64 -75;

GÜNAY, R. (1999). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, İstanbul, Yem Yayınları, s.62.

HASOL, D. (1990). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul, Yem Yayını, s. 184.

İnternet:[URL/https://parselorgu.tkgm.gov.tr/#ara/cografi/41.14291160517098/35.45680761337281] (Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet:[URL/http://www.bafra.bel.tr/Sayfa/54fed13afdcac90d587b0d59/Baframizin-Tarihi] (Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet: [URL/ https://karadeniz.gov.tr/yoresel-mimari-3/](Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet: [URL/http://www.rize.gov.tr/tas-ve-ahsap-yapilar] (Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet: [URL/http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt7/sayi35_pdf/5sanattarihi_arkeoloji/aydin_ozlem_esralakotalemdag.pdf] (Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet:[URL/https://www.safranboluevleri.net/safranbolu-evleri-ve-ahsap-ev-ozellikleri/](Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet:[URL/ https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63867/tarihi-evler-ve-konaklar.html] (Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet: [URL/ https://corum.ktb.gov.tr/TR-58759/geleneksel-corum-evleri.html] (Erişim: 10 Mart 2019)

İnternet:[URL/https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/TurizmAktiviteleri/yaliboyu-evleri-amasya-evleri]

İnternet:[URL/https://www.oka.org.tr/assets/upload/dosyalar/tokat-kultur-sokagi-fizibilitesi.pdf] (Erişim: 10 Mart 2019)

KARPUZ H. (1992). *Türk Evi Osmanlı Evi*, Osmanlı Ansiklopedisi, X. Cilt, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, s.452.

KAŞGARLI M. (1999). *Divanü Lügati't-Türk* (Dizin), Çev: Besim Atalay, IV. cilt, Ankara, TDK Yayınları, s. 205.

KELEŞ, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.

KİRENCİ ERUZUN, Z. A.(2018). "Boyabat ve Geleneksel Ev Mimarisi-Çay Mahallesi Örneği", Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KUBAN, D. (1995). *Türk Hayat'lı Evi*, İstanbul, Eren Yay., s. 21.39.

KÜÇÜKERMEN, Ö. – ŞEMSİ G.(1996). *Anadolu Mirasında Türk Evi*, İstanbul, s.78.

KÜÇÜKERMEN, Ö. (1995). *Anadolu Mirasında Türk Evleri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.107-123.

KÜÇÜKERMEN, Ö. (1988). *Türk Evi, Kendi Mekanının Arayışı İçinde*, 3. bs., İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Apa Ofset Basımevi, s. 27-33.

MERT S. , ÇALIŞIR HOVARDAOĞLU,S. (2018). “Sokağın Mekansal Değişim Sürecinin Belgelenmesi: Alaçam (Samsun) Geleneksel Sokaklarından Örnekler”, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt 34, Sayı 1

MEYDAN LAROUSSE .(1990). "Ev" maddesi. IV. cilt, İstanbul, Meydan Yayınevi.

NAUMANN, R. (1991). *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayını, s.421.

ÖZ M. (1999). XV-XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı, s.21, Ankara.

ÖZMEN,A.(1995). “1920 Sonrası Ankara’da Apartman-Konut Gelişimi ve Sosyal Değişim ve Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma”, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

RENDAN, G. (1995). *Mersin Evleri*,Ankara s.125.

SAKA AKIN, E. , ÖZEN H. (2010). “Tokat Geleneksel Evlerinin Beyhamam ve Bey Sokak Örneğinde İncelenmesi”, *The Black Sea Journal of Social Sciences*.

SAKA AKIN,E. , SEÇKİN A. (2011). “Tarihi Amasya Caddesi Üzerindeki Zile Evleri”, Tarihi ve Kültürü ile II. Zile Sempozyumu.

SAKAOĞLU, N. (1978). *Divriği’de Ev Mimarisi*, Kültür Bakanlığı, İstanbul.

SARIALIOĞLU, C. (2008). Historiyografik Bir Sorunsal Olarak: “Türk Evi” (1928-1995), İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı Yüksek Lisans Tezi, s.8, 81.

SAYAN Y. , Öztürk Ş. (2001). *Bitlis Evleri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2716, , s. 100.

SEZGİN H. (1981). "Anadolu Türk Vernaküler Mimarisinin Yayılma ve Etki Alanları", Akademi. *Mimarlık ve Sanat*, cilt. 10, 1981, s. 28.

SÖZEN, M. – ERUZUN C. (1992). *Anadolu’da Ev ve İnsan*, İstanbul, Emlak Bankası Yayınları, s.67-70.

SÖZEN, M. (2001). *Türklerde Ev Kültürü*, İstanbul, Doğan Kitap, s.24.

ŞİMŞEK, N. (2014). Mardin Geleneksel Konutlarında Değişim, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:13 Sayı:49 (411-425)

TAYLA H. (2007). *Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem Ve Elemanları - I*, İstanbul, , s.185.

TAYLA H. (2007). *Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem Ve Elemanları - II*, İstanbul, , s.732.

TEKELİOĞLU İ. (1996). "Konut Tarihi Yazıcılığı Üzerine Düşünceler", Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme Habitat II, İstanbul, *Türkiye Tarih Vakfı*, s.6-7.

TEKİN T. (2010). *Orhon Yazıtları*, Ankara, TDK Yayınları, s. 62.

TURANİ, A. (1995). *Sanat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1995, s. 41.

Türkçe Sözlük. (1988). I. cilt, Ankara, TDK Yay., s. 477-478.

Türkçe Sözlük. (1988). II. cilt, Ankara, TDK Yay., s. 896.

ÜNSAL, B. (1949). *Mimarlık Tarihi I*, İstanbul, Teknik Okul Yayınları, sayı 53, s. 13.

YURDAKUL,Ç.(2007).“Safranbolu Evlerinde İnsan-Mekan-Donatı İlişkisinin İncelenmesiüzerine Bir Deneme”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

YÜCEL Y. (1988). *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar-I*, Ankara, 1991, Ekler Kısmı; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri, Ankara TTK Yay., s.153-154.

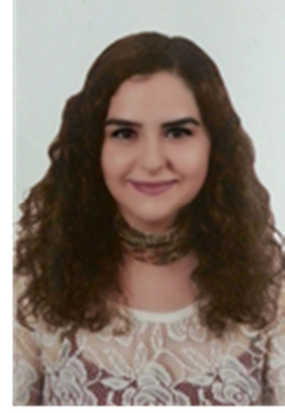
ZEYBEKOĞLU, D. (2005). “Edirne Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi” Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : İvgin, Cansu Ece
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 03.03.1992, Vezirköprü
Medeni hali : Bekar
Telefon : 05432286504
e-mail : ivginece@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	2019
Lisans	Ankara Üniversitesi	2013
Lise	Vezirköprü Lisesi	2009

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2016	Gazi Müzesi-SAMSUN	Sanat Tarihi Eğitmeni
2017	Pera Sanat Akademisi-SAMSUN	Sanat Tarihi Eğitmeni
2018	Pera Sanat Akademisi-SAMSUN	Yaratıcı Drama Eğitmeni
2018	Bilnet Okulları-SAMSUN	Yaratıcı Drama Eğitmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Vezirköprü Şehrindeki Geleneksel Konutların Cephe Düzenlemeleri, Kültür Evreni Dergisi
36. Sayı. 2019 Sayfa 92-131.

le.ahbv.edu.tr